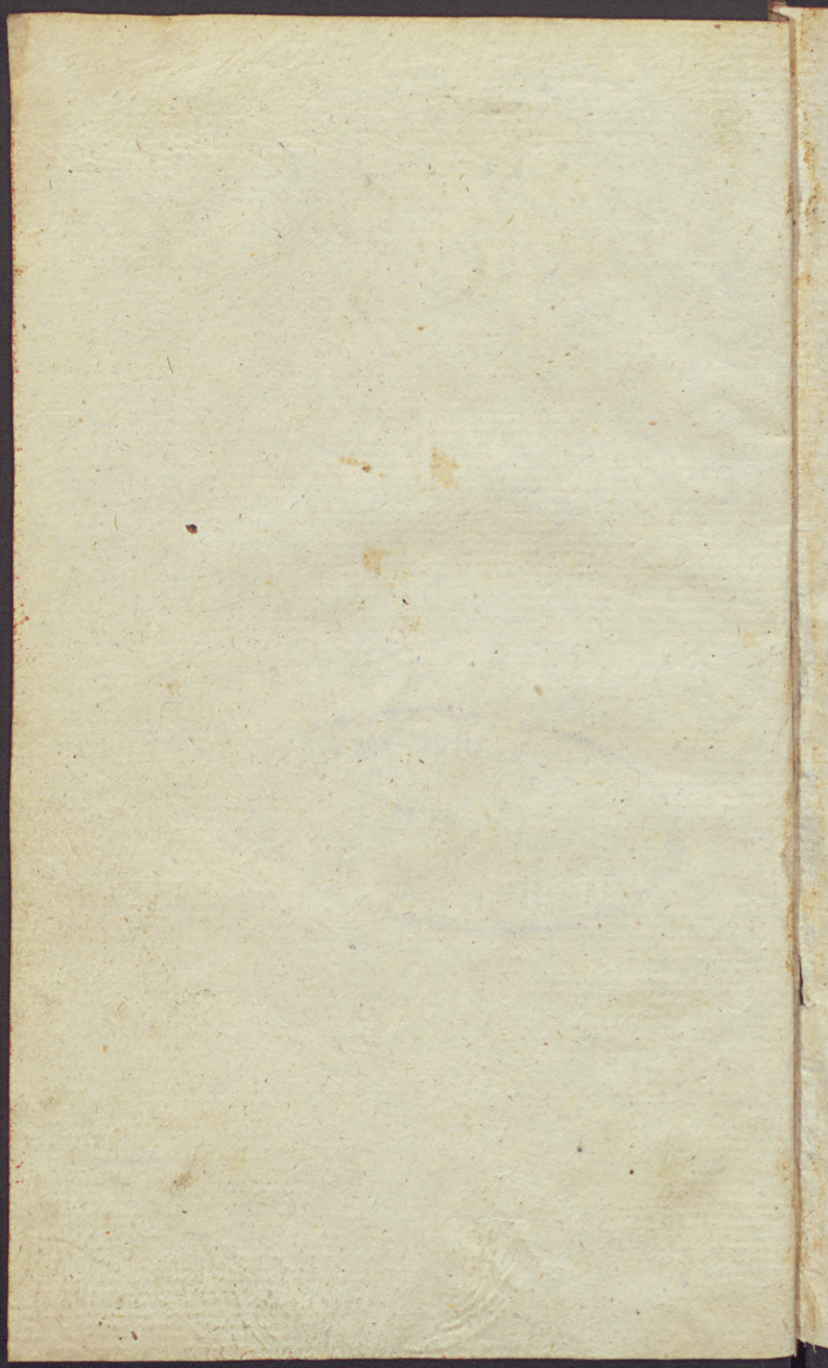

Farkas Istváné.
1838

3098

EGYNEHÁNY

PRÉDIKÁTZIÓK,

MELLYEKET
MAGÁNOSSÁGÁNAK IDEJÉN

egyszer-mászor

DEBRETZENBEN

EL-MONDOTT

SZIKSZAI GYÖRGY.

Már most ugyan ott, az Ispotálybéli Templom-
ban Prédikátor.

Révészalmrői s. k. B. Ujváros, 1854.

POSONYBAN,
FÜSKÚTI LANDERER MIHÁLY
Betűivel.

1787.

114931

A'

DEBRETZENI

ANYA-EKKLÉZIA'

TEKINTETES ÉS NEMZETES

ELŐL-JÁRÓINAK

'S AZ EGÉSZ

NEMES

ELECTA JURATA

COMMUNITÁSNAK

MINT

KEGYES JÓ URAIMNAK

TARTOZÓ

HÁLADATOSSÁGOMNAK

BIZONYSÁGÁUL

ILLENDŐ

TISZTELETTEL

ÉS

BIZODALOMMAL

AJÁNLOM.

R Ö V I D

ELÖL-JÁRÓ

B E S Z É D.

Mikor ezeket a Prédikátziókat nyomtatás alá adtam: még akkor magánosságban közönséges szolgálat nélkül voltam; és talán ebben az állapotban, a' mellyben már most vagyok, reá sem vehettem volna magamat ezeknek ki-adásokra. De magánosságban lévén, féltem a' naponként múló időmnek gyümöltkstelenül-váló el-folyásától, és azért kész voltam mindent, a' mi tőlem telhetett elő-venni, hogy azon magánosságomat valamennyire hasznossá tenném, vagy inkább hasznossá tenni igyekezném.

Ne gondolja azért senki felőlem, mintha én ezeket azért tettem volna közönségesekké, hogy valami különösöknek gondolnám 's tartanám: mert
ba

ha szintén olyanok volnának-is, nem magamat, a' ki semmi vagyok, hanem az Isten' Kegyelemét kívánnám ditsértetni azért. De nem tartom én ezeket olyanoknak: hanem együgyűségeknek tartom; és úgy gondolom, hogy a' ki ezeket egyes lélekkel olvassa, magokból ezekből meg-esmérheti, hogy én ezeket együgyű lélekkel irtam, ollyannal mondottam, és ollyannal tettem közönségesekké-is.

Úgy tartom mindazáltal, hogy nem sértik-meg azzal a' Keresztyéni alázatosság, hogy azt reménylettem, hogy ezen együgyűségekből származhatik valami haszon az én Keresztyén Atyámfiaira, a' kik ezeket olvassák, és hogy ugyan illyen reménységből tettem ezeket közönségesekké: mert én azt a' hasznot-is tsak úgy reménylettem, 's most-is tsak úgy reménylem, ha az én erőtelen munkámat meg-áldja azzal az Isteni Kegyelem.

Honnét vettem pedig én ezeket a' Prédikációkat, ha azt-is kívánná valaki meg-tudni: nem titkolom-el. Három kút-fejei voltak ezeknek: 1. Az Isten' Beszéde, a' mellyet Fő út-mutatónak és Tanátsofónak választottam Szent Dáviddal: 'SÓLT. 119: 24. A' te bizonyágid én gyönyörűségim és én tanátsofim. 2. A' kegyes
embe-

embereknek Írásaik. Quidquid bene dictum est ab ullo, meum est. SENECA Ep. 16. *A' mi jót és épületest találtam a' mások' Írásiban, magamévá tettem.* 3. Az elmélkedés, a' melly Isteni Kegyelem által segítettett. E' három kút-főből származtak ezen együgyü folyamatok.

Végre én-is két dolgokat kérek a' Keresztyén Olvasóktól. Elsöben ugyan azt, hogy Keresztyéni szeretettel és irgalmasan ítéljenek felölem ezen kevés Prédikázióknak ki-adattatásokra nézve, és ha fogyatkozást látnak-is, leg-alább jó igyekezeteimet vegyék jó neven. Azután azt, hogy én rólam könyörgéseikben meg-emlékezni, és valami szives fohászkodásokat értem az Egekre fel-botsátani ne sajnáljanak. Én-is buzgó szívvvel kérem az én Istenemet, hogy a' Keresztyén Olvasókat tégye tökéletesékké minden jó-tselekedetben az ő akaratjának tselekedésére, tselekedvén ő bennek azt, a' mi ő előtte kedves a' Jésus Kristus által; kinek ditsőség légyen mind örökkön örökké. Amen.

Írtam Debretzenben, Februáriusnak 9-dik napján,
1787-dik Esztendőben.

MUTATÓ-TÁBLÁJOK

A'

PRÉDIKÁTZIÓKNAK.

I.	Prédikátzió. Az Újjá-Születésről	- -	I
II.	Prédikátzió. Az Újjá-Születésről	- -	21
III.	Prédikátzió. A' Kegyefségnek Képeről és Erejeről	- - - -	41
IV.	Prédikátzió. Az Ember' életének Fő-tzél- járól	- - - -	73
V.	Prédikátzió. Az Istenben-való Bizodalomról		93
VI.	Prédikátzió. A' Szent Apostolok' Prédi- kálásának tsudálatos nagy hatalmáról és annak szerző okáról	- - -	120
VII.	Prédikátzió. A' Tanítványoknak vesze- delmes hajókázásokról; és annak al- kalmatoságával: Az Anyaszentegy- háznak és a' Hívő embernek az örök- ké-valóság felé-való hajókázásáról	-	143
VIII.	Prédikátzió. A' bünre-való kísértetnek meg-győzéséről, a' Jófes' példája sze- réről	- - - -	169
IX.	Prédikátzió. A' Köz-Igazságnak és Feleba- ráti szeretetnek leg-tökéltefebb Tör- vényéről	- - - -	187
X.	Prédikátzió. Az Isten' Házának helyes és illendő tífzteletéről	- - - -	210

I. PRÉDIKÁTZIÓ.

Az Ujjá-Születésről.

Textus: Ján. 3: 3. *Bizony bizony mondom néked: ha valaki újjonnan nem születendik, nem láthatja az Istennek Országát.*

A⁹ Kristus szavai ezek Nikodémushoz, a' ki abban az időben egy nagy Főember volt a' 'Sidók között, és épen azok közzül-való lehetett a' kik az akkor leg-közelebb el-múlt Húsvét-Innepében, fokban hittek vala a' Jépus Nevébe, azoknak a' jeleknek látásokra, mellyeket akkor tselekedett Jérusálemben, a' mint a' feljebb-való Részben fel-jegyzette a' Szent Évangyélista. Ez a' Fő-Sidó azért Jépus-hoz ment, hogy közelebről tudakozód-

A

jon,

jon, és bővebb tanítást vegyen ő tőle: de éjjel ment ő hozzá; mert kétség nélkül félt a' több 'Sidóktól, különösen pedig az ő Farifeus-társaitól. Ez úgy gondolkozhatott, hogy elég leszen tükön meg-keresni a' Jést, és vallást tenni ő előtte az ő Istentől-való küldetetésének és tudományjának igazságáról; melyet meg-is tselekedett mondván a' Jésusnak.

- v. 2. *Mester! tudjuk hogy Istentől jöttél Tanító-mesterül: mert senki nem teheti a' jeleket, mellyeket te teszel, hanem ha Isten lejend azzal. De Idvezítőnk meg-mutatta néki, hogy még ez nem elég, hanem sokkal több kívántatik, mondván: Bizony bizony mondom néked: ha valaki újjonnan nem születendik, nem láthatja az Istennek Országát.*

Ez a' szó: Újjá-születés, nem volt esméretlen és szokatlan a' 'Sidóknál. Újjá-születésnek mondták azt, midőn valaki a' bálványozásból a' 'Sidó-Vallásra meg-tért: úgy tartván, hogy az olyan ember olly nagy változáson megyen-átal, mintha újjonnan született volna, és úgy nézték az ollyat, mint most született ártatlan gyermeket. Idvezítőnk-is azért kivévén ezt a' szót a' 'Sidók Tanítóinak szájokból, és a' maga tzejára fordítván, minden kétség nélkül értette azon azt a' változást, a' mellynek nem csak képzés szerént mint a' 'Sidóknál, hanem valóság-
gal

gal végbe kell menni azokban, a' kik megakarják látni az Istennek Országát.

Ez a' nevezet-is: *Istennek Országá*, igen közönséges volt a' *'Sidóknál*. Mert mivel az Isten sok ízben úgy jövendöltette vala meg a' *Próféták* által, hogy az utolsó időkben olyan örökké-való Országot fogna fel-állítani magának, a' melly kiterjedne az egész földre, és a' mellyben a' *Királyságot*, az igazgatást, az eljövendő *Messziásra* bizna: innét szokásban volt a' *'Sidóknál*, hogy a' *Messziás Országát Isten Országának, Mennyeknek Országának* hívták és ez alatt a' nevezet alatt várták. Ezért élt *Idvezitők*-is olly gyakorta az *Isten Országának, a' Mennyeknek Országának* nevezetével a' maga tanításiban; értvén azon mindenkor a' maga igaz *Hiveinek*, *tanítványinak* és *szolgáinak* szerégét, és azoknak mind földi mind *Mennyei* állapotjokat. A' *Letzkében*-is ugyan azt érti az *Istennek Országán*; mint-ha mondotta volna: *Újja-születés* nélkül senki az én *Hivem* és *Tanítványom* nem lehet, senki az én *javaimban* nem részesülhet, senki igaz *Keresztyén* nem lehet és nem *idvezülhet*.

Lásd:
Sólt. 2:
6. 8.
110: 1.
2.
Esa. 9.
6. 7.
Dán. 7:
13. 14.
Lásd:
Márk.
1: 15.
Mát. 5:
3. 6: 33.
Luk. 17:
16.
's 2' L.

Ezen rövid világosítás után, e' négy dolgokat fogom Isten Kegyelme által véghez vinni:

Először: Le-irom mitsoda az Újja-Születés, mitsodás az Újja-Született ember, és miben különböz a' természeti embertől.

Másodszor: Elő-terjesztem különösen-is az Újja-Születettségnek némelly bizonyos tulajdonságit és meg-esmértető jeleit.

Harmadszor: Meg-mutatom, hogy az Újja-Születés olly izükséges, hogy a' nélkül nem lehet idvezülni.

Negyedszer: Azt mutatom-meg, hogy az Újja-Születés nem különben, hanem Isteni Erő és Kegyelem által léfzen. Most tsak a' két elsőt fogom el-végezni. *)

E L S Ö R É S Z.

Le-irom mitsoda az Újja-Születés, mitsodás az Újja-Született ember, és miben különböz a' természeti embertől. Az Újja-Születés, a' lelki romlottságban lévő, a' jótól idegen, a' gonoszt kedvellő embernek ollyatén bődög meg-változása, melly által új lelki-életet, a' jóra eleven-séget, kedvet, vidámságot vészen, a' gonosztól idegenné, a' bűnnek szolgájából Isten szolgájává, és az ő kegyelmének részesévé léfzen. Ez neveztetik a' Szent

Gal. 6: Irásban Új-teremtésnek, amaz Új-ember fel-
15. öb

*) Ezek ugyan egyfzersmind mondattak-el: de minthogy hoszfizatska Tanítás lett belőlök: itten két-felé szakasztattak.

öltözésének, melly Isten szerént teremtetett az igazságra és a valóságos szent életre, Új-életnek, az ó ember meg-feszítettetésének, a' bűnnek testének meg-erőtelenedésének, meg-elevenítésnek, meg-térésnek, az elmének újjúlása által való el-változásnak, 's a' t.

Éfés. 4.
24.
Róm. 6:
4. v. 6.
Éfés. 2:
5.
Róm.
12: 2.

Mind ezek a' nevezetek azt mutatják, hogy az Újjá-Született embernek valóságos tulajdonsága áll közönségesen az el-változásban. Valamint tudni-illik a' természeti születésben egészen más állapotra változik, a' ki születik: úgy a' lelki újjászületésben a' természetnek és romlottságnak állapotjából, egészen más állapotra változik, a' ki újjászületik; úgy-hogy mind lelkére 's annak minden tehetségeire, munkáira és indulatira nézve, mind testére 's annak minden tagaira és tselekedeteire nézve, egészen különbözővé léfzen az olyan embertől, a' ki még a' természetnek állapotjában újjászületés nélkül vagyon. Ez az a' mit mond Szent Pál, hogy a' ki a' *Kristusban* vagyon, új teremtett állat.

2 K6r.
5: 17.

Sok dolgokban különböz az Újjá-Született ember a' természeti embertől. Nevezetesen:

1. Külömböz az Istennek esméretére nézve. A' természeti ember-is esmérheti

's esméri az Istent; sőt nagy tudománya lehet az Isteni dolgokban, lehet nagy Theologus, nagy tudos ember: de az az esméret és tudomány nem hat-bé annak szívére, és nem izgatja azt jó-tselekedetekre. De az újjá-született ember úgy esméri az Istent, hogy az az esméret annak szíven-is uralkodik, és azt minden jóra hathatósan ösztönözi; úgy esméri az az Istent, hogy annak szíve-is tellyes az Isten Felséges, Szent és Ditsőséges voltának meg-gondolásával 's alázatos tiszteletével, és az által minden gonosznak gyűlölésére, és minden jónak követésére, leg-hathatósfabban indittatik.

2. Külömböz az Újjá-Született ember a' természeti embertől, a' maga lelki romlottságának esmérésére nézve-is. A' természeti ember-is esméri a' maga lelki romlottságát, látja érzi bűnös voltát: de nem fájlalja, nintsen bántására és szomorúságára, nem látja, 's nem érzi azt a' rútságot, azt a' gonoszt, azt a' veszedelmet, melly a' bűnben vagyon. De az Újjá-Született ember, bánattal fájdalommal esméri a' maga lelki romlottságát, nagy terhére és bántására vagyon az ő bűnös volta, látja esméri a' bűnnek rettenetes és veszedelmes voltát, és mind el-múlt életének vétkeiről, mind mindennapi bűnös erőtlenségeiről, soha nem emlékezhetik-meg bel-

ső meg-fzomorodás nélkül, főházkodván gyakorta Szent Dáviddal a' kegyelemért és a' Lelki tisztittatásért.

'S6lt.
51: 9.
12.

3. Külömböz az Újjá-Született ember a' természeti embertől az ő akaratjára nézve-is. A' természeti ember sokszor akartva akar gonoszt, könnyen reá hajlik az olyan dolgokra, mellyek az Isten akaratjával ellenkeznek, és mikor néha jót akar is, azt-is csak külső világi, 's magára való tekinteteből akarja. De az Újjá-Született ember nem akar gonoszt, hanem olytat akar mindenkor, a' mit tud ártatlannak és Isten előtt kedvesnek lenni, akaratja vagyon a' jóra mindenkor, ha mindenkor véghez nem viheti-is. És jól-lehet a' sem veti egészlen félre a' maga hasznára, és a' tisztességre való külső ártatlan tekinteteket: de leg első tzélja és leg-főbb indító oka, mellyért a' jót akarja ez, hogy az Istennek engedelmeskedjen, és az ő kedvében légyen.

Róm.
18.

4. Külömböz az Újjá-Született ember a' természeti embertől abban, hogy ő benne semmi szánt-szándékkal-való gonosz nintsen, mint a' természeti emberben szokott lenni. Noha ugyan az-is bűnös, és fokakban meg-esik vigyázatlanságból, hirtelenségből, erőtlenségből: de gondolkozva, maga meg-határozásából, szánt-

Jak. 3:
2.

szándékkal nem vétkezik, és uralkodó bűnben egyben sem él. Ez az a' mit
 1 Ján. 3: 19. mond Szent János: *Valaki Istentől született bűnt nem tselekeszik: mert annak magva marad abban; ingyen sem vétkezzetik: mivelhogy Istentől született. Ismét: Valaki Istentől született nem vétkezik: hanem a' ki Istentől született, meg-tartja magát, és amá gonosz nem illeti azt.*

5. Külömböz az Újja-Született ember a' természeti embertől az Istennek félelmére és szeretetére nézve. A' természeti ember-is mondja 's mutatja, hogy szereti és féli az Istent, sőt tselekezik is olyan dolgokat, a' melyekből úgy tetszik, mint-ha szeretné és félné: de azonban bűnt tselekedni, kivált titkon nem irtózik. De az Újjá-Született ember úgy szereti az Istent, hogy tellyes szívből kívánja 's igyekezi meg-tartani az ő parantsolatit, a' szerént a' mit mond Szent
 1 Ján. 5: 3. János: *Ez az Isteni szeretet, hogy az ő parantsolatit meg-tartsuk. Ugy féli, hogy az ő akarata ellen szánt-szándékkal semmiben nem jár; titokban sem tselekesz meg a' bűnt, olyankor sem vétkezik, mikor senki nem látja és soha meg-nem tudnák az emberek; nem csak a' nagy vétkektől tartóztatja magát, hanem az aprólékosabbakat-is távoztatni, és Szent Pál intése szerént, mindentől, a' mi gonosznak*

nak látszik, magát meg-óltalmazni igyekezi; és ha erőtlenségből vét valamben, mihelyt észre veszi, bánja és fájlalja, hogy hibafan talált szólni vagy tselekedni.

6. Külömböz az Újjá-Született ember a' természeti embertől, az indulatokra nézve. A' természeti emberben a' vétkes indulatok uralkodók, zabolá és tartalék nélkül-valók, illetlen rosz dolgokra engedi magát azoktól ragadoztatni, követi tellyesíti azoknak javasláfit, valamikor látja, hogy világi kár nem következik belőlle. De az Újjá-Született ember, noha a' fem szaggathatja ki egészlen magából a' vétkes indulatokat, és el-nem kerülheti, hogy ottan-ottan ki-ne mutafsák magokat: de nem engedi azokat uralkodni, nem hadja magát azoktól mindenre vitetni, hanem zabolán tartja azokat, és a' Szent Pál intése szerént, igyekezi mind inkább inkább meg-feszíteni a' testet az ő indulatival és kivánságival egybe.

Gal. 5:
24.

7. Külömböz az Újjá-Született ember a' természeti embertől, az ő kivánságának, örömeinek gyönyörködésének, szomorúságának, félelmének fő tzéljára nézve. Nem azt kívánja az leg-jobban, a' mit az természeti ember leg-jobban szokott kívánni, nem annak örül az leg-jobban,

a' minek a' természeti ember leg-jobban szokott örülni, nem abban gyönyörködik az leg-jobban, a' miben a' természeti ember leg-jobban szokott gyönyörködni, nem azon szomorkodik az leg-jobban, a' mint a' természeti ember leg-jobban szokott szomorkodni, nem attól fél az leg-jobban, a' mitől a' természeti ember leg-jobban szokott félni. A' mit a' természeti ember leg-jobban kíván, a' világi tisztesség, betsület, jószág, elő-menetel az: az Újjá-Született ember pedig, ámbár a' sem tartja semmiknek ezeket; de bezzeg nem-is állapodik-meg ezeken: hanem a' mit leg-jobban kíván az Isten' kegyelme, a' Jé-fus és az ő Igazsága az; azt kívánja leg-jobban, hogy a' romlottságból ki-fzabadúlhasson, az Isten' kegyelmének részefe leheffen, és az ő bódog egyefségére el-juthasson. A' természeti ember a' világi jókban talál leg-nagyobb örömet és gyönyörködést, fokszor a' bünös és gonosz dolgokban-is: az Újjá-Született ember pedig, ámbár annak-is nagyon ilendő öröme és gyönyörüsüge a' földi ártatlan jókban, mint p. o. állandó egéfségében, szép gyermekeiben, földjének bőv terméfeiben, dolgainak jó elő-menetelében, 's a' t. de-az ő leg-főbb öröme és gyönyörüsüge az Istenben és a' lelki jókban nagyon, abban nagyon annak leg-nagyobb öröme és gyönyörüsüge, hogy

hogy magát az Isten' kegyelmével és az idvességgel biztathatja a' Jéhus Kriftus által. A' természeti ember csak azon tud szomorkodni, ha világi kárt vall, vagy valami gyalázatba esik, és mikor bűnén szomorkodik-is, csak azért szomorkodik azon-is, hogy világi kárba, gyalázatba, büntetésbe esett vagy eshetik miatta. Az Újjá-Született ember-is szomorkodik ugyan ezeken; mert az természeti dolog: de az ő szomorúságának leg-nagyobb oka az, hogy az Istent az ő jól-tévő Istenét megbántotta fokszor, és hogy az Istennek és Felebarátinak tartozó tiszteiben fok erőtlenségek és fogyatkozások esnek. A' természeti ember a' világi kártól, gyalazattól, bóldogtalanságtól fél leg-jobban; azért annak el-távoztatására nem irtózik az Istent-is meg-bántani: az Újjá-Született ember pedig, noha fél és őrizkedik ezektől-is illendőképén, és ártatlan eszközök által igyekezi-is azokat magáról el-háritani; de mindenek-felett az Isten' haragjától fél, attól fél leg-jobban, hogy az Isten' kedvetlenségébe ne essen; és azért készebb világ szerént kárt vallani, mint olyat tselekedni, a' mi őtet az Isten' kedvéből és kegyelméből ki-ejtené.

8. Végezetre, különböz az Újjá-Született ember a' természeti embertől az ő külső tagainak tselekedeteire nézve-is.

Nem

Róm. 6: 13. *Nem állítja az, mint a' természeti ember szokta, az ő tagait hamiságnak fegyvere gyanánt a' bűnnek: hanem igazságnak fegyvere gyanánt Istennek. Annak szemei nem gyönyörködnek buja tekintetekben, gonosz és hijába-való dolgoknak nézésekben: hanem a' jó és hasznos dolgoknak szemlélésekben gyönyörködnek. Annak fülei nem szeretik halgatni a' rothatt beszédeket, rágalmaszásokokat, esküvéseket, káromlásokat: hanem az ártatlan, hasznos és épületes beszédeket szeretik halgatni. Annak szája nem szól tisztátalan, káromló gonosz beszédeket: hanem Istent dicsőítő, felebarátit építő, tisztességes, jó és ártatlan beszédeket szól. Annak kezei nem nyúlnak-ki lopásra, ragadozásra, tisztátalan igazságtalan tselekedetekre: hanem alamisnálkodásra, jó-téteményre, tisztességes, jó és hasznos munkákra nyúlnak-ki. Annak lábai nem járnak a' világnak gonosz után, a' hamiságnak ösvényin, hanem az igazságnak után, a' kegyességnek ösvényin kívánnak járni; azt kérvén mindenek felett Szent Dáviddal: *Mutasd-meg Uram nekem a' te útadat, járok a' te igazságodban, erősítsd meg az én lelkemet a' te nevednek félelmére.* Imé ilyen az Újjá-Született ember, így különböz a' természetnek állapotjában lévő Újjá-Születetlen embertől.*

25 ölr.
36: 11.

MÁSODIK RÉSZ.

Elő-terjeszttem különösen-is az Újjá-Születetlenségnek némelly bizonyos tulajdonságait és meg-esmértető jeleit.

1. Újjá-Születetlenségnek bizonyos jele és tulajdonsága az, midőn valaki még soha nem vette valóságos gondolóra és vizsgálóra lelkének állapotját. Mert a' ki még csak nem-is gondolkozott arról, ha jó-é vagy rossz állapotban vagon az ő lelke: abban látni-való hogy, még semmi lelki elevenség nintsen; úgy mint a' mellynek mintegy leg-első mozdulatja az, hogy az ember magába szálván gondolkozni kezdjen lelkének állapotjáról. Azt mondja Szent Dávid: *Meg gondolom az én útaimat, hogy fordítsam az én lábaimat a' te bizonyságidra.* Jeremiás Próféta-is azt mondja: *Tudakozzunk a mi útaink-felől, és keressük meg és térjünk meg az Urhoz.*

2. Újjá-Születetlenségnek jele és tulajdonsága az, midőn valakiben még soha nem vólt az ő bűnös vóltának eleven és keserves érzése, és a' Jésus Krisztus által-való szabadulásnak buzgó kívánása. Ugyan-is a' lelki életnek, mellyet az Újjá-Születés által vesz az ember, el-válhatatlan munkája a' lelki nyavalyáságnak ollyatén érzése, a' melly ilyen keserves fo-

- Róm. 7. 24. fohászzkodásokat indit: *Ob én szegény ember! kitsoda szabadit-meg engemet e' balálnak testéből?* De mikor semmi irtózást és ifzonyodást nem tapasztal az ember magában a' maga bűnös vóltára nézve, mikor nintsen-izomorúságára az ő lelki romlottsága, mikor nem óhajtozik a' Kristus után: e' bizonyos jele annak, hogy még az olyan ember a' lelki halálban van.
- Róm. 7. 5. *gyon, és hogy a' bűnnek indulati a' balálnak gyümöltsoznek annak tagaiban.*

3. Újjá-Születetlenségnek jele és tulajdonsága az, midőn valaki nem tudja még a' magán-való tapasztalásból mi légyen a' bűn ellen hartzolni, a' vétkes indulatokkal és kívánságokkal tufakodni, és azoknak ellenek állani. Ugyan-is midőn az ember a' maga indulatit és kívánságit szabad szájokan hadja jární, midőn semmi tufakodást és igyekezetet nem tapasztal magában a' bűn ellen, mikor az ő bűnös akaratjának 's vétkes hajlandóságának ellenek állani nem tud, 's nem-is akar: az attól vagyon 's annak a' jele, hogy még az olyan ember az ő romlottságának hatalma alatt vagyon. Mért igaznak kell annak lenni, a' mit Szent Pál mond: *A' kik a' Kristuséi, a' testet meg-feszítették az*

- Gal. 5. 24. *ő indulatival és kívánsággival egybe; a' mint ez már oda fellyebb-is elő hozatott.*

4. Újjá-Születetlenségnek jele és tulajdonsága az, midőn valaki még semmi-
ben nem győzte-meg a' világot, hanem ő
vagyon meg-győzöttetve a' világtól. Sz.
János azt mondja: *Valami Istentől szüle-*
tett, meg-győzi é' világot. Látni való Sz.
Jánosnak ezen szavaiból, hogy a' világ-
nak meg-győzése nem valami rend-kivül
való gradusa a' kegyességnek, mellyre csak
a' tökéletesebbek léphetnének, hanem rend
szerént való szükséges tulajdonsága min-
den Újjá-Született igaz Keresztyénnek:
mert azt mondja: *Valami Istentől Született,*
az az, valaki Újjá-Született igaz Keresz-
tyén, *meg-győzi é' világot.* Miképen győ-
zi-meg az Újjá-Született igaz Keresztyén
a' világot? Úgy hogy nem a' világra, ha-
nem az Istenre halgat az ő tselekedetei-
ben; nem a' világnak vétkes módjai és
szokási szerént, hanem az Isten' rende-
lési szerént intézi életét és maga viselését;
a' világnak mind javait mind gonoszait
kifinyeknek és alá-valóknak tartja az örök-
ké-való jókhoz és gonoszokhoz képest;
és mindenkor inkább választja azt, hogy
világi javaiban kárt valljon, ideig-való go-
noszokat szenvedjen, és világ szerént va-
lamit el-veszessen, mint sem azt, hogy
az Istent meg-bántsa, és az ő néki tartá-
zó kötelességgel ellenkező képen tsele-
kedjen. Így győzi-meg az Újjá-Született
ember: az Újjá-Születetlen pedig így nem
győzi-

Ján.
S: 4.

gyözi-meg a' világot. Ellenben meg-va-gyon győzettetve a' világtól, a' ki a' világnak vétkes szokási és tselekedetei szerént él, a' világhoz és nem az Isten' parantsolatihoz szabja magát, és a' világban-való bóldogulásért, vagy valami világi kárnak bajnak el-távoztatásáért bünt tselekedni, 's az Istent meg-bántani nem nagy dolognak tartja. Az Újja-Születetlen ember így van meg-győzettetve, az Újja-Született pedig így nintsen meg-győzettetve a' világtól.

5. Nyilván-való jelei és tulajdonsági az Újja-Születetlenségnek a' nagy bűnök. Szent Pál és Szent János tudunkra adják, mellyek légyenek azok. Szent Pál

Efés 5: azt mondja, hogy egy paráznának-is, vagy tisztátalannak, vagy fősvénynek, ki bálvány-imádó, nintsen öröksége az Istennek és a' Krisztusnak országában. Azt mondja,

1 K6r. 6: 9. 10. hogy a' hamisak, a' paráználkodók, a' bálvány-imádók, a' bázasság-rontók, a' férfiakkal tisztátalankodók, a' lopók, fősvények, részegesek, szidalmazók, ragadozók, az Isten országának örökségét nem birják.

Gal. 5: Azt mondja, hogy a' testnek tselekedetei ezek: bázasság-törés, paráznaság, tisztátalanság, bujálkodás, bálvány imádás, büvölés, bájolás, harag-tartások, versengések, irigységek, haragok, patvarkodások, viszsza vonások, párt-ütések, gyűlölségek, gyilkosságok,

gok, részegségek, dobzodások, és ezekhez hasonlók; valakik ilyen dolgokat tselekefsznek, az Isten Országának örökösi nem lesznek. Szent János azt mondja: *A' félelmefeknek,* ^{Jel. 21.} az az: a' kik félelemből az igazságot bé- ^{8.} nem vették, vagy bé-vévén meg-tagadták, a' hitetleneknek, az átkoztaknak, az az: a' kik férjfiakkal-való bujálkodásban élnek, a' gyilkosoknak, paráznáknak, bűvös-bájosoknak, bálvány-imádóknak, és minden bázugoknak részek a' tüzzel és kén-kövel égő tóban lesznek, melly a' második balál. Ihol az olyan bűnöknek ferege, a' mellyek és a' mellyekhez hasonlók, egyenként jelei az Újjá-Születetlenségnek. De hogy senki meg-ne ütközzön, meg-kell jegyezni, hogy ezek a' bűnök-is 's az ezekhez hasonlók, az olyanokban Újjá-Születetlenségnek jelei, a' kik azokat szánt-szándékkal tselekefszik, és azokban élnek. Mert nem szánt-szándékból, hanem hirtelenségből, gondolatlanságból, vagy valamely erős kísértet miatt, az Újjá-Születettek is belé eshetnek azok között valamelyikbe, mint a' Lót, Noé, Dávid, Péter példái mutatják: olyankor azért, nem-is jegyeznek Újjá-Születetlenséget.

6. Újjá-Születetlenségnek jele és tulajdonsága az Isten Beszédéről, és közönségesen az Isteni szolgálattól-való idegenség. Mert az Újjá-Született ember szereti az

B

Istent;

Istent; a' ki szereti az Istent, szereti az ő vele-való társalkodást, és abban gyönyörködik: miképen társalkodhatik pedig az ember, a' ki a' földön vagyon, az Istenel, a' ki az Égben vagyon? nem egyéb képen hanem az ő Beszédének olvasása és halgatása által, az ő róla-való szent elmélkedések által, a' könyörgések, hálaadások és dicséret-mondások által, egy szóval, az Isteni szolgálatnak, mind a' közönségesnek, mind a' magánoshnak buzgó és szives gyakorlása által. Mikor azért valaki idegen az Isten' tiszteletétől, imadásától, dicsőítésétől, és azt mikor tselekefzi-is, unalommal, kedvetlenséggel és mint-egy kéntelenségből tselekefzi: lehetetlen, hogy az Újjá-Születetlenségnek jele ne legyen. De szükség itt-is meg-jegyezni, hogy nem minden unalomról és idegenségről kell ezt érteni: mert bizonyos, hogy az erőtelen természet, az Újjá-Születettekben-is okozhat gyakorta unalmat és lankadságot az Isteni tiszteletre tartozó dolgokban, de az fájdalmokra szomorúságokra vagyon azoknak, és Isten' kegyelme által ismét felgerjesztik buzgóságokat. Hanem az olyan unalmat és idegenséget kell itt érteni, a' melly *habitus* szokás, természet az emberben, és a' mellyet nem bán, jobbitani sem kíván,

7. Utóljára, az Újjá-Születettségnek jelei közé kell számlálni, a' bűnös feslett társaságoknak kedvellését. Ugyanis, az Újjá-Született ember, nem lehet hogy ne gyűlöljön minden gonoszt, mellyel az Isten' meg-bántatik; a' hamiságnak minden ösvényit gyűlölöm, azt mondja Szent Dávid; ismét: *Uram kitsoda lakozik a' te Sátorodban, és kitsoda nyugszik meg a' te Szent Hegyeden? kinek szemei előtt utálatos a' gonosz; úgy-de a' feslett társaságokban sok gonoszt, sok rút tselekedeteket, sok trágár roszt beszédeket kell látni és hallani: nem lehet azért, hogy az Újjá-Született ember az olyan társaságokat ne gyűlölje, és ne kerülje. Ellenben hát, a' ki az olyan társaságokban kedvét találja, örömeft. múltat, jelen lenni nem irtózik, ámbár maga semmi gonoszt ne szólljon, és ne tselekedjék-is: azzal azt mutatja-meg, hogy nem gyűlöli igazán a' gonoszt; a' melly Újjá-Születettségnek jegye és bizonyága.*

Sólt.

119:

128.

15: 1. 4.

Több jeleit-is számlálhatnám még az Újjá-Születettségnek: De most elég legyen ez a' hét. Meg-kell pedig azt még jegyezni, hogy ámbár mind ezek a' jegyek és tulajdonságok olyanok legyenek, hogy mikor azok közzül valamelyik jelen vagyon, bizonyos jele legyen az Újjá-Születettségnek: de meg-for-

ditva, midőn azok közzül valamelyik jelen nintsen, az nem mindjárt jegye az Újjá-Születésnek. Példának okáért, a' kiből egy vagy több nagy bűnök uralkodnak, bizonyos jele az abban az Újjá-Születetlenségnek: de ellenben az, hogy valaki nagy bűnökben nem él, nem mindjárt bizonyos és elégséges jele az Újjá-Születésnek: mert még több kívántatik annál az Újjá-Születésre. Nem külömben, az Isteni tisztelettől-való idegenség bizonyos jele az Újjá-Születetlenségnek: de ellenben az Isteni tiszteletben-való szorgalmatosság, nem mindjárt bizonyos jele az Újjá-Születésnek: mert az a' hipokritákban is meg-lehet, és elégfzer meg-vagyon.

B É - R E K E S Z T É S .

Itt vagyon azért mind az Újjá-Születésnek, mind az Újjá-Születetlenségnek világos tüköre. Nézegeffe abban magát gyakorta a' Keresztyén ember; vetegeffe öszve azzal a' maga indulatit, szokásit, életét, és maga viselését; azon légyen mindenek felett, hogy az Újjá-Születésnek jeleit és tulajdonságit magában mind inkább-inkább fel-találhassa, az Újjá-Születetlenségnek jeleit és tulajdonságit pedig, magától mind jobban-jobban távoztathassa; és ezen igyekezettől mint leg-
szük-

szükségesebbtől meg-ne szünjön mind ad-
dig, míg nem a' bódog halál által egész-
szen meg-szabadúl a' büntől, és a' töké-
letes Szentségnek állapotjára el-jut a' Men-
nyeknek Országában. Amen.

II. PRÉDIKÁTZIÓ.

Az Újjá-Születésről.

Textus: Ján. 3: 3. *Bizony bizony
mondom néked: ha valaki újjon-
nan nem születendik, nem lát-
hatja az Istennek Országát.*

A' felljebb-való Tanításban elő-adtam ket-
tejét azoknak a' négy dolgoknak, a'
mellyeket fel-tettem vala. Tudni-illik le-
írtam mitsoda az Újjá-Születés, mitsodás
az Újjá-Született ember, és mibe külö-
böz a' természeti embertől. És jóllehet
ezen le-írásban fordulnak-elő az Újjá-Szü-
letetlenségnek-is némelly jelei és tulaj-
donsági: mindazáltal hogy ez a' főbe-já-
ró dolog annál világosabb legyen, külö-
nöfen-is elő-terjesztettem az Újjá-Szüle-
tetlenségnek hét bizonyos tulajdonságit
és meg-esmértető jeleit. Már most a' ket-

tejét-is, a' melly még hátra vagyon, elő-
adom: t. i.

Elsőben: Meg-mutatom, hogy az Újjá-Szüle-
tés olly szükséges, hogy a' nélkül nem
lehet idvezülni.

Azután: Azt mutatom-meg, hogy az Újjá-
Születés nem külömben, hanem Isteni erő
és kegyelem által léfzen.

EL S Ö R É S Z.

Meg-mutatom, hogy az Újjá-Születés
olly szükséges, hogy a' nélkül nem lehet
idvezülni. Meg-mutatom pedig ezt két-
féle dolgokból: *Elsőben:* Az Istennek a'
Szent Írásban ki-nyilatkoztatott rendelé-
séből és akaratjából. *Másodszor:* A' Men-
nyei bódog életnek természetéből.

Elsőben azért, az Istennek a' Szent
Írásban ki-nyilatkoztatott akaratja nyilván
mutatja, hogy az Újjá-Születés olly szük-
séges, hogy a' nélkül senki nem idvezül-
het. Ki-adta azt a' Próféták által, a' ma-
ga Szent Fia által, és az ő Szent Apo-
stoli által.

i. A' Próféták által. Mert jóllehet
a' Prófétáknál sohol nem mondatik szóról
szóra, hogy Újjá-Születés nélkül senki nem
idvezülhet, elő sem fordul azoknál ez a'
szó: Újjá-Születés: de magát a' dolgot,
hogy

hogy t. i. egy bűnösnek sem lehet reménysege az Isten kegyelméhez, ha csak meg-nem tér, majd minden levélen bizonyítják. Az Újjá-Születés nélkül-való ember nem egyéb tulajdon képen, hanem a' meg-térés nélkül való bűnös. És így valahol a' Próféták azt bizonyítják, hogy a' meg-térés nélkül való bűnösöknek nintsen részek az Isten kegyelmében, hanem haragszik azokra, gyűlöli és megbünteti azokat: csak olyan mintha azt mondanák, hogy Újjá-Születés nélkül feleki nem idvezülhet.

Sok volna mind elő hordani az Ó Testamentomi Szent Írásból azokat a' mondásokat, mellyek az Isten haragjával és büntetésével fenyegetik a' bűnben élőket. Csak négyet hozok-elő. Az első vagyon Mózesnél ilyen beszédekkel: *Ne legyen ti közöttetek Férjfiú vagy Afzszonyi állat, vagy tseléd, vagy nemzettség, a' ki nek szive el-fordítsa magát a' mi Urunktól Isteniükntől — és a' ki magát mindazáltal böldegnak állítsa mondván: Békefű lesz ennékem, ha szintén az én szivemnek gondolatjában járándok-is. — Nem akar az Úr kedvezni az ilyen embernek: mert az Úrnak az ő bűsülése, és az ő haragja fel-gerjed az olyan ember ellen, és száll arra minden átok, — és el-törli az Úr annak nevét az ég alól, és ki-választja az Úr azt veszedelemre. Mi*

lehet ennél világosabb és hathatósabb mon-
 dás annak bizonyosságára, hogy az Isten
 gyűlöli és meg-bünteti a' meg-nem térő
 bűnösöket. A' második mondás, mellyet
 elő-hozok, vagyon a' 'Sóltárok' könyvé-
 'Sólt. 5:
 5-7. ben ilyen beszédekkel: *Nem olly Isten
 vagy, ki gyönyörködne a' hitetlenségben, nem
 lakik te nálad a' gonosz. Nem állanak-meg
 a' te szemeid előtt a' kevélyek, és gyűlölsz
 minden gonoszt tselekedőket. El-veszted a'
 kik hazugságot szólnak, a' vér-szopó és ál-
 nok embert gyűlöli az Úr. A' harmadik-is
 ugyan ott vagyon: A' hitetlent és a' go-
 'Sólt. 11:
 5-6. noszságnak szeretőjét gyűlöli az Úrnak Lel-
 ke. Botsát a' hitetlenekre eleven szeneket,
 tüzet és kén-követ, és meg-égető szelet, melly
 az ő pobároknek része. A' negyedik mon-
 dás, mellyet elő-hozok, nem haragos szó-
 kal vagyon, mint a' felljebb valók, hanem
 igen kegyelmes szókkal: de annál hatha-
 tósabb, és a' mint egy kegyes Tudós
 Tillotson mondotta, hasonló a' lágy olaj-
 jal meg-kent beretvához, a' melly annál
 jobban fog, és annál mélyebben febesít.
 Ezékiel Profétánál vagyon az a' mondás
 'Ezék. 33: 11.
 33: 11. ilyen beszédekkel: *Élek én, azt mondja
 az Úr Isten, nem akarom a' hitetlen balá-
 lát, hanem hogy a' hitetlen ki-térjen az ő
 útáról és éljen. Térjete-meg, térjete-meg
 azért a' ti gonosz útaitokról, és miért bal-
 nátok-meg Izrael háza? Ezek a' beszédek
 nem mutatják-é világosan és igen hatha-
 tó-**

tólan, hogy noha nagy az Isten' Irgalmassága, annyira hogy esküvéssel-is megerősítette, hogy a' bűnösnek javát és boldogságát akarja: mindazáltal semmi képen meg-nem menekedhetik a' bűnös, hanem meg-kell néki halni az örök halállal, ha csak meg-nem tér az ő gonosz útaról.

2. Ugyan ezt adta-ki az Isten a' maga Szent Fia a' Jésus Kristus által-is. A' mit a' Letzkében mond, már tudva vagyon: csak azt adom hozzá, hogy azt mint nagy dolgot másodszor-is elő-hozta Nikodémusnak egy kevés magyarázattal mondván: *Bizony bizony mondom néked, Ján. 3: ha valaki nem születendik víztől és Szent Lé- v. 5: lektől, nem mehet-bé az Isten Országába; az az, hogy valaki a' Kristus földi és Mennyei Országának tagja részese lehessen, nem elég arra, hogy vízzel meg-kereszteltsék; hanem annak felette a' kívántatik, hogy a' Szent Lélek által meg-újjittassék és meg-szenteltsék. De ezen kívül-is fokszor meg-mondotta a' Kristus, hogy az igazságnak külső vallása, hijabavaló a' szívnek meg-változtatása, és az életnek meg-jobbitása nélkül: Nem minden, Mat. 7: a' ki ezt mondja nékem: Uram! Uram! mé- 21. gyen-bé Menyországba, hanem a' ki tselekeszi az én Mennyei Atyámnak akaratját. Meg-mondotta, hogy az Ítélet napján semmire nem leszén egyébre tekintet, hanem*

- Mát. 7: egyedül tsak arra, ha valaki jóban fog-
 v. 22 lalta magát és kegyesen élt: Sokan mond-
 23. ják, úgy mond, nekem ama napon: Uram!
 Uram! nem de nem a te Nevedben tanítottunk-é? és nem a' te Nevedben üztünk-é ördögöket? és a' te Nevedben sok hatalmas dolgokat nem tselekedtünk-é? Akkor pedig vallást tészek nékiek: Soba nem esmértelek titeket, távozzatok-el én tölem álnokságnak tselekedői. Világosan meg-mondotta, hogy
- Mát. 13: 41. Ő öszve-szedi mind azokat a' kik tselekesznek hamiságot, és veti azokat az égő kementzébe, ott leszén sírás és fog-tsikorgatás. Sőt előre ki-is adta párba a' sententziát, a' melly egy napon a' hitetlenekre és bűnben élőkre ki-mondatik, ha meg nem térnek: Akkor szól a' Király azoknak, kik az
- Mát. 25: 41. ő bal keze felől lesznek, ilyen módon: Atkoztak mennyetek-el én tölem az örök tűzre, melly készítettett az ördögnek és az ő Angyalinak. Hová kell ezeknél világosabb ki-jelentése annak, hogy minden Újjá-Születetlen Lélek, nem tsak ki rekesztetik az Istennek és a' Krisztusnak Országából, hanem annak felette a' leg-nagyobb boldogtalanságra-is vettetik.

3. Ezt hirdették és tanították a' Szent Apostolok-is, a' mint az ő irásaikból világosan láthatni. Nintsen azokban egy pont is olyan, a' mi az Újjá-Születetlen embernek reménységet nyújtana az Idvefséghez:

hez: sőt inkább mindenütt halált és veszedelmet hirdetnek annak, valamig a' bűnben marad. Azt mondja Szent Pál, Róm. 2: 5. 9. hogy az olyan bűnös, gyűjt magának baragot a' baragnak napjára, és az Istennek igaz ítéletinek meg-jelenésének napjára; hogy azoknak a' kik nem engednek az igazságnak, hanem engednek a' hamisságnak, meg-fizet Isten birtelen büsülással és baraggal; és hogy nyomorúság és szorongató veszedelem lesz minden gonoszt tselekedő ember Lelkének. Hasonló értelemben voltak a' több Apostolok-is; a' mint rendről rendre meg-lehetne mutatni, ha szükséges volna. De eléggé meg-tetszik az eddig valókból, hogy az Istennek bizonyos és változhatatlan rendelése 's akarhatja az, hogy az Újjá-Születetlen meg-térés nélkül-való bűnös ne lehessen részese az idveségnek.

De *másodszor*: különben-is a' Mennyei bódog élet olyan, hogy arra természetel alkalmatlan az Újjá-Születetlen bűnös. Ha bé-mehetne-is az a' Mennyei Bódogtságba, nem találna bódogtságot abban: hanem inkább unalmat, kedvetlenséget, szorongattatást találna, a' melly miatt ki-kiváncoznék abból. Ha bezzeg a' Mennyei bódogtság abban állana, hogy annak lakofi kies helyeken építettett és gazdagon fel-ékesítettett palotákban laknának, bitorban, bársonyban, aranyban járnának, kü-

külömb-külömb-féle válogatott eledelekkel és italokkal nagy gazdagon vendégeltetnének, ékes műfikáknak hangzáfival gyönyörködtetnének, buja tárfaságok és mulatságok között élhetnének: így mondom, hogy az Újjá-Születetlenek, alkalmatosok vólnának a' Menyországra. De a' Mahumed költött Paraditsoma ez, a' ki a' maga követőit ilyen testi gyönyörűségekkel biztatta halálok után, hogy annál több követőket találjon a' testi buja emberek között. De az Isten' Paraditsoma nem ilyen, az Isten' Országának bódogsága nem ilyen testi dolgokban áll, mellyeket a' tolvajok, paráznák, dobzódók, istentelenek kedvellenek: hanem a' mint Idvezítőnk mondja, a' kik méltóknak ítéltetnek, *hogy ama világot el-vegyék, sem feleséget nem vesznek, sem házasságra nem adatnak, hanem haszonlatosok lesznek az Angyalokhoz és Isten' Fiai lesznek*; következés képen az olyan tökéletességre ment teremtetésnek állapotjokhoz illendő lelki és menyei gyönyörködéseik lesznek.

Luk. 20:
35. 36.

De hogy világosabban meg-tessek, hogy az Újjá-Születetlen ember, természetel alkalmatlan a' Menyországra: vegyük eszünkbe, miben fog állani a' Menyei élet és foglalatosság. Az Isten' Beszéde, ezekben helyhezteti az Isten' Országa lakosinak bódogságokat és foglalatossá-

tofságokat: 1. Hogy minden bűn nélkül-valók és tökéletesek lesznek, 2. Hogy az Istent és a' Jésus Kristust meg-látják és szüntelen szemlélhetik. 3. Hogy a' Szent Angyalokkal és a' tökéletességre ment igazakkal társalkodnak. 4. Hogy az Istennek ditséretében, imadásában és szolgálatjában foglalatoskodnak. Már mind ezek nem hogy gyönyörűségekre és boldogságokra lennének az Újjá-Születetleneknek, ha bé-botsáttatnának-is Menyországba: sőt inkább kedvetlen dolgok és szorongató foglalatosságok lennének ezek nékik. Mert a' kik ez életben egy vagy több bűnököt halálig szeretnek, és a' Szentséget nem hogy kedvellenék és követnék, sőt inkább tsúfolják és illetlen dolognak tartják: hogy lenne azoknak Menyországban gyönyörűségekre, és boldogságokra a' tökéletes Szentség és bűn nélkül-valóság? A' kik ez életben az Istent, és az ő Tökéletességeit titkosan gyűlölik, és a' Jésus Kristushoz, 's az ő parantsolatihoz idegenséggel vífeltetnek: hogy lenne azoknak gyönyörűségekre és boldogságokra Menyországban a' Jésus Kristusnak, és az ő Ditsőségének szemlélése? A' kik ez életben a' bűnben élőknek, farkaroknak, paráznáknak, dobzodóknak társaságokat szeretik és keresik, a' kegyes társaságokat pedig gyűlölik és kerülik: hogy lenne azoknak gyönyörűségekre és

ból-

bóldogságokra Menyországban, az Angyalokkal és a' tökéletességre ment igazakkal-való társalkodás? A' kik ez életben leg-unalmasabb és leg-kegyetlenebb munkának tartják az Isteni tiszteletet: hogy lenne azoknak Menyországban gyönyörűségekre és bóldogságokra az Istennek szüntelenül való ditsőítése, imádása, és szolgálata?

1 Kór.
15: 51.

De azt gondolhatja itt valaki: A' kik Menyországba mennek, el-változnak, és más indútiákat öltöznek-fel mint e' földön viseltek. Úgy vagyon, el-változnak az Újjá-Születettek, midőn a' romlandóság helyébe romolhatatlanságot öltöznek-fel, minden erőtlenségektől és fogyatkozásoktól meg-szabadúlnak, és tökéletes Szent-ségre jutnak. De az Újjá-Születetlenek, nem változnak ez élet után-is Újjá-Születettek: mert az Isten' Beszédének tanítása szerént, nintsen ez élet után ideje a' meg-térésnek, sem a' kegyelem nyeresnek, hanem a' minémű állapotban találta az ember halálakor, abban marad halála után-is; és így a' ki haláláig Újjá-Születetlen, halála után-is a' léssen mindenkor, a' ki haláláig a' bünt szereti, halála után-is szereti mindenkor; a' ki haláláig idegen indulattal viseltetik az Istenhez, és a' Jéhus Kristushoz, halála után-is azzal viseltetik mindenkor; a' kinek haláláig unalmas

más és kedvetlen munka az Isten szolgálatja és dírszöitése, halála után-is a' léfzen mindenkor; a' kinek haláláig izetlen a' Menyország, halála után-is a' léfzen mindenkor. Bizonyos hát, hogy nem tsak az Isteni rendelés, hanem a' dolognak természete sem engedi, hogy Újjá-Születés nélkül idvefségre juthaffon valaki.

M Á S O D I K R É S Z.

Azt mutatom még meg utóljára, hogy az Újjá-Születés nem külömben, hanem Isteni erő és kegyelem által léfzen.

1. Semmi nintsen annál bizonyosabb, mint hogy az ember maga magát újjá nem szülheti, valamint a' természeti életre senki magától nem születtethetik. Mert olly nagy az ember lelki romlottsága, hogy *nem alkalmas magától valaminek tsak meg-* 2 K6r.
gondolására-is úgy mint magától, és úgy 3: 5.
meg-bólt a' vétkekben, hogy soha magától Efés.
fel-nem elevenedhetik a' lelki életnek tse- 2: 1, 5.
lekedeteire.

2. Az a' nagy változás-is, melly az Újjá-Születés által efik az emberben, nyilván mutatja, hogy az Isteni munka. Ollyan nagy változás efik az által az embernek mind értelmében, mind akaratjában, mind indúlatiban, hogy egészen új

te-

2 Kor.
5: 17.

teremtett állattá leszzen; a' helyett hogy termézzettel a' jót gyűlöli, a' gonofzt szereti: úgy meg-változik az Újjá-Születés által, hogy a' jót szereti, a' gonofzt pedig gyűlöli. Bizonyára, ha Isteni szó és erő kívántatott arra, hogy a' semmiből valóság, a' fetétségből világosság légyen: nem kevésbé a' kívántatik arra-is, hogy az ember így meg-változzon. Annyival-is inkább ha meg-gondoljuk:

3. Azt a' nagy ellenkezést, a' melly vagy on ennek a' nagy munkának mind kezdetében, mind elő menetelében. Abban, hogy a' semmiből valóság, a' fetétségből világosság légyen, semmi nem állott el: de hogy az ember Újjá-Születtesék, melly fok és nagy ellenzői vagynak! Nem tsak az a' termézzeti veszettség, melly az embernek minden részeit és tagait el-foglalta: hanem annak felette ez a' gonofzban fekvő Világ, a' melly az ő gonofz példaival és szokásával, mint valamely sebes folyó vizzel el-fzokta ragadozni az embert; és ama minden ellenkezésnek feje és vezére, a' fetétségnek Fejedelme, a' ki mindent el-követ, hogy az Újjá-Születést, melly által az emberek az ő töriből ki-menekednek, nehezitse és akadályoztassa.

4. A' Szent Irásban-is ez a' munka az Istennek, és az ő munkálkodó kegyelmének tulajdonittatik fok helyeken. A' fok közzül hármat vagy négyet elég légyen emliteni. Maga az Isten Ézékiel Prófétánál magának tulajdonítja ezt a' munkát: *Új-szívet adok ő beléjek, és kivésem a' kö-szívet az ő testekből, és adok nékik hús-szívet: hogy az én végezésimben járjanak, és az én itéletimet meg-örizzék.* Ez a' kö-szívnek ki-vevése, az új és hús-szívnek adása, nem egyéb hanem az Újjá-Születés. Az Újjá-Születettek, fok helyeken Istentől Születetteknek mondatnak, Azt mondja Szent Pál-is: *Az Isten az a' ki azt tselekeszi ti bennetek, mind hogy akarjátok mind hogy véghez vigyétek az ő ingyenvaló jó kedvéből.* Szent Péter-is az Istent áloja azért mondván: *Aldott légyen az Isten, a' mi Urunk Jésus Kristusnak Attya, ki az ő nagy irgalmasságából újjonnan szült minket az élő reménységre.* Végre maga Idvezitőnk azt mondja a' kezünk alatt lévő Réfzben: *A' szél a' hová akar fúni fú, és annak zúgását ballod, de nem tudod honnét jö és hová mégyen: így vagyon minden a' ki a' Szent Lélektől születetik; az az, az Isten az ő Szent Leikének tirkos és meg-foghatatlan munkálkodása által tselekeszi azt, hogy az ember újjá-születtesék.*

Ezék.
11: 19.
20.

Lásd:
Ján. 1:
13.
I Ján. 5:
4-3: 9.
Fil. 2: 3.

Pér. 1;
3.

Ján. 3:
8.

5. Ezt mutatja és bizonyítja az Újjá-Születésnek különböző ideje-is. Némelyek Annyok' méhétől fogva vagy kisinsységeben újjá-születtetnek, és megszenteltetnek, a' kik osztán meg-fem határozhatják az ő Újjá-Születéseknek és meg-téréseknek kezdetét. Némelyek ifjúságoknak idejében gyűlölik-meg a' feslettséget, és jóllehet a' Világ gonosz példái-nak, vétkes hijába-valóságának és múlandó gyönyörűségeinek nagy erejek vagyon az ifjúi időn, a' melly miatt sok ifjak a' feslettségnek veszedelmes örvényében úszkálnak: még-is találatnak, a' kik életeknek ezt a' virágát az Istennek szentelik. Némelyek meg-lett állapotjokban veszik észre magokat, és ifjúságoknak bűneit meg-bánván és meg-útálván, kegyes jó emberekké lésznek. Némelyek végezetre nem elébb, hanem vénségekben születtetnek újjonnan; és jóllehet az ilyeneknek száma igen kevés; mind azért hogy igen kevesen érik-el a' vénséget, és többnyire vénségek előtt meg-halnak az emberek; mind azért hogy a' kik vénségeknek idejéig feslettségben és meg-térhetetlenségben élnek, úgy meg-rögzenek azokban a' gonosz szokások, hogy emberi mód szerint nem lehet többé meg-változtatni és meg-jobbítani, és ha mi változás és jobbulás látszik-is az olyanokon, többnyire csak onnét vagyon az, hogy természetü

fogyatkozások miatt, erőtlenné, alkalmatlanokká és kedvetlenné lettenek meg-szokott életek módjának követésére; mind pedig azért, hogy a' kik vénségig meg-veetik az Istent és bosszontására járnak ő neki, azt hozza magával az ő igaz ítélete, hogy ő is meg-veffe azokat vénségekben és meg-tagadja tőlök az újjá-fzülő kegyelmet; jóllehet mondom mind ezekre az okokra nézve kevesen légyenek, a' kik vénségekben születtetnek újjonnan; mindazáltal tetszik az Istennek ottan-ottan az ilyenekben-is a' maga kegyelmét meg-ditsőíteni, tetszik ő neki néha az ilyen meg-száradott tsontoknak-is szóllani, hogy éljenek és Lélek menjen beléjük. Az Újjá-Születésnek ez a' különböző ideje-is azért, arról téfszen bizonyyságot, hogy az nem ember tulajdon ereje által, hanem az Istennek szabados és fenkitől nem függő kegyelme által léfszen.

Ézék,
38.

6. Ezt bizonyítja végezetre az Újjá-Születést szerző külső eszközöknek erőtlenségek. A' rend szerént-való eszközök arra az Isten beszéde, az Évangyéliom és annak hirdetői. *Tetszik az Istennek úgy mond, Szent Pál, hogy a' bolond prédikállás által tartsa-meg a' Hivőket, az az, az Évangyéliomnak prédikállása által, mellyet bolondságnak tartottak sokan.* Ez

Kör,
: 21.

az együgyü, és minden emberi böltsefség-
 nek hitető beszéditől üres Evangyéliom,
 1 Kór. a' melly mindenkor erőtlenekei, világi
 2: 4. hatalom, tekintet és méltóság nélkül-va-
 lóktól hirdettetett, eleitől fogva számta-
 lanokban Újjá-Születést és meg-térést mun-
 kálkodott. Ha minden világi hatalom,
 böltsefség és ékesen szóllás öfzve adná is
 magát, elégtelen és alkalmatlan lenne
 csak egy Léleknek-is Újjá-Születésére. egy
 erőtelen rebegő nyelv pedig az Evan-
 gyéliomnak együgyü hirdetése által, sok-
 ízor véghez vihette és véghez viheti
 azt. Sőt voltak, a' kiket csak egy
 Szent Írásbéli mondás, a' melly törté-
 netből gondolatjokba ötlött, vagy sze-
 mek eleibe akadt, egyszeribe úgy meg-
 hatott, hogy magokba térvén feslett ele-
 teket meg jobbitották. Nevezetes a' Sz.
 Ágoston példája. Ő, a' mint maga emle-
 kezetben hagyta, feslett életü ifjú lévén,
 egykor egy kertben úgy tetszett néki, hogy
 ilyen szózatot hallott: *Tolle lege. Vedd-
 fel olvasd,* és erre fel-kapván egy ott lé-
 vő Új Testamentom-könyvét, 's az első
 ki-nyitásra ez a' Szent Írásbéli mondás
 Róm. akadván szeme eleiben: *Mint nappal éke-
 13: 13. sen járjunk, nem dobzdásokban és részegsé-
 gekben, nem ágyasházban-való bujálkodá-
 sokban és mértékletlenségben, nem versengés-
 ben és irigységben:* ennek el-olvasására
 azonnal meg-változott, minden feslettsé-
 g-ről

ről lemondott és Szent élethez fogott. Mi tselekefzi már azt, hogy az ilyen erőtelen eszközök Újjá-Születést és megterést munkálkodjanak? 's mit mutat az? Midőn hallom vagy olvasom, hogy Móses megütvén veszfzejével a' tengert két-felé vált, a' Krisztus nyállal megkenvén a' vakon-született szeme helyeit látóvá lett; mivel tudom, hogy a' veszfző erőtlen magában a' tengernek kettő választatására, a' nyál a' született vaknak meggyógyítására: ebből nyilván látom és meg kell esmérnem, hogy az az Isten hatalmas ereje által lett: úgy midőn az Újjá-Születés ilyen erőtlen eszközök által mégyen véghez, abból nyilván ki-tetfzik, hogy azt nem más, hanem az Isten munkálkodó kegyelme tselekefzi.

Ha azt gondolná itt valaki: Mi-hasznára igyekezik hát maga az ember az Újjá-Születésre, megterésre, jobbúlásra, ha mindent az Isten kegyelme tselekefzik? ha ő kegyelmet nem ad, tsak hijába igyekezik az ember: ez épen helytelen okoskodás. Mert az Isteni kegyelem nem úgy munkálkodik az emberben mint valamely érzéketlen és magától mozdúlhatatlan kőben, hanem mint munkálkodható okos teremtésben; úgy hogy az Isteni kegyelem, melly az emberben a' jót munkálkódja, nem hogy ki-rekesztené az em-

ber igyekezetét és a' külső eszközkel-
 való élést, sőt-inkább el-múlhatatlanúl
 meg-kivánja; úgy mint a' melly az em-
 ber igyekezetével és a' külső eszköz-
 kel együtt szokott rend szerént munkál-
 kodni. Azért Szent Pál épen ennek az
 Isten' Kegyelmének meg-gondolásából in-
 ti a' Keresztyéneket az ő idvességeknék
 Fil. 2: szíves munkálódására mondván: *Félelem-
 12. 13. mel és rettegéssel vigyétek véghez a' ti id-
 vességeket: mert az Isten az a' ki azt
 tselekeszi bennetek mind hogy akarjátok,
 mind hogy véghez vigyétek az ő ingyen-
 való jó kedvéből.* Nem nagy helytelenség
 volna-é, ha valaki így okoskodnék: Az
 Isten áldása a' föld termése: azért haszon-
 talan az ember munkálkodása. Hasonló
 ehez ez-is: Az Isten kegyelme az Újjá-
 Születés és meg-térés: tehát haszontalan
 itt az ember munkája, és igyekezete.
 Úgy ád az Isten áldást, ha az ember mun-
 kálkodik; úgy ád kegyelmet-is, ha igye-
 kezik; úgy adja a' kegyelemnek nagyobb-
 nagyobb mértékét, ha az adatott kegye-
 lemmel jól él az ember. Nem ilyen hely-
 telen következtést kell ebből a' tudomány-
 ból ki-hozni: hanem e' három józan kö-
 vetkezéseket; mellyekkel bé-is rekesztem
 ezt a' Tanitást:

B É - R E K E S Z T É S.

1. Hogy a' kik a' természetnek bódogtalan és veszedelmes állapotjából, az Újjá-Születésnek bódog és idveféséges állapotjára által mentenek, és magokban az Újjá-Születésnek jeleit tapasztalják: azért a' nagy bódogságért egyedül az Istennek adjanak minden ditsőséget és hálákat. Ha valahol: bizony itt vagyon helye, hogy azt mondja a' Hivő ember Szent Dáviddal: *Nem nekem Uram nem nekem, hanem a' te Nevednek adassék a' Ditsőség a' te Igazságságodért, és a' te Igazságságodért.*

Sólt.
115: 1.

2. Hogy midőn a' Lelki-Pásztor az ő halgatóit, a' Tanító az ő Tanítványit, az Atya az ő Fiait, a' Tselédes-gazda az ő tselédit, a' Keresztyén az ő felebarátit, téríteni, jobbitani, rossz útból jó útba állítani kívánja 's igyekezi: abban mindenkor az Isten kegyelmére-való tekintéssel, az Isten kegyelméhez-való bizodalommal munkálkodjon. Mert nintsen olyan tudomány, okoskodás, ékesen szólás, intés, feddés, tanítás, a' melly valamit használjon a' meg-győzésre, térítésre, jobbitásra: ha csak az Isteni kegyelem nem illeti a' szívet. *Sem a' ki plántál, hanem Isten, a' ki elő-menetelt ad.*

1 Kér.
3: 7.

3. Hogy minden Keresztyén a' ki kívánja a' bődög Újjá-Születést, meg-szenteltetést és az abban-való nevelkedést 's elő-menetelt: az Istentől kérjen arra kegyelmet buzgóságos és szakadatlan könyörgésekkel. Annyival-is inkább, mivel-hogy annak adására olly hajlandóvá tétett az Isten a' Jéhus Kristus által, hogy azt soha meg-nem tagadja azoktól, a' kik igazán és szívesen kérik ő tőle; a' mint erről maga Idvezítőnk hathatós szókkal bizonyoságot tett mondván: *Kütsoda*

Luk. 11:
11-13.

ti közzületek, a' ki Atyá lévén, ha az ő Fia kenyeret kér ő tőle követ adna neki? vagy ha balat kér, vallyon a' bal helyébe kigyót ad-e neki? Ha azért ti gonoszok lévén tudtok a' ti Fiaitoknak jó ajándékokat adni: mennyivel inkább a' ti Mennyei Atyátok ad Szent Lelket azoknak, a' kik ő tőle kéréndik. Amen.

III. PRÉDIKÁTZIÓ. *)

A' Kegyességnek Képeről és
Erejeről.

Textus: 2 Tim. 3:5. *Az Isteni Szol-
gálatnak képét mutatják: de an-
nak Erejét meg-tagadják.*

Az Eredeti nyelvben lévő szó, a' melly
itt Isteni Szolgálatnak fordított: je-
lenti közönségesen a' Vallást avagy a' Ke-
gyességet. És így az Isteni Szolgálatnak
képe, jelenti a' Kegyességnek olyan külső
színét, formáját és ábrázatját, mellyben
semmi valóság nintsen. Az Isteni Szolgá-
latnak Ereje pedig jelenti a' Kegyességnek
valóságát. Ez, tudni-illik a' Kegyesség-
nek valósága, soha nintsen 's nem-is le-
het amaz nélkül, tudni-illik a' Kegyesség-
nek képe nélkül: mert a' hol valóságos
Kegyesség vagon, szükséges képen kell
ott lenni a' Kegyességnek Képének-is vagy
külső formájának. De ellenben amaz, tud-
ni-illik a' Kegyességnek Képe, lehet, és
fájdalom! sokszor-is vagon a' Kegyesség-
nek

ἐυσε-
βεια.

μορφω-
σις
ἐυσε-
βειας.

δυναμις
ἐυσε-
βειας.

C 5

*) Nagy részént Tillotson Irásiból vétetett.

nek Ereje vagy valósága nélkül. Innét vagyon hogy a' Szent Apostol olyan emberekről szól a' Letzkében, a' kik a' Kegyességnek képét mutatják, de annak Erejét meg-tagadják; értvén azokon az olyan Keresztyéneket, a' kiken látszik a' Kegyességnek Képe és formája: de annak valósága benne nem található. Ennek bővebb meg-értésére, ezeket fogom Isten kegyelme által ezen Tanításban elő-terjeszteni:

Először: Miben áll a' Kegyességnek Képe.

Másodszor: Miben áll annak Ereje.

Harmadszor: Meg-mutatom, hogy magában a' Kegyességnek Képe, annak Ereje nélkül, épen nem elégséges azoknak a' drága dolgoknak meg-nyerésekre, és azoknak a' ditsőséges végeknek el-érésekre, melyekre a' kegyeskedés által igyekeznek az ember.

E L S Ö R É S Z.

Elő-terjesztém miben áll a' Kegyességnek Képe. All a' közönségesen az olyan dolgokban, mellyekkel az emberek Kegyefeknek szokták mutatni magokat, és a' mellyekért fokszor, nem tsak mások, hanem magok előtt-is Kegyefeknek tetszenek, midőn semmi valóságos Kegyesség nintsen-is ő benne. Illyen dolgok pedig nevezetesen e' hat következők:

I. A'

- I. A' külső Isteni tisztelet.
- II. Az igaz Valláshoz-való erős ragaszkodás és a' mellett-való buzgólkodás.
- III. Az Isteni jelentésekkel és Mennyei látásokkal-való ditsekedés.
- IV. A' testnek külső sanyargatása.
- V. A' temperamentumból vagy természetből folyó némelly Jóságokkal-való fényeskedés.
- VI. A' Vallás és Kegyesség-béli dolgokról-való fok tsátság.

Ezek azok a' hat kivált képen-való dolgok, a' mellyekkel az emberek Kegyefeknek szokták magokat mutatni. Ki egyiket ki másikat veszi-elő, a' mint az ő állapotja és természetének állása hozza magával. Nem-is mind meg-vetni valók ezek; sőt inkább vagynak ezek között jó, ditséretes, és hasznos dolgok-is: mindazáltal azok-is, ha tsak magokban maradnak, nem egyéb lészzen belőlök, hanem a' Kegyességnek puszta Képe és ál-ortzája. A' melly hogy meg-tesék, vegyüfkel renddel mindeniket.

Első Képe a' Kegyességnek, vagy első dolog, mellyel az emberek Kegyefeknek akarják mutatni magokat, a' külső Isteni tisztelet. A' külső Isteni tiszteletnek részei kivált képen ezek: Könyörgések,

sek, Éneklések, Inneplések, Isten Beszé-
dének halgatása 's olvasása, Úr Vatsorájá-
val-való éies. Ezek mind, igen jó, izent
és szükséges dolgok és foglalatosságok:
de még-is ezekben magokban épen nem
áll, és nem határozódik a' Kegyességnek
valósága; úgy hogy meg-lehet az, hogy
valaki fokot imádkozzon, énekeljen, a'
Templomot gyakorolja, az Isten Beszé-
dét fokot olvassa, halgassa, az Úr Vatsorájával
fokszor éijen: még-is a' Kegyesség-
nek egy tsepp valósága fe legyen ő benne.
Ugyan-i, nem eshetik-e meg, sőt nem
esik-e meg számtalan fokszor, hogy mind
ezek mellett egy vagy több uralkodó bün-
nök-is legyenek valakiben: tudni-való pe-
dig, hogy a' hol tsak egyetlen egy bün-
nek uralkodása és szeretete vagyon-is, ott
semmi valóságos Kegyesség nem lehet.

Magában az egész külső Isteni tisz-
telet tsak szájjal-való közelítés a' akokkal-
való tisztelet, a' melly mellett távol le-
het 's távol-is vagyon fokszor a' szív az
Istentől; a' szerént a' mit az Isten mon-
dott a' 'Sidó Nép-felől: *E' nép én hozzá-
közelget szájjával, és az ő ajkival tisztelet en-
gemet, az ő szívek pedig távol vagyon én
tőlem.* Mit téfzen ez egyebet, hanem
hogy a' 'Sidók a' külső Isteni tiszteletnek
szorgalmatos végbe-vitelével mutatták a'
Kegyességnek képét, de valóságos Ke-
gyes-

Esa. 29:

13.

gyesség nem volt ő benne; és így hogy a' külső Isteni tiszteletnek akár melly szorgalmatosan-való gyakorlása, csak Képe a' Kegyességnek, nem pedig Ereje és valósága?

A' külső Isteni tiszteletnek minden részei, leg-feljebb-is csak eszközök, segítségök a' Kegyességnek valóságára, nem pedig maga a' Kegyességnek valósága. p. o. az Éneklés, Könyörgés arra-való, hogy az által az Istennek tisztelete szeretete nevelkedjék mi bennünk, és hogy a' Szent életre több-több kegyelmeket nyerjünk; az Inneplések arra-valók, hogy több időnk legyen a' mi Lelkünk' meg-szentelésére szolgáló dolgoknak gyakorlásokra; az Isten' Beszédének halgatása, olvasása arra-való, hogy abból meg-értsük, miként éljünk és tselekedjünk; az Úr Vatsorája arra-való, hogy az által az Istenhez és a' Jéhus Kristushoz-való szeretetünk gerjesztessék, az ő véle-való egyességünk, az ő benne-való hitünk reménységünk erősítessék, jóra-való igyekezetünk elő-menelefebbé tétetessék. Ezekre a' végekre rendelte és gyakoroltatja az Isten ezeket a' külső eszközöket. A' ki hát nem ezekre a' végekre él ezekkel, sőt a' kiből ezek a' végek avagy csak rész szerént-is bé-nem tellyesednek ezek által: annak ezekkel-való minden Kegyeskedése
nem

nem egyéb, hanem a' Kegyefségnek puzta és hijába-való Képe.

Második Képe a' Kegyefségnek, vagy második dolog, mellyel az emberek Kegyefeknek akarják mutatni magokat: az igaz Valláshoz-való erős ragaszkodás és a' mellett-való buzgólkodás. Jó és ditséretes dolog ugyan, sőt szükséges az igaz vallásban áthatatos' lenni, és a' mellett illendő képen és okosan buzgólkodni: de mikor az az áthatatóság és buzgólkodás a' maga erejét az ember életében ki-nem mutatja, mikor egyéb szükséges Kerestyeni Tiszteinek meg-rontásokkal vagy elmulatásokkal jár együtt: tsak haszontalan Kép az ollyankor.

Sokan nagyon akarnak *Orthodoxusok*, vagy igaz tudományuak lenni, és szorgalmatosan munkálkodnak abban, hogy Vallásokat, a' mellyet igaznak tartanak, a' Szent Iráson fundáltatottnak lenni megmutassák: és azonba ollyan bűnökben élnek, mellyeket a' Szent Irás világosan tilalmaz. Sokan az ő vallásokat, a' mellyet igaznak tartanak, terjeszteni virágoztatni igyekeznek, a' mellett örömet költenek és fáradsznak, annak Templomit Oskoláit építik: és azonba tsalárdok, vagy kegyetlenek, vagy ragadozók, magoknál hamis keresményt tartók, vagy egyéb e' féle

féle bünöknek szolgai. Sokan az ő Vallásoktól, a' mellyet igaznak tartanak, sem félelem, sem reménység, sem ígéretek, sem fenyegetések által el-nem engednék magokat mozdittatni: és azonba minden-nap el-mozdittatnak azoktól a' Jóságoktól, mellyeket az ő Vallások parantsol. Az ilyen ragaszkodás a' leg-igazabb Valláshoz-is, az ilyen buzgólkodás, nem egyéb, hanem csak hijába-való Képe a' Kegyefségnek, a' melly ha szerez-is az emberekben valami jó vélekedéseket, de az Isten előtt semmit nem ér; a' mint Szent Pál világosan és hathatósan bizonyítja mondván: *Ha minden titkokat és böltse-ségeket tudnék-is — ha testemet a' tűzre ad-nám-is, tudni-illik az igaz Vallás mellett, ha szeretet nintsen én bennem, semmit az nem használ nékem.*

Harmadik Képe a' Kegyefségnek, vagy harmadik dolog, a' mellyel némelylek Kegyefeknek akarták 's akarják mutatni magokat, az Isteni jelentésekkel és Mennyei látásokkal-való ditsekedés. Még ma-is találtnak olyanok, a' kik nem tudom mitsoda el-ragadtatásokkal, Isteni ihletésekkel és Mennyei látásokkal ditsekednek; a' melly-is igen nagy vakító Képe a' Kegyefségnek; kivált a' tudatlanokat, nagy tsudákozásra és tiszteletre indítja ez az olyanok

lyanok eránt, és mint nagy Szenteket úgy nézik az olyanokat.

Arról ugyan nem lehet kételkedni, hogy régenten fokban rend kívül való ihletéseket és jelentéseket nem vettek volna a' Szent Lélektől, és hogy ez ma-is, ha Istennek tetszenék, meg-nem eshetne. De minekutánna az Évangyéliomi jelentés nálunk vagyon, és a' rend kívül-való ihletések szem-látomást meg-szüntenek: méltán tselekezik a' kik már ma az olyanok eránt-való hiteleket fel-függesztik és nem fiettetik. Mert ha azok, a' kik már ma Isteni ihletésekkel és látásokkal ditsekednek, semmit nem mondanak azon kívül a' mi az Isten Beszédében ki-jelentetett: az ő ihletések és látások szükségtelen; ha olyat mondanak, a' mi az Isten Beszédével ellenkezik: már akkor nyilván-való, hogy hazugságot szállanak; ha pedig olyanokat mondanak, a' mellyek az Isten Beszédével nem ellenkeznek, de abban ki-nem jelentettek: olyankor méltán azt kívánhatni tőlök, hogy bizonyítsák-meg ihletéseknek és látásoknak Istentől-való voltát, tudni-illik tsuda-tételekkel mint a' régi Proféták; ha pedig azt nem tselekedhetik, senki nem tartozik hinui nekik.

De ha valósággal lettek volna vagy lennének-is valakihez ilyen rend kívül-

való jelentések és Mennyei látások: meglehet, hogy mind az csak hijába-való Képe vólna vagy lenne a' Kegyességnek; a' mint a' Bálám példája eléggé bizonyítja: Szent Pál-is világosan fel-teszi, hogy meglehet az, hogy valaki jövendő-mondásnak ajándékával, és így Isteni jelentéssel birjon, úgy hogy még-is szeretet, és így igaz Kegyesség ne legyen ő benne, és semmit ne érjen. Sőt Idvezitőnk bizonyítja, hogy az utolsó napon sokan mondják ezt néki: Uram! Uram! nem-de nem a' te Nevedben tanítottunk-é, és nem a' te Nevedben üztünk-é ördögöket, és a' te Nevedben sok batalmas dolgokat nem tselekedtünk-é? de a' kiket még-is el-üz magától mint álnokságnak tselekedöit.

Lásd :
4 Mós.
22. 23.
1 Kór.
13: 2.

Mát. 7:
22. 23.

Negyedik Képe a' Kegyességnek, vagy negyedik dolog, mellyel az emberek Kegyéseknek szokták mutatni magokat: a' testnek külső fanyargatása. Ezt a' Képét a' Kegyességnek nagyon szerették régenten a' Fariseusok: kétszer böjtöltek úgy egy héten, hogy egész napestig ételt és italt nem kóstoltak, egyébkor-is sok-féle rendes ételektől és italoktól meg-tartóztaták magokat, kemény ágyakon háltak, önként meg-sebesítették, és vérbe keverték magokat, 's a' t. holott a' Krisztus tanu-bizonyosságából tudjuk, hogy mind az merő kép-mutatás völt.

Lásd:
Mát. 23.

D

A'

A' Böjt ugyan jó, és lehet a' Kegyefségnek hasznos munkája, ha értelemmel él véle valaki: de bizonyos, hogy azzal úgy-is lehet élni, hogy semmi jóság és Kegyefség nem léfzen benne, és semmi Isten előtt-való kedveség. A' mi pedig a' testi fanyargatásoknak egyéb neimeit illeti, képtelen és babonás tselekedetek mind azok, és azt mutatják, hogy fok emberek képtelen gondolatokban vóltanak az Istennek természete felől: mint-ha t. i. engesztelődnek ő az olyan tselekedetekkel, a' mellyek a' mi testünknek fájdalmasok; miutha ő néki gyönyörüsége vólna az ő teremtesinek kinjaiban; és mint-ha az ő könnyörületességét lehetne azzal indítani, ha mi könnyörületlenül bánunk mi magunkkal. Úgy de ezek helytelen kegyetlen gondolatok az Isten felől: a' ki a' maga engeszteltetésére a' Jésus Krípus Áldozatja után a' Meg-térést hagyta és parantsolta; a' testnek külső fanyargatását pedig sohol se nem parantsolta, se nem javasolta a' maga Beszédében; példánk sintsen arra több a' Bál Papjainak példájoknál, a' kik magokat késekkel és beretvókkal metélték, miglen magokat vérbe kevernék, így akarván az ő Isteneket könnyörgéseknek meghalgtására indítani.

Lásd:
Ésa. 58:
37.

I Kir.
18: 28.

I Mós.
16: 29.

Parantsolta ugyan Isten az Izrael Fiai-
nak, hogy bizonyos napokon meg-fanyar-
gassák

gafsák magokat: de tudni-való, hogy azon egyéb nem értetik, hanem a' böjt, a' gyönyörködtető dolgoknak el-távoztatása, és azzal együtt a' bűnön-való kefergés és penitentzia-tartás. A' honnét másutt úgy parantsoltatott, hogy *Lelkeket fanyargas-sák-meg.* Dániel-is, ilyen módon fanyargatta magát. Szent Pál pedig mikor azt írta: *Az én testemet meg-fanyargatom, és rabság alá adom:* nem az ő tulajdonképen-való testét és tagait értette; nem-is olvassuk, hogy ő azokat valaha fanyargatta 's kinezta volna: hanem mint másutt sok helyeken, a' bűnnek testét értette, annak meg-fanyargatásán és rabság alá való adásán pedig azt értette, a' mit másutt a' testnek meg-feszítésén 's meg-öldöklésén, tudni-illik a' vétkes indulatoknak, kívánságoknak és hajlandóságoknak meg-zabolázásokat 's meg-fojtásokat, és azzal együtt az Évangyéliom hirdetésében előállott nyomorúságoknak álhatatósággal és türemsel-való fel-vevéseket.

4 Mós.
29: 7.

Dán. 10:
12.
1 Kór.
3: 27.

Minden egyéb-féle fanyargatások azért, és maga ellen-való kegyetlenségek, csak emberektől gondoltatott babonás tselekedetek, mellyeket Isten fenkitől nem kíván. És ha valaki józanon gondolkodik, magától által láthatja, hogy vétkes indulatit meg-öldökölni, gonosz hajlandóságit meg-zabolázni, a' meg-szokott kedves

bünt el-hagyni, mind sokkal nehezebb, mind pedig idvefségesebb, mint testét akár miképen kinozni; és hogy a' ki mértéketelen, igazán és szentül él, lehet kegyes ember, ha soha egész életében nem fanyargatja-is testét külsőképen.

Ötödik Képe a' Kegyességnek, vagy ötödik dolog, mellyel az emberek Kegyefeknek szokták mutatni magokat: a' temperamentumból, vagy természetnek állásából folyó némelly különös Jóságokkal-való fényeskedés. Sokan természettel vitetnek ez vagy amaz jóságnak gyakorlására, ez vagy amaz véteknek távoztatására. Némellyek p. o. gyenge lágy természetűek, a' melly őket könnyörületeségre, nyomorútkon-való szánakozásra, jó-téteményre, segítségére indítja; a' kemény, komor, kegyetlen maga-viselést pedig tőlök távoztatja. Némellyek tsendes természetűek, a' melly azt tselekefzi, hogy tűrők, szelidek, békefészek legyenek: a' viszsa-vonásokat pedig, versengéseket, perlekedéseket, haragos kiáltozásokat, boszszú-állásokat távol kerüljék. Némellyek nagyra-vágyó természetűek, a' melly azt tselekefzi, hogy azokra a' Jóságokra nagyon igyekezzenek, a' mellyek tisztességekre és világi elő-menelekre szolgálnak: azokat a' vétkeket pedig távoztassák, a' mellyek nékiek gyalá-

zat-

zatjokra, és világi elő-meneteleknek akadályoztatására lennének. Mint a' Fari-seufok, a' kik fok alamisnát osztogattak, fokot imádkoztak, a' szemben-tűnő vétkeket nagy vigyázással távoztatták: de koránt sem Isteni félelemből és Kegyességből, hanem tisztetség kívánásból.

Midőn azért valaki egy két különös Jóságot úgy gyakorol, hogy a' többit elmulatja, egy két különös vétket úgy távoztat, hogy más vétkeket magában megfzenyved: méltán úgy lehet itélni felőle, hogy annak az egy két különös Jóság-nak gyakorlása-is, annak az egy két különös véteknek távoztatása-is, nem az Istenre-való tekintetből, hanem vagy természet-i hajlandóságból, vagy tisztetség kívánásból, vagy más egyéb magára-való tekintetből származik. Mert ha az valóságos Kegyességből és Istenre-való tekintetből származnék: ugyan azon indító ok, a' több Jóságoknak-is gyakorlásokra, a' több vétkeknek-is távoztatásokra reá venné ötet. Ekképen az illetén egy két különös Jósággal-való fényeskedés, nem lehet egyéb, hanem a' Kegyességnek csak hijába-való Képe.

Hatodik Képe a' Kegyességnek, vagy hatodik dolog, a' mellyel némelly emberek Kegyefeknek szokták mutatni magokat: a' Vallás és Kegyességbéli dolgokról-való

fok tsátság. Noha ez igen sovány és üres kép: mindazáltal igen tetszik ez némelyeknek. Ha valaki *discursusait*, máfokkal-való köz-beszédit, Vallás és Kegyességbéli dolgokkal fokszor elegyíti, ha gyakran elő-hozza az Istent, a' Menyországot, a' Poklot, az Itéletet, 's a' többit: találkoznak a' kik azt mint különös kegyes embert ditsérik és szívekben tisztelik. Vagynak a' kik magok-is megtsalják ezzel magokat; mivelhogy a' Vallásról és kegyes dolgokról tudnak 's gyakorta szeretnek beszélni: ebből azt hitetik-el magokkal, hogy ők valóságos *religiosus*, Kegyes emberek.

Az ugyan jó dolog-is magában, mikor valaki az Istenről és az Isteni dolgokról gyakorta szeret és tud-is beszélni: de jól reá kell vigyázni, hogy életünk-is ahoz-való legyen, és magunk viselésünk 's tselekedeteink meg-feleljenek beszédünknek: mert nintsen tsúnyább és illetlenebb mint a' kegyes beszéd a' bűnben élő és rosz életű ember szájában. Azért-is Idvezitők az Irás-tudókat és Fari-seufokat, hogy nem azok vóltak, a' kiknek

Mát. 23: beszédjekkel mutatták magokat, *mondot-*
 6. 27. *ták, de nem tselekedték: hasonlította meg-fe-*
jérettetett koporsókhoz, a' mellyek kívül ugyan
szepeknek tetszenek, belől pedig rakvák ből-
taknak tetemeivel és minden undoksággal.

Igaz,

Igaz, hogy a' Kegyes szívű embernek beszédi-is Kegyesek szoktak lenni: de ellenben a' Kegyes beszéd nem mindenkor jele a' Kegyes szívnek. Mert elegendő vagynak, a' kik szájokkal Kegyeseknek mutatják magokat, és az Istenes dolgokról Kegyefségnek színével fokot tsátsognak: holott semmi valóságos Kegyefség nintsen az ő szívekben. Elő-adtam miben áll a' Kegyefségnek Képe.

M Á S O D I K R É S Z.

Azt terjesztem már elő, miben áll annak Ereje vagy Valósága:

1. Áll az, az Isten eránt-való belső szent indulatokban: az ő eránta-való mély-séges tiszteletben, az ő Felséges és Ditsőséges volta előtt-való nagy alázatosságban, az ő nagy Hatalmaságában és Jóságában-való bizodalomban, az ő fok Jóságiért-való háládatofságban, az ő igazgatás:n és rendelésin-való meg-nyúgovásban, az ő meg-bántására szolgáló dolgoktól-való irtózásban, az ő valóságos és tiszta szívből-való félelmében és szerezetében.

2. Áll az a' Szent életre-való szívés és áthatatos magunk meg-határozásában: hogy meg-esmérvén és szemünk előtt tart-

ván azt, hogy szent élet nélkül Isten előtt kedvesek és boldogok nem lehetünk, álhátatosan fel-téve és el-vegezve tartjuk mi magunkban, hogy mi nem a' világ módjaihoz és szokásához, hanem az Istennek és a' Jésus Kristusnak parantsolatához akarjuk, szeretjük, kívánjuk alkalmaztatni a' mi életünket, és minden magunk vífelésünket.

3. Áll az, az illetén magunk meghatározásának tselekedettel-való megbizonyításában: hogy mind az Istennek, mind Felebarátinknak tartozó Tiszteinkben, az Isten' tekintetéből és az ő előtte-való kedveségnek kívánásából eljárnunk, mind a' nagyobb, mind az apróbb bűnöket ugyan azon tekintetből távoztassuk, és mikor erőtlenségből hibázunk, a' szíves penitentiát elő-vegyük és gyakoroljuk.

4. Áll az, a' világnak meg-tagadásában: hogy ahoz magunkat ne szabjuk, annak sem javai sem gonoszai által magunkat rosszra vitetni ne engedjük, annak sem vétkes szokásit, sem gonosz példáit ne szerezsük és ne kövessük, hanem gyűlöljük és meg-vefsük.

5. Áll az, a' bűnös kívánságoknak öldöklésekben, a' vétkes indulatoknak zabolá-

bolázásokban és fojtogatásokban: minémüek a' mértékletlenségnek, tisztátalanságnak, fösvenységnek, kevélységnek, haragnak, gyűlölségnek, irigységnek, boszszú-állásnak indulati és kívánsági: hogy ezeket magunkban észre vegyük, fájlaljuk, gyűlöljük, uralkodni ne engedjük, ellenek hartzoljunk, tufakodjunk, és azokat magunkban törni, lapkaszteni, erőtleníteni, sőt magunkból irtani és ki-fzaggatni igyekezzük.

6. Áll az, a' nyelven-való uralkodásban: hogy t. i. tartóztatásuk nyelvünket gyalázástól, rágalmazástól, szidalmazástól, esküvéstől, átkozódástól, káromlásból, tisztátalan rothatt gonosz beszédektől. Hogy ez-is a' Kegyetség Erejének vagy Valóságának szükséges része legyen, és hogy ennek nem léte, pusztá hijába-való Képpé tégyen minden Kegyeskedést: bizonyítja Szent Jakab Apostol mondván: *Ha valaki láttatik ti közöttetek Istent-félőnek lenni, és az ő nyelvét meg-nem zabolázza, ennek hijába-való Isteni szolgálatja.* Jak. 1:
26.

7. Áll az, azoknak a' külömb-kü lömb-féle Jóságoknak gyakorlásokban, melyek ezekkel a' vétkekkel ellenkeznek: minémüek az Igazság, Egyenefség, Szelidség, Jól-tévőség, Tisztaság, Mértékletesség, Békefélségre-való igyekezet, álla-

patjával-VALÓ Meg-elégedés, Tűrés, Megbócsátásra-VALÓ hajlandóság 's a' t.

8. Végezetre, áll az, az Isten megszentelő és jóra vezérlő kegyelmének mindenek felett-VALÓ kívánásában és keresésében. A' világi jókat, életet, egészséget, gazdagságot, elő-menetelt, bajtól nyomorúságtól-VALÓ meg-menekedést, a' világ' fiai-is, az igaz Kegyelességtől üres emberek-is, elég szívesen kívánják 's kérik-is: de a' meg-szenteltetést, az ördögen, a' világon és a' testen-VALÓ győzedelmet, a' jóra vezérlő és segítő Szent Lelket mindenek felett kívánni, buzgóságosan ohajtani, szakadatlanul kérni, és annak megnyerését minden világi nyereségeknél feljebb betsülni, ez a' VALÓSÁGOS és igaz Kegyelességnek tulajdonsága. Ezekben áll a' Kegyelességnek Ereje és VALÓSÁGA.

H A R M A D I K R É S Z.

Meg-mutatom, hogy magában a' Kegyelességnek Képe annak Ereje nélkül, épen nem elégséges azoknak a' drága dolgoknak meg-nyerésekre, és azoknak a' ditsőséges végeknek el-érésekre, a' melyekre a' Kegyeskedésben igyekezik az ember. Mitsoda dolgokat akar meg-nyer-
ni, és mitsoda végeket akar el-érni az

em-

ember a' Kegyeskedésben? kétség kívül ez hármat:

I. Az Isten előtt-való kedvességet.

II. A' Léleknek tsendességét.

III. Az idvességet és örök boldogságot.

Az első dolog azért, a' mellyet megnyerni, és az első vég, a' mellyet elérni akar az ember a' Kegyeskedésben ez: hogy Isten előtt kedves legyen. Ugy-de magában a' külső Isteni tisztelet, a' Könyörgések, Éneklések, Bőjtölések, Templomba-való járások, az Isten' Beszédének halgatása 's olvasása, Úr Vatsorájával-való élés, az igaz Valláshoz-való ragaszkodás, a' testnek külső fanyargatása, vagy akár mi e' féle külső Képe a' Kegyetségnek, leg-kisebb kedvességet sem szereznek magokban Isten előtt: sőt mind ezek a' Kegyetségnek Ereje és Valósága nélkül, kedvetlenek és utálatosok ő előtte. A' könyörgés, éneklés, a' szent élet és az Istennek igaz félelme nélkül, csak hijábaló sőt Istent meg-bántó kiáltozás: *Va-laki el-fordítja az ő fülét a' Törvénynek hal-lásától: annak könyörgése-is utálatos.* Csak egy okos ember-is gyűlöli a' hazug hizelkedést, a' tettetes tsalárd beszédeket: mennyivel inkább a' Bölts és Szent Istennek

nek nagy ellenére vagynak az olyan be-
szédek és tselekedetek, a' mellyekkel csak
szinlik és tettetik az emberek, hogy őket
félik és tisztelik; gyaláztatik ő, mikor a'
gonoszt tselekedőktől tiszteltetik; meg-
bántatik, mikor az ő ditséreteit olyanok
éneklik, a' kik őket életekkel és tseleke-
deteikkel gyalázzattal illetik; mikor ollya-
nok halgatják és olvassák az ő Beszédét,
a' kik azt nem betsülik, és meg-rontani
kicsiny dolognak tartják; mikor olyanok
éinek az ő Sákramentomával, a' kik a'
bünt szeretik; mikor olyanok tapodják
az ő pitvarit, a' kik életeket egy vagy
több bűnöknek szolgálatjában töltik: nem
csak kedves nem lehet ez, hanem annak
felette útalatos ez, és gyűlölséges ő előt-

^{17.} ^{16.} ^{17.} *Sólt. 50: 16. 17. A' hitetlennek ezt mondja az Isten: miért hirdeted te az én rendelésemet, és miért vérszed az én beszédeimet a' te szádra? holott te gyűlölöd a' fenyítéket és hátad-
megé veted az én beszédeimet.*

A' Sidók' Isteni tiszteleteknek módját,
maga szabta-ki az Isten szájról szájra Mó-
ses által, maga hagyta nékiek az áldo-
zatokat, a' jó illat-téleleket, az ő Há-
zához-való fel-menetelt, a' Szombatot és
a' több Innepeket: de még-is mikor bün-
ben élők tselekedték ezeket, gyűlölte és
meg-vetette, mint ha soha nem-is paran-
tsolta volna azokat; a' mint ezt világos
és

és hathatós beszédekkel tudokra adta a'
 'Sidóknak Éfaiás Próféta által mondván:
 Mit téfzek én a' ti sok áldozatitokkal? azt
 mondja az Úr; a' kosoknak egészen meg-
 égetett áldozatjokkal, és a' bizlalt barmok-
 nak kövérivel tellyes vagyok, és a' tulkok-
 nak, bárányoknak 's bakoknak vérekben nem
 gyönyörködöm. Mikor el jötök, bogy én elöt-
 tem meg-mutafsátok magatokat, kitsoda ki-
 vánta azt ti töletek, bogy az én pitvarimat
 nyomdoknátok? Ne áldozzatok ez után hi-
 jába-való áldozattal, a' jó illat-tétel útálatos
 én előttem. Az Új-bóldnak és Szombatnak
 Innepét egyéb nagy Innepeknek gyülekezeti-
 vel el-nem szenvedhetem: mivelhogy azok hi-
 jába-való gyülekezetek. A' ti Új-bóldotok-
 nak Innepét, és a' ti töletek rendeltetett In-
 nepeket gyűlöli az én Lelkem, énnékem ter-
 bemre vagynak, el-fáradtam azoknak vise-
 lése alatt. Annak okáért mikor a' ti kezei-
 teket ki-terjeszténditek, az én szemeimet el-
 rejtem ti előttem, mikor ugyan sok szóval
 imádkoztok-is, meg-nem balgatlak. Hogy
 azért az ő külső Isteni tiszteletek, az ő
 áldozatjaik, Templomba-való meneteleik,
 jó illat-tételeik, innepléseik, böjtöléseik,
 imádságaik, kedvesek légyenek ő előtte,
 ezt kívánta tőlök: Mosdjatok-meg, tisztül-
 jatok-meg, vigyétek-el az én szemeim elől
 a' ti tselekedeteiteknek gonofságát, szünjete-
 meg a' gonofságnak tselekedetitől, tanulja-
 tok jót tselekedni.

Esa. I:
 11-15.

A' Keresztyéneknek-is az az Istenek vagon, a' ki volt régenten a' 'Sidóknak: minden kétség nélkül azért hasonló indulattal vagon ma-is a' bűnben élő Keresztyéneknek Isteni tiszteletekhez, a' minémüvel volt a' bűnben élő 'Sidókéhoz; minden kétség nélkül ugyan azt kívánja ma-is a' Keresztyénektől a' végre, hogy az ő külső Isteni tiszteletek kedves legyen, a' mit régenten a' 'Sidóktól kívánt. A' bűnös életnek meg-változtatása, meg-jobbitása és az Isten akaratja szerént-való rendelése az, a' mellyet ma-is kíván, és a' melly nélkül ma-is minden Isteni szolgálat kedvetlenségére és ellenére vagon ő nékie.

A' *második* dolog, a' mellyet megnyerni, és a' *második* vég, a' mellyet elérni akar az ember a' *Kegyeskedésben* ez: hogy az ő Lelkének 's Lelki esméréteinek tsendefsége nyúgodalma legyen. De ezt-is a' *Kegyességnek* puszta Képével, annak Ereje és Valósága nélkül, semmiképen meg-nem szerezhetni és állandóvá nem tehetni. Meg-lehet ugyan, hogy a' *Kegyességnek* puszta Képével szineskedő ember Lelki esméréteinek-is legyen némünémü tsendefsége: de tsak olyan az mint az idő tsendefsége, a' melly hamar változik, és hol elő áll, hol el-enyészik. Mig az olyan embernek jól van állapotja és kedve szerént folynak dolgai, úgy tet-
szik

szik mind magának mind másoknak, hogy
tsendessége vagyon, és hogy az ő szí-
nes Kegyességében nyúgodalmat talál az
ő Lelkének: de tsak egy kis kedvetlen-
ség, betegség, nyomorúság álljon elő,
azonnal *baszonlatofsá* leszzen annak Lelke a'
tengernek habjához, melly a' szelektől meg-
mozdittatik és ide 's tova bányattatik; a'
mint a' kételkedő könyörgökről mondja Jak. 1.
6.
Szent Jakab Apostol. A' bűnben élő em-
ber Lelkének, akár mitsoda Kegyesség-
nek színével mázolja magát, lehetetlen
hogy valóságos és állandó békefsége le-
hessen: *nintsen békefségek az Istenteleneknek,* Esa. 48.
22.
azt mondja az Úr. És ha Lelki esméretének
nyughatatlanságit és vádolásit egy vagy
más képen el-nyomja-is, haszontalan: mert
bűnös életének emlékezete, és az Isten'
ítéletének várása ezt az erőszakos tsen-
defséget sokszor meg-háborítja, és sok-
szor fel-ingerli a' Lelki-esméretet titkos
és fájdalmas mardosáfokra, a' mellyektől
lehetetlen külömben vég-képen meg-me-
nekedni, hanem egyedül a' szíves peni-
tentzia, és az igaz meg-térés által.

Kiváltképen pedig mikor beteg ágyra
jut az olyan ember, és a' halált 's örök-
ké-valóságot közelebbről kezdi szemlél-
ni: akkor ha elébb nem-is, fel-szokott fer-
kenni a' Lelki-esméret, háborogni nyug-
hatatlankodni szokott, és az utolsó szem-
pil-

pillantásokat keservefekké szokta tenni az olyan embernek. A' Kegyességnek Képe, mellyet hordozott, semmit nem használ akkor Lelkének tsendesítésére és hánykodó szívének biztatására, a' midőn nem emberekkel, hanem Istennel vagyon dolga. A' Kép-mutatónak reménysége el-
 13. 14. vész, kit meg-tsal az ő reménysége, és az ő bizodalma olyan léssen mint a' póknak háza. Ismét: Mitsoda reménysége lehet a' Kép-mutatónak akkor, mikor az Isten az ő Lelkét ki veszi? Vallyon az ő kiáltását az Erős Isten meg-halgatja-e, mikoron szorongattatik? Nem a' Kép-mutatás által, nem a' Kegyességnek külső színe által, hanem a' Kegyességnek igaz valósága által juthatni el a' Léleknek arra az igaz, állandó és minden világi kintsnél drágább tsendességére, a' melly hasonlónak teszi az embert a' tengerből magaffan ki-álló kőszálhoz, a' mellyet akár mint verjenek és ostromoljanak a' habok, tsendességben és nyugalomban vagyon; a' szerént a' mit mond Szent Dávid: Nagy békeségek vagyon a' te törvényed szeretőinek, és nintszen azoknak bántások.

'Sólt.
 119:
 165.

Nem mondhatni ugyan egy átaljában, hogy az olyan igaz Hívek-is, a' kik a' Kegyességnek nem csak Képét, hanem Valóságát-is hozdozzák, ottan-ottan nem szenvednének nyughatatlanságot, bánatot, szorongattatást, mind a' reájok következett

Zett ellenkező dolgok miatt, mind pedig el-múlt életeknek bünei miatt. Bizony az ő szívekben-is szerezhettek a' nyomorúságok és a' bűnök, hánykodást, törődést és búsongást: de nem fokáig tart az: mert az ő szívekben lakozó Szent Lélek, mutat nékiek a' Jéhus Kristusban olyan biztatásokat és vigasztalásokat, a' mellyek úgy meg-biztatják és meg-tsendesítik őket, hogy mint-egy észre vévén magokat, így szóljanak Szent Dáviddal: *Miért hagytad-^{56th} el ób én Lelkemet magadat, és miért búskodol én bennem? bizdál az Istenben: mert ő az én ortzámnak Szabadítója és ő énnékem Istenem.* Tsak ugyan úgy vagyon azért, hogy nem a' Kegyetségnek Képével, hanem annak Erejével és Valóságával luhtatni-el a' Léleknek tsendességére.

A' harmadik dolog, a' mellyet megnyerni, és a' harmadik vég, a' mellyet elérni akar az ember a' Kegyeskedésben ez: hogy a' halál után Idvefsége, örök boldogsága legyen. De a' Kegyetségnek puszta Képe által ezt soha meg-nem nyerhetni, és el nem érhetni. Akár mennyit imádkozzunk, akár mitsoda alázatos esedezésekkel kérjük, hogy halálunk' óráján nyiljon-meg nekünk a' Menyország' ajtaja: haszontalan a' Kegyetségnek Ereje és Valósága nélkül. Ezt bizonyítja Idvezítőnk ^{Mát. 25.} mondván: *El-jövének a' több Szűzek-is, kik* ^{11. 12.}

ezt mondják vala: Uram! Uram! nyisd-
 meg nekünk. Ő pedig felelvén monda: Bi-
 zony mondom néktek, nem esmérlek titeket.
 Akár mennyit járjunk a' Templomba, ha
 a' Jerusálemi Templomba járnánk-is; akár
 mennyit halgassuk az Isten' Beszédét, ha
 tulajdon a' Krisztus' Szájából halgatnánk-is;
 akár mennyiszor vegyük az Ur Vatsorá-
 ját, ha a' Krisztus tulajdon kezéből ven-
 nénk-is: semmit nem használ nekünk az
 Idveségre a' Kegyességnek Ereje és Való-
 sága nélkül. Ezt-is nyilván bizonyítja Id-
 vezítőnk mondván: *Akkor kezditek mon-*
dani: Te előtted ettünk és ittunk, és a' mi
utszáinkon tanítottál. És ezt mondja az
Itélő Biró az Utolsó napon: Mondom nek-
tek, nem tudom honnét valók vagytok, tá-
vozzatok-el én tölem mindnyájan, kik hamis-
ságot tselekedtetek. Ha Isteni ihletésekkel
és jelentésekkel bírnánk-is, ha prófétálni
tudnánk-is, ha a' Krisztus Nevében tsudá-
kat tselekedhetnénk-is, ha ördögöket üz-
hetnénk, vakokat világosíthatnánk, bete-
geket parantsolással gyógyíthatnánk, ha-
lottakat támaszthatnánk-is: a' sem érne
semmit az Idveségre a' Kegyességnek Ere-
je és Valósága nélkül. Ezt bizonyítja is-
mét Idvezítőnk így szólván: Sokan mond-
ják nekem ama napon: Uram! Uram! nem-
de nem a' te Nevedben prófétáltunk-é, és
nem a' te Nevedben üztünk-é ördögöket, és
a' te Nevedben sok hatalmas dolgokat nem
tsele-

Luk. 13:
26. 27.

Mát. 7:
21. 23.

tselekedtünk-é? Akkoron pedig vallást tészek nékik: Soba nem esmértelek titeket; távozzatok - el én tölem, álnokságnak tselekedői. Akár melly igaz 's a' Szent Irátsal egyező légyen a' mi Vallásunk és Tudományunk: a' sem idvezit a' valóságos Kegyesség és jó tselekedetek nélkül. Ezt bizonyítja Szent Jakab Apostol mondván: *Mi bafzna vagyon, ha valaki mondja, hogy ^{Jak. 2:} hiti vagyon, tselekedetei pedig nintsenek? ^{14.} avagy meg-tarthatja-é azt az a' hit? AZ Idvefség' közönséges meg-adásának ama Nagy-Napján, nem tekinti azt az Itélő Biró, ki vifelte a' Kegyességnek külső színét és ábrázatját: hanem azt nézi, hogy ki vólt az igaz valóságos kegyes ember, ki élt és tselekedett jól, ki követte azt a' Szentséget, a' mellyről meg-mondatott, ^{Sid. 12:} hogy a' nélkül senki nem láthatja az Urat. ^{14.} Ezt illyen hathatós beszédekkel bizonyítja Szent Pál: Akkor meg-fizet Isten mindennek az ő tselekedetei szerént. Azoknak, a' kik a' jó tselekedetekben-való álbátatofsággal, ditsőséget, tisztefséget és halbatatlanságot keresnek, meg-fizet örök élettel. Azoknak pedig, a' kik nem engednek az igazságnak, hanem engednek a' hamiságnak, meg-fizet birtelen büsülfással és haraggal. Nyomorúság és szorongató veszedelem lesz minden gonoszt tselekedő ember Lelkének: ditsőség pedig, tisztefség és békefség minden jót tselekedőnek. Eképen meg-mutattam, hogy a' Kegyesség-*

nek Képe, annak Ereje nélkül, épen nem elégséges azoknak a' drága dolgoknak megnyerésekre, és azoknak a' kívánatos végeknek el-érésekre, a' mellyekre a' Kegyeskedésben igyekeznek az ember.

ALKALMAZTATÁS.

Mind ezek két dolgokra nézve tegyék okofsá és vigyázóvá a' Kerésztyén embert:

I. Hogy a' mi tsak Képe a' Kegyeségnek, ne tartsa azt Kegyeség Erejének és Valóságának. Képei a' Kegyeségnek ezek: Templomba-való járások, bizonyos órákon-való Könyörgések és Éneklések, Biblia olvasás, Prédikáció halgatás, Úr Vatsorájával-való élés, Böjtölés, Inneplés. Ezek mondom, jóllehet szent, jó, és szükséges dolgok: de magokban nem egyebek, hanem tsak külső Képei a' Kegyeségnek, a' mellyek mellett lehet valaki bűnnek szolgája, ördög' rabja, Isten' ellensége. A' Kegyeségnek Ereje és Valósága pedig: az Istennek belső szívbeli igaz tisztelete, félelme, szerete, a' meg-romlott természetnek meg újulása, a' bűnnek gyűlölése, a' világnak meg-vetése, a' testnek meg-efszítése, a' vétkezes indulatoknak és kívánságoknak meg-zabolázása, meg-fojtása, életünknek való-
ságos

ságos meg-jobbitása, és az Isten akaratja szerént-való rendelése. Senki ne képzelje azért magát kegyesnek és Isten' kedvében 's kegyelmében lévőnek, hogy a' Templomba el-jár, gyakorta enekel, könyörög, a' Prédikátziók' halgatásában, a' Szent Irás olvasásában szorgalmatos, Ur Vatsorájával gyakorta él, böjtöl, 's a' t; senki ne gondolja, hogy már ezekkel az Isten előtt-való kedvességre, a' jó keresztyénségre és az Idvességre meg-kivántató minden tiszteit véghez viszi. Epen nem: mert még mind ez tsak külső szine, puzta Képe és formája a' Kegyességnek, a' melly magában senkinek semmi kedvességet nem szerez Isten előtt. Azért-is:

II. Arra vigyázzon és azon légyen a' Keresztyén ember, hogy a' Kegyességnek Képe, annak Erejével és Valóságával együtt légyen ő benne és ő rajta. Bizonyára soha nem vólt egy idő-is, a' mellyben a' Kegyességnek puzta és élet nélkül-való Képe nagyobb divatjában lett vólna, annak Ereje és Valósága pedig ritkább lett vólna, mint a' mostani időben; úgy hogy bizvást el-lehet mondani, hogy épen erről az időről jövendőlt a' Szent Apostol a' Letzkét meg-előző versekben mondván: *Az utolsó napokban ártalmas idők lesznek: mert lesznek az emberek magoknak szeretői, fősvények, ditse-*
E 3 kedők,

kedők, kevélyek, szidalmazók, szüléiknek engedetlenek, báládatlanok, tisztátalanok, szeretet nélkül-valók, békeség nélkül-valók, patvarkodók, mértékletlenek, kegyetlenek, a' jóknak nem szeretői, árulók, vakmerők, felfüváltak, gyönyörűségnek szeretői inkább bogy nem mint Istennek szeretői. Nézzel akár ki a' Keresztyéneknek életeket, erköltseket és magok viseléseket, ha nintsen-é azokban tökéletes bételyesedése a' Szent Apostol ezen jövendőlésének.

De kiváltképen (hogy most többről ne szóljak) két közönséges nagy fogyatkozásokat láthatni és tapasztalhatni a' mostani Keresztyéneknek életekben, a' mellyek igen szomorú, de nyilvánvaló bizonyossági annak, melly keveset gondolnak a' Kegyetségnek Erejével és Valóságával:

Az első, az igaz szívűségnek, egymáshoz-való igaz hiveségnek és tiszta indulatnak közönséges fogyatkozása. Ezek a' Jóságok a' Keresztyén Vallásnak és a' valóságos Kegyetségnek természeti, és elmulthatatlan kötelelségei: de a' mái Keresztyének között alig találtathatók. Nem igaz szívűek egymáshoz, nintsen bennük igaz hűség és tiszta indulat egymáshoz: ha mutatnak-is valami szivességet és jó indulatot, az merő szín-mutatás és tsalárdság; szívekben egészen mások mint
beszéd-

beszédjekkel és külső magok viselésekkel mutatják; nintsen olyan dolog, kereskedés, tárfaság, a' mellyben álnoksággal, tsalárdsággal, és szin-mutatással ne bánának egy-mással; úgy hogy ha valaha, most lehet azt mondani Jérémiással: *Min-* Jer. 9:4.
den az ő barátjától magát meg-óltalmazza, és minden atyátok-fiának ne hidjete: mert minden atya-fi meg-tsakván meg-tsal, és minden barátod tsalárdul jár.

A' második közönséges nagy fogyatkozás a' Keresztyéneknek életekben, a' melly a' Kegyetség Erejének és Valóságának nagy ritkaságát bizonyítja: az egymás között-való békeféltelenség. Melly fok visszavonások, háborúságok, patvarkodások vagynak a' Keresztyének között! Melly kitsiny dolognak tartják felbontani a' békeféltet és öszve háborodni egy-mással! melly nehezen vehetik reá magokat, hogy ismét békeféltre lépjenek! melly fok az egy-más ellen-való kiáltás, szitok, átok, káromlás, rútolás, sőt melly fokszor esik verekedés-is! Egy szóval, nagy részént úgy viselik magokat, mintha az ő Mesterek a' Jépus Krisztus, a' háborúságra igyekezőket mondotta volna böl dogoknak, vagy mintha az egy-mással-való veszekedést, háborgást, gyűlölködést tette volna tzimerekül a' maga Tanítványinak. Nem! nem! hanem azt mon-

Már. 5: *dotta a' Kristus: Bóldogok a' békeiségre*
 3: *igyekezők: mert ök Isten Fiainak mondat-*
 Jan. 13: *nak; azt mondogta a' Kristus: Ezen esmér-*
 35: *nek-meg mindenek, hogy én Tanítványim*
vagytok, ha egy-mást szereténditek. Ezek
a' két dolgok azért a' többek között,
nyilván mutatják, hogy a' mostani idő
nagy részént olyan Keresztyénekből áll,
a' kik a' Kegyeiségnek Képét mutatják,
de annak Erejét meg-tagadják.

Igyekezzen, törekedjen, imádkozzon minden Keresztyén, a' ki az Isten előtt-való kedveséget és az Idveséget kívánja, hogy a' Kegyeiségnek Képe, annak Erejével és valóságával együtt lehessen ő benne és ő rajta. Kövesse Abrahámat, és járjon az Erős Mindenbató
 1 Mós. 17: 1. *Isten előtt szüntelen; kövesse Dávidot, és*
 *Sólr. az ő szíve tökéletes legyen az Isten paran-
 319: 80. *tsolatiban, hogy meg-ne szégyenüljön; kö-*
vesse Ézékiást, és járjon Isten előtt igaz-
ságban és tökéletes szívvél, és azt mivelje
mindenkor a' mi ő előtte jó. Amen.

IV. PRÉDIKÁTZIÓ. *)

Az Ember életének Fő-tzéljáról.

Textus: 'Sólt. 119: 175. *Éljen az én
Lelkem, hogy ditsérjen tégedet.*

Ebben a' leg-hofzszabbik 'Sóltárban, Szent Dávidnak olyan rövid fohász-kodási, Istenhez-való fel-emelkedési és kegyes mondási foglaltatnak-bé, a' mellyeket, úgy látszik, hogy az ő életének külömb-külobm-féle állapotiban és viszontagságiban szerzett 's jegyzésbe tett: azután pedig az ő életének vége felé egybe foglalt ebben a' 'Sóltárban: innét ennek mondási között nem igen vagyon fügés vagy egy-másból-való folyás; nem külömben, mint a' Bölts Salamon Példabeszédei között. Ez a' 'Sóltár azért hasonlatos nem az olyan arany-lántzhoz, mellynek szemei egy-másból folynak: hanem az olyan gazdag ládához, a' mellyben külömb-külobm-féle drága gyűrűk vagynak el-rejtve. Láthatni ebből, miképen kell magát a' kegyes embernek ke-

E 5 gyes

*) Úr Vatsorája után mondatott.

gyes fohászzkodásokhoz szoktatni, és az elő forduló dolgokból alkalmatosságokat venni az Istenhez-való lelki fel-emelkedésekre. Ezen kegyes fohászzkodások és lelki fel-emelkedések közzül, egy ez, a' melyet most fel-vettem: *Éljen az én Lelkem, hogy ditsérjen tégedet.*

A' Lelken az Isten Beszédében gyakran értetik az egész ember. p. o. *Nem*
 Péld. 10: 3. *bagyja az Úr éhezni az Igaznak Lelkét, az*
 4 Mós. az, az igaz embert. *Haljon-meg az én*
 23: 10. *Lelkem az igazaknak halálával.* A' Léleknek életén azért értetik az egész ember élete. Midőn hát Szent Dávid így fohászzkodik: *Éljen az én Lelkem, hogy ditsérjen tégedet*, ez az értelme: Adj oh Isten! nékem életet, hofzszabbitsad terjeszszed az én világi életemet: hadd fordítsam én azt a' te Ditsőségedre.

E' fzerént három dolgokat fogok ezen Tanításban, Isten kegyelme által tselekedni:

Először: Azt mutatom-meg, hogy világi életünknek fel-maradását és terjedését kérnünk és kívánnunk, nem tsak szabados, hanem illendő, helyes és jó dolog: *Éljen az én Lelkem.*

Májdíszor: Azt terjesztem-elő, hogy nem minden élet-kivánás szabados és helyes; hanem csak az, a' mellynek fő-tzélja az Isten' ditsőitése. *Hogy ditsérjen tégedet.*

Harmadíszor: Azt adom elő, miképen kell életünket rendelni, hogy az Isten' ditsőségére légyen: *Éljen az én Lelkém, hogy ditsérjen tégedet.*

E L S Ő R É S Z.

Azt mutatom-meg; hogy világi életünknek fel-maradását és terjedését kérnünk és kívánnunk, nem csak szabados, hanem illendő, helyes, és jó dolog. Három dolgokból mutatom ezt meg:

I. Abból, hogy valamint a' haláltól-való félelmet, úgy az életnek szeretetét maga az Isten óltotta az-emberbe, maga alkotja úgy az embert, hogy az a' maga életét féltse, óltalmazza és fel-tartani igyekezze. És e' nélkül fel-sem álhatna az emberi társaság: mert ha az ember nem szeretné az életet, úgy senki nem venné-elő illendőképén azokat az eszközöket, a' mellyek az emberi társaság' fel-tartására és boldogítására szükségesek; semmi hasznok nem lett volna eleitől fogva azoknak a' Törvényeknek, a' mellyek halállal büntették az emberi társaságot háborgató gonoszt-tévőket: mert senki azok által nem tartóztatott volna a' gonoszságtól, ha az ember a'
halál-

haláltól nem irtóznék, és a' maga életét nem szeretné; sőt az emberek magok meg-ölnék és el-vesztenék magokat valamely nyomorúságtól-való meg-szabadulás-ért, vagy valamely el-következhető gonoszoknak el-távoztatásáért.

Igy-is nem tsak régenten a' Pogányoknál a' *Stoikus Filozofusok* úgy tartották, hogy *præstat mori quam pati*, jobb meg-halni mint szenvedések között lenni, és azért fokszor kitsiny dolgokért-is meg-ölték magokat: hanem ma-is találtnak, még pedig a' Keresztyének között olytén meg-bódult és a' természetten erőszakot tévő emberek, a' kik életet önként el-fogyatják. Mi lenne hát belőle, ha az életnek szeretete és a' haláltól-való irtózás belé nem volna ólva az emberbe? Minthogy pedig az Isten maga óltotta 's óltja azt az emberbe: tehát a' haláltól-való irtózás, és az életnek szeretete, az Isten akaratja; és így következésképen életünk' meg-maradását és terjedését kívánni és kérni Istentől, sőt illendő eszközök által munkálkodni-is, nem tsak szabados, hanem illendő, helyes, jó, és szükséges dolog.

II. Abból mutatom azt-meg, hogy az Isten a' hofszú életet, mint nagy áldást és jó teteményt, úgy ígerte az övéinek

nek az ötet félöknek: *Tartsd-meg az Úr-
nak szerzésit és az ő parantsolatit, hogy
meg-hofzszabbtsad a' te életedet azon a'
földön;* azt mondotta Móses által az Iz- 5 Mós.
4: 40.
2 Mós.
20: 12.
rael Fiainak. Az ötödik parantsolatban-
is hofzszú életet ígért az engedelmes jó 1 Kir.
3: 14.
Fiaknak. Azt mondotta Salamonnak-is: 9 Sót.
91.
*Ha az én útaimon járandasz — meg-hofz-
szabbitom a' te életednek idejét.* Ismét azt
mondja: *Mivelhogy ez engemet szeret —
hofzszú napokkal bé-töltöm ötet.* A' mit
ekképen áldásul és jó-téteményül ígér az
Isten: hogy ne lehetne azt kérni és ki-
válni?

Azt ugyan meg-lehet jegyezni, hogy
már az Új Testamentomban, a' hofzszú
élet nem olyan nagy jutalom mint az Ó
Testamentomban volt. Az Ó Testamen-
tomban a' Kanaán' földé és az azon-való
élet' példája volt a' Menyországnak, és az
abban-való bódog életnek, azért-is akkor
a' Kanaán' földén-való hofzszú élet méltán
ígértethetett úgy, mint nagy jó-tétemény,
az Ó Testamentombéliektől-is méltán tar-
tathatott különös szerentsének és nagy ál-
dásnak. De már az Új Testamentomban
a' Kanaán' földé és az azon-való élet, meg-
szünt a' Menyországnak és az abban-va-
ló bódog életnek példája lenni, már töb-
bé a' Kanaán' földé nem különös ki-sza-
kaszatott helye az Isten' Ekklesiájának,
mint

mint vólt az Ó Testamentomban, és nintsen-is már annak sohol olyan különös ki-fzakasztatott helye, a' mellyen-való élet különös példája vólna a' Mennyei böl-dog életnek: azért a' hoszszú élet-is meg-fzünt már olyan nagy áldás, és a' Ke-gyefségnek olyan különös jutalma lenni.

Bizonyos az, hogy a' hoszszú vagy rövid életből, semmit nem lehet ki-hozni valakinek jósága vagy gonofzsága, Isten előtt kedves vagy gyűlölséges vólta fe-lől; nem lehet azt mondani: ez az em-ber hamar meg-hólt, ifjúságában, életé-nek virágában ki-vágattatott; tehát ez nagy bűnös és Isten előtt gyűlölséges vólt; azt sem lehet mondani: ez az em-ber hoszszú életű vólt, nagy vénségben hólt-meg: tehát kegyes és Isten előtt ked-ves ember vólt. Mert sokszor a' kegyes és Isten előtt kedves emberek idején meg-halnak Ábellel a' leg-első igazzal: a' bűn-ben élő Istentelenek pedig sok ideig a' földön maradnak Kainnal a' leg-első istente-lennel. * Áldás az Istent-félő embernek akár idején akár későn haljon-meg; áldás az ide-jén-való halál. mert az által el-véitetik mind a' jelen-való mind a' jövendő gonofzok elől, és hamar bé-vitetik az örök ditsőségbe; ál-dás a' későn-való halál-is, vagy a' hoszszú élet: mert az által alkalmatofság adatik an-nak arra, hogy sok ideig ditsérje az Istent az élők-

élőknek földökben. Ellenben átok a' bűnben élő emberen akár idején akár későn haljon-meg: mert ha idején meg-hal, hamar meg-fosztatik mindentől, a' mit e' világon szeret, és hamar bé-merül az örök veszedelemnek mélységébe; ha pedig későn hal-meg és sokáig él, az ő keménysége szerént és meg-térhetetlen szíve szerént, annál több haragot gyűjt magának a' haragnak napjára, és az Istennek igaz ítéletinek meg-jelenésének napjára. Ha meg-hosz-
Röm. 2: 5.
Préd. 8: 12.
Esa. 65.
szabbitaná-is Isten életét a' bűnösnek, a' ki százszor-is vétkezik: mindazáltal tudom én, hogy az Istent-félőknek létezzen jól dolgok, a' kik az ő országját félik: a' bűnös pedig, ha száz esztendő-s-is, meg-átkoztatik. Tsak ugyan meg-lehet azért azt hagyni, hogy az Istent-félőkön áldás a' hosszú élet és sok jóval vagyon egybe köttetve: tehát nem tsak szabados, hanem méltó és illendő dolog-is azt kérni Istentől.

III. Abból-is meg-mutathatom ezt, hogy az Istennek sok Szentei nagy buzgósággal kérték 's kívánták Istentől életeknek tovább-való terjedését és hosszabodását. Szent Dávid így szólott: *Én Erős Istenem! ne vigy-el engemet az én napjaimnak felén.* És a' hatodik Sóltárban, melly nagy buzgósággal esedezik meggyógyulásáért! Ezékiás kegyes Király-is, mikor meg-hallotta ezt az Isteni izenetet
 Esaiás-

Esa. 38: Esaiástól: *Adj parantsolatokat Háza-d-népe-
 1-3. nek; mert meg-halsz, és nem élsz: artzal a
 falhoz fordulván, és keservesen sirván így
 könyörge: Kérlek Uram emlékezzél-meg ar-
 ról, hogy én jártam te előtted igazságban,
 és tökéletes szívvel, és hogy azt miveltem, a
 mi te előtted jó volt. Szent Pál Apostol,
 a' ki már a' harmadik Égben-is volt, és
 már a' földön-is szívében viselte a' Men-
 nyei Paraditsomot, azt mondotta: Szo-
 23. 24. rongattatom e' kettő között: kívánván el-
 költözni és lenni a' Kristussal: mert az min-
 dennél jobb. De e' testben meg-maradnom
 szükségesb. A' mit ezek's ezekhez hason-
 ló több Szentek, ekképen kértek és ki-
 vántak: kétség kívül azt ma-is nem tsak
 szabados, hanem helyes és illendő kíván-
 ni és kérni Istentől: *Eljen az én Lelkem.**

M Á S O D I K R É S Z.

De nem minden élet-kívánás szaba-
 dos és helyes. Sokan azért kívánnak
 életet, hogy egyik tisztségről másikra,
 egyik Méltóságról másikra felljebb-fell-
 jebb meheffenek e' világon; fokban az-
 ért, hogy több-több világi jószágot, kin-
 tset és gazdagságot gyűjtsenek: azért-is
 a' földhöz ragadnak, futnak, fáradnak, és
 szüntelen emésztk magokat világi rende-
 letlen szorgalmatofsággal; fokban azért ki-
 vánnak életet, hogy e' világon testi gyö-
 nyörü-

nyörűségekben élheffenek, biborban bår-
fonyban járhañanak, és vigan lakhañanak;
fokan azért kívánuak életet, hogy ellen-
ségeiken boszszút állhañanak, annyira hogy
némü-némü képen halálok után-is élni ki-
vännának, azt mondván: *Exoriare aliquis
nostris ex ossibus ultor*: bár tsak támadna
valaki, a' ki haláalom után-is boszszút álla-
na érettem; leg-többen azért kívánuak
életet, mivel félnek a' haláltól és a' ha-
lált követő dolgoktól; mivel tudják, hogy
életeket fok részben ellenkező képen foly-
tatták a' Jébus Kristus Évangyéliomával,
mivel tudják hogy restek vóltak az Isten'
szolgalatjában, és hogy a' bujálkodásnak,
kevélységnek, fösvenységnek, igazságta-
lanságnak és egyéb vétkeknek szolgaltak,
és soha igaz szívvel az ő bűneikből meg-
nem tértenek: azért mihelyt valami nya-
valya bé-köszön és a' halálnak valamelly
postája bé-mégyen hozzájuk, meg-rémül-
nek, és meg-háborodnak, kívánják, óhajt-
ják gyógyuláfokat és életeknek tovább-va-
ló meg-maradását.

Mind ezek, 's több ezekhez hañonló
nemei az élet-kivánásnak, helytelenek,
vétkefek, és Keresztyénhez illetlenek.
Mert a' ki tsak e' világon-való bóldogú-
lásért, gazdagság-gyűjtésért, testi gyö-
nyörűségért, vagy boszszú-álló indulatjá-
nak tellyesítéséért kíván életet: az rész

szerént hijába - valóságot, rész szerént bünt tézzen-fel tzélul magának, és egészen más végre kívánja 's akarja életét fordítani, mint sem a' mellyre Istentől vette. A' ki pedig azért kíván életet, hogy tovább haladjon az ő bűnös életének és meg-térhetetlenségének a' jövőendő életben-való meg-büntettetése: az ilyen élet-kivánás a' gonosz lelki-esméretnek vádolása és mardosása miatt vagyon, és a' meg-térhetetlen gonosz szívnek kút-fejéből származik.

Tsak az olyan élet-kivánás annak-okaért jó, helyes és Keresztyénhez illendő, a' mellynek fő-tzélja az Isten' ditsőítése. Ugyan-is, mi végre adta nekünk az Isten ezt az életet? mi végre helyeztetett minket erre a' földre? bizony ha valaki avagy tsak valamennyire-is józanon gondolkodik, magától által-láthatja, hogy nem azért helyeztetett minket az Isten e' földre, és nem azért tart ezen, hogy itt az árnyék és hijába-valóság után kapkodjunk, nem azért, hogy itt gazdagok, méltóságosok lenni igyekezzünk, nem azért, hogy itt dobzódjunk, együnk, igyunk, gyönyörködjünk: hanem azért, hogy itt az ő ditsőítésére légyünk. Azért adott nekünk az élet mellé okos elmét-is, a' melly által ötet és az ő Tökéletességeit meg-esmérhetjük, az ő munkáit

káit és jó-téteményeit okos tsudálkozás-
tal szemlélhetjük, az ő akaratját és tör-
vényeit eszünkbe vehetjük.

Az a' nemes tzél annak okaért, a'
mellyre erányoznunk kell a' mi életünk-
ben, és minden tselekedeteinkben, ez,
hogy az Isten' ditsőségére légyünk, hogy
ő ditsőitfessék mi általunk. Ezért mondja
Szent Pál: *Akár esztek, akár isztok, akár*
mit tselekesztek: mindeneket az Isten' ditsősé-
gére miveljetez. Külömben, ha ezt a' tzélt
el-vétjük, azonnal bünre válnak a' mi tse-
lekedeteink, akár mitsoda ártatlanok, jók
és ditséretesek légyenek magokban. Péld-
ának okaért: mitsoda magában ártatlanabb
tselekedet, mint az evés, ivás, aluvás?
de ha ezeket nem a' végre tselekeszi az
ember, hogy az Isten' ditséretére és az ő
akaratja szerént-való munkáknak követé-
fekre alkalmas legyen; hanem vagy idő-
töltésért, vagy a' testnek gyönyörködte-
téséért, vagy akár miért e' féléért: ezek
a' magokban ártatlan tselekedetek bünö-
sökké lesznek Isten előtt. Mitsoda jobb,
ditséretesebb és Keresztyénhez illendőbb
tselekedet, mint az Imádkozás és az ala-
misnálkodás? de ha ezt a' Fariseusokkal
nem az Istenre-való tekintetből és az ő
hosszá-való szíves engedelmeségből tse-
lekeszszük, hanem az emberek előtt-va-
ló ditséretnek kívánásából és keresésé-

1 Kór.
10: 31.

ből: már így ez a' magában jó és ditséretes tselekedet bűnre válik Isten előtt, és nem hogy kedves volna, sőt inkább utálatos ő előtte.

E' szerént, a' mi egész életünkben is, ha nem az Isten ditsőségét térszük fel fő tzielül mi magunknak, hanem akár mit egyebet: a' mi egész életünk bűn Istennek előtte, és valamikor életünk' meg-maradását és továbbra-való terjedését kérjük és kívánjuk, mind annyiszor vétkezünk, és ő előtte kedvetlen dolgot tselekekszünk. Miért? azért mert nem arra a' végre kérjük és kívánjuk, a' mellyre az Isten adta és adni akarja. De az kedves és kellemetes ő előtte, mikor a' végre kérjük életünknek tovább-való terjedését, hogy 'ő ditsőitfésék mi általunk; kedves és kellemetes ő előtte mikor nem csak szájjal, hanem szívvel-is azt mondjuk: *Éljen az én Lelkém hogy ditsérjen tégedet.*

H A R M A D I K R É S Z.

Azt adom már elő, miképen kell életünket rendelni, hogy az, Isten' ditsőségére légyen.

1. Arra kell magát szoktatni a' Keresztyén embernek, hogy az Istennek körülötte-való munkáit és jó-téteményeit okos gon-

gondolóra végye, és azokból 's azokért az Istent kegyes foházkodásokkal és lelki fel-emelkedésekkel ditsőitse. Így tselekedett Szent Dávid: *Melley nagyok a' te tselekedeteid Uram! mindeneket böltsen terevmenttél, bé-tölt a' föld a' te gazdagsággoddal. Nagy az Úr és igen ditséretes, tiszteleendő minden Istenek felett. Oh Isten! a' te úrad szentséges; kitsoda olyan nagy Erős Isten mint az Isten? Mi Urunk, Istenünk! melley igen ditsőséges a' te Neved az egész földön! Aldott az Úr Isten, az Izraelnek Istene; ki tsuda dolgokat tselekeszik. s' a' t.* Ezekhez hasonló foházkodásokat és lelki fel-emelkedéseket minden Kereszttyén ember formálhat magától és magában, az Istennek ő körülötte lévő munkáinak és jó-téteményinek meg-gondolásokból; és azoknak gyakorlásokban áll az Isten' ditsőítésének egy része. De még e' nem elég: hanem:

2. Az Istennek a' mi életünk általvaló ditsőítésére meg-kivántatik, hogy mi bennünk uralkodó bűn egy se légyen. Uralkodó bűn az, a' mellyet az ember gyakorta tselekeszik; p. o. uralkodó bűn a' részegség abban a' ki gyakran meg-részegszik; uralkodó bűn a' szitkozódás abban, a' ki mihelyt meg-haragszik, mindjárt szitkozódik; uralkodó bűn az esküvés abban, a' ki gyakorta esküszik; uralkodó

bűn a' bujálkodás abban, a' ki buja tselekedetekre könnyen és készen ki-ereszkedik; és így a' többi. Ha már ilyen uralkodó bűn tsak egy vagyon-is bennünk: lehetetlen, hogy a' mi életünk az Isten' ditsőítésére legyen: mert akkor nyilvánágosan az ördögnek szolgálunk, az Istenhez-való engedetlenségben élünk, azt a' bünt jobban szeretjük az Istennél, a' ki azt meg-tiltotta, az Isten előtt-való kedveséget kevesebbre betsüljük a' bűnből származó házfonnál és gyönyörűségnél: lehetetlen hát, hogy ő ollyankor a' mi életünk által ditsőittesék; sőt inkább gyalázzal és boszszúsággal illetetik az által. De:

3. Szükséges, hogy nem tsak a' nagy tzégéres bűnöktől tartóztassuk magunkat: hanem a' vétkes indulatoktól és kivánságoktól-is, az aprólékokságnak látszó bűnöktől-is. Mert azok által-is meg-bántatik az Isten, azok-is ellenkeznek a' mi Keresztyéni tiszteinkkel, azok-is homályosítják az Istennek a' mi életünk által-való ditsőítettését. A' végre azért, hogy a' mi életünk az Isten' ditsőségére legyen, el-múlhatatlanúl meg-kivántatik, hogy ollyan szándékkal és akarattal legyünk, hogy mi magunkban a' vétkes indulatokat és kivánságokat, mind jobban-jobban za-

bo-

bolázni és öldökölni, és az aprólékos bűnöket magunkból fogyasztani igyekezzük.

4. Az Istennek a' mi életünk által való ditsőittetésére, a' kivántatik, hogy azokban a' jóságos-tselekedetekben, melyeket a' Kriftus és az ő Szent Apostoli meg-parantsoltak, szorgalmatosan gyakorolni igyekezzük mi magunkat. Azt mondja a' Kriftus: *Ebben ditsőittetik az Ján. 15^{en} Atyám, ha sok gyümölcsöket teremtek.* 8. Úgy kell pedig jó gyümölcsöket teremniünk, hogy azokat rossz gyümölcsökkel, az az izánt-szándékkal-való gonosz tselekedetekkel meg-ne elegyítsük. Mert ha valaki egyben kettőben jól tselekezik, másban pedig gonoszúl: az az ő gonosz tselekedete el-rontja az ő jó tselekedetnek minden kedvességét Isten előtt, sőt utálatossá teszi azt. Példának okáért: a' ki az Isten Beszédét szorgalmatosan olvasja és halgatja, igen jó dolgot tselekezik: de ha azonban rágalmozó vagy tsalárd, ez az ő rossz tselekedete el-rontja amaz ő jó tselekedetének minden kedvességét Isten előtt és utálatossá teszi azt; a' ki alamisnálkodik, a' szegényt meg-szánja, könyörül rajta, igen jó dolgot tselekezik: de ha azonban igazságtalan, vagy hamisan gyűlt jószágot tart magánál: ez az ő rossz tselekedete el-rontja amaz ő jó tselekedeteinek minden kedvességét Isten előtt, sőt utálato-

fokká téfzi: a' ki mind a' Templomban, mind a' maga házánál gyakorolja magát az Imádkozásban, Éneklésben, igen jó dolgot tselekezik: de ha azonban szitkozódó, esküvő, vagy akármi más gonoszt követő, ezen ő rosz tselekedetei elrontják amaz ő jó tselekedeteinek minden kedveségét Isten előtt, sőt útalatosokká téfzik azokat. Azért-is az ilyen állapotban lehetetlen, hogy az ember' élete az Isten ditsőségére légyen. De továbbá úgy kell gyümölsöket teremnünk az Isten' ditsőítésére, hogy nem tsak némelly bizonyos helyeken, hanem mindenütt minden helyeken kegyesen istenesen viseljük magunkat és jól tselekedjünk: mert ha egy helyen kegyesen viseljük magunkat, más helyen pedig gonoszúl, ez a' bizonyos helyhez köttetett kegyes magunk-viselése semmit nem ér, sőt útalatos Isten előtt. Nem tsak a' Templomban kell kegyesnek lenni, hanem a' piatzon-is, nem tsak a' halottas házaknál, hanem a' lakadalmas házaknál-is, nem tsak az olyan helyeken, a' hol fokban vagynak 's látnak, hanem az olyan helyeken-is a' hol tsak magunk vagyunk, és Istenen kívül senki nem lát. Illyen egy formának és állandónak kell lenni a' mi Kegyességünknek a' végre hogy a' mi életünk által az Isten ditsőítésék.

5. Szükség, hogy szeressük és gyakoroljuk az Istennel-való lelki társalkodást, szeressük az Isten' Házát, szeressük abban a' Szent Gyülekezettel együtt tisztelni és imádni az Istent: kivált pedig magánosan, gyakorta-való kedves munkáink légyenek a' könyörgések, hálá-adások, dicséret-mondások, kegyes fohászkodások és szent elmélkedések.

6. Szükség, hogy abban az állapotban és hivatalban, mellyben Istentől helyezettettünk, igazak, hűségesek és szorgalmatosok légyünk. Hogy az emberek illy különböző állapotokban és hivatalokban vagynak: mind az Isten' igazgatása forog abban; ő rendeli, hogy az egyik igazgató, a' másik igazgatás alatt lévő, egyik parantsoló, a' másik engedelmeskedő, egyik köz hivatalban lévő, a' másik magánosan élő, egyik Úr, a' másik szolga, egyik méltóságos állapotú, a' másik alatsón forsú, egyik gazdag, a' másik szegény, egyik külső Tiszt-viselő, a' másik Lelki-Páfztor, a' harmadik Mester-ember, a' negyedik föld mivelő legyen, és így a' többi. Mind ezek s' ezekhez hasonló állapotok az Isten' rendeléséből vannak, és mind ezekben az a' tzélja az Isteni gondviselésnek, hogy az emberek egy-másnak javokra, hasznokra és segítségekre légyenek. Midőn azért az em-

ber abban az állapotban és hivatalban, a' mellybe Istentől helyheztesztetett, az Istenre nézve szorgalmatos, hűséges, igaz, és azon vagyton, hogy magát hasznosná tegye mind a' köz-jónak, mind pedig különösen is a' magános embereknek: olyankor a' maga élete által az Istent dicsőíti.

7. Végezetre a' szükséges, hogy a' Világnak és minden világi dolgoknak hiába-valóságát meg-esmérvén és előttünk hordozván, az Istent és az ő kegyelmét mindennél nagyobbra betsüljük, az ő előtte-való kedveséget mindenek eleibe tesszük, minden jót ő tőle várjunk, mindent ő néki köszönjük, mindenek felett ő benne bizzunk, mindenek felett ő hozzá ragaszkodjunk, mindenek felett ő néki tetszeni igyekezzünk, mindenek felett ő benne gyönyörködünk, és mindenek felett a' mi meg-elégedésünket és boldogságunkat ő benne keressük és helyheztesztjük, azt forgatván szívünkben és szánkban Ásáffal: *Kitsoda volna nékem Mennyekben te náladnál több, és te náladnál egyében nem gyönyörködöm e' földön. Az én szívemnek kö-sziclája és én örökségem te vagy Isten mind örökké.* Ezekben áll a' mi életünknek az Isten' dicsőségére-való rendelése.

*Sólt.
75: 25.
26.

B É - R E K E S Z T É S.

Fordítsad hát Keresztyén ember ezek szerént a' te életedet az Isten' ditsőségre, az ő ditsőítését tégyed leg-főbb tzéljául a' te életednek. Mikor mások azt mondják: éljen az én Lelkem, hogy nagyobb tiszteféségre, betsületre kaphafsak; mikor mások azt mondják: éljen az én Lelkem, hogy több jófzágot, nagyobb gazdagságot gyűjthefsek; mikor mások azt mondják: éljen az én Lelkem, hogy az én meg-szerzett javaimmal, gyönyörúségeimmel, alkalmatofságimmal, kedvemre élhefsek; mikor mások azt mondják: éljen az én Lelkem, hogy ez vagy amaz világi dolgaimban, épitélimben, kereskedésimben kivánt véget érhesek: te Keresztyén ember azt mondjad: *Eljen az én Lelkem, hogy ditsérje az Istent.*

Óh be hijába telik az olyan élet, a' melly által az Isten nem ditsőittetik! óh be haszontalan él az olyan ember, a' ki nem azért él, hogy ditsérje az Istent! Sőt a' ki világi vigafságokban és testi gyönyörúségekben, vagy minden valóságos munka nélkül henyelésben, játéokban, hevesben, vagy rend kívül-való földi szorgalmatofságban és világhoz-való ragaszkodásban, vagy a' világi betsületért, tiszteféséért, bóldogságért, gazdagulásért-való töre-

törekedésekben, vagy akár mi egyéb bü-
nös vagy hijába-való dolgoknak üzések-
ben tölti-el azt az életet, a' mellyet az
Isten a' maga ditsőítésére adott és enged:
melly nagy lopásban és szentség-törésben
él az Istenre nézve! melly nagy kárt és
veszedelmet szerez magára nézve! Ha
látja-is annak ez életben valami hasznát
és gyönyörködtetését: melly ártalmas ha-
szon és gyönyörködtetés az, a' melly az
Isten' tzelja ellen-való és az ő kedvetlen-
ségével vagyon egybe köttetve! melly
hijába-való haszon és gyönyörködtetés
az, a' mellyet a' közel lévő halál semmi-

Préd. 1: vé tézzen! *Mitsoda haszna vagyon az em-
bernek minden ő munkájában, mellyel mun-
3. kálkodik a' napnak alatta? Bizonyára mint
Sólr. árnyék úgy jár az ember; bizonyára tsak bi-
39:7. jába szorgalmatoskodik: rakásra gyűjt, de
nem tudja kitsoda éli-meg azokat.*

Egyedül tsak úgy van valóságos hasz-
na a' mi életünknek, ha az által az Isten
ditsőítették, felebarátink építettnek és fe-
gítettnek, a' melly-is egy része az Isten-
nek a' mi életünk által-való ditsőítettésé-
nek. E' már igazán haszon: mert ez
épen az, a' mire a' mi életünknek adója
és meg-tartója az Isten, a' mi teremteté-
sünkben és élettel 's okofsággal-való meg-
ajándékoztatásunkban tzelozott; igazán
haszon ez: mert mivel az Isten' kedve és
tet-

tetfzése szerént-való, kedvesekké-is tészen
ő előtte a' Jésus Kristus által; igazán ha-
szon ez: mert ezzel azt nyerjük, hogy
a' halálnak el-közelítések-or-is, a' midőn
a' világ mindenével együtt füsté és semmi-
vé válik előttünk, nagy bizodalommal és
a' mi Lelkünknek ki-mondhatatlan vigasz-
talásával, szánkba vehesük, ha nem olly
tökélletes értelemben-is, a' Kristus' szájá-
ból ezeket a' beszédeket: *Atyám! én di-* Jan. 17a
tsöitettelek tégedet e' földön, el-végeztem, 4. 5.
noha fok erőtlenségek és fogyatkozások
között, a' dolgot, a' mellyet én reám biz-
tál volt hogy el-végezzem. Mostan azért
ditsöits-meg engemet te magadnál azzal a'
ditsöséggel, mellyet készítettél a' tégedet sze-
retőknek. Amen.

V. PRÉDIKÁTZIÓ.

Az Istenben-való Bizodalomról.

Textus: 'Sólt. 37: 3. *Bizzál az
Urban és tselekedjél jót.*

Azok között az ellen-vetések között,
mellyekkel a' hitetlenek az Isten
gondviselését kétségbe hozzák, kiváltké-
pen-

pen-való ez, hogy a' gonofzság nem mindenkor büntetődik-meg e' világon, a' jó-ság sem mindenkor jutalmaztatik-meg. Azt mondják, hogy ha az Istennek gond-ja volna a' földi dolgokra; mivelhogy ő Jó, Szent és Igaz: nem lehet gondolni, hogy valaha a' gonofzságot érdemlett büntetés, a' Jóságot pedig illendő jutalom nélkül hagyná.

Sőt még a' hívő kegyes emberekben-is, gyakorta kételkedő és nyughatatlan gondolatok származtak, midőn a' Ke-gyességnek szorgalmatos követésében-is, fokszor fok-féle gonofzokat és nyomorú-ságokat kellett szenvedniek, a' bünbett élöket pedig boldogságban látták lenni.

'Solt.

73: 13.

14.

A' kegyes Asáf arra fakadt e' miatt: *Bizony bijába tartottam tisztán az én szíve-met, és bijába mostam ártatlanságban az én kezeimet. Mert mindennap nyomorgattatom, és minden reggel ostromoztatom. Sőt Jéré-miás mint-egy perbe-is kezdett azért szál-lani Istennel, mondván: Igaz vagy Uram*
ha perlek-is veled: de mindazáltal ugyan tör-vénykezem veled: Mi az oka, hogy illy ból-dogságos a' hitetleneknek útjok? békefésébet vagynak mindnyájan az Istentelenek?

Jer. 12:

i.

De mind a' hitetlenek ellen-vetésé-nek el-háritására, mind a' nyomorúságok között

között kételkedő Híveknek meg-tsendesítésekre elégséges ez: hogy e' jelen-való élet, nem jutalom' fizetésnek, hanem hartznak, tufakodásnak és próbáltatásnak ideje; és így hogy az Istennek az a' maga-vifelése, melly szerént a' gonosztságot gyakorta büntetetlen, a' jóságot pedig gyakorta jutalom nélkül hagyja e' világon, nem azt próbálja, hogy az Isten nem vifelné gondot a' földi dolgokra; vagy hogy a' Kegyefségnek illendő jutalma, a' gonosztságnak méltó büntetése nem volna: hanem azt próbálja, hogy létszen olyan igaz ítélet, a' mellyben meg-fizet mindennek az ő tselekedetei szerént; azt próbálja, hogy létszen ez élet után más élet, a' mellyben a' jó és kegyes emberek meg-jutalmaztatnak és bődogságban létszenek, az Istentelenek pedig érdemlett büntetések alá rekesztetnek.

Az Istenteleneknek illyetén ki-meneteleknek meg-gondolásával tsendesíti és erősíti a' Próféta-is ebben a' 'Sóltárban azokat, a' kik nehéz szemekkel nézik és hanykodó szívvel szenvedik azoknak bődogságokat. Azt mondja: *Ne bosszszonkodjál a' hitetlenekre, se ne ivigykedjél a' gonoszt tselekedőkre. Mert mint a' fü birtelen ki-vágattatnak, és mint a' zöldellő fü el-száradnak.* Mintha mondaná: Ne nyughatatlankodtasd óh hívő ember! a' te szivedet

vedet azon, hogy a' gonosz embereket fokszor bódog állapotban látod e' világon: gondold-meg, hogy csak igen rövid bódogság az, és hogy az ő végek nem fokára rettenetes lesznek. Ez után intést tészem, vagy tanátsot ad, mondván a' Letzkében: *Bizzál az Úrban és tselekedjél jól.* Mintha mondotta volna: Én azt a' tanátsot adom tenéked, hogy le-tévén minden kételkedést és nyughatatlanságot, légy álhatatos az Istenben-való bizodalomban, és az Isten akaratjának tselekedésében s' a' Kegyetségnek követésében ne szünjél-meg buzgó és szorgalmatos lenni: meg-látod, hogy el-jő az idő, mellyben tégedet bódog állapatra juttat, midőn minden Istentelenek bódogtalanok lesznek.

A' Prófétának ezen intése és tanátsadása szerént annak okaért, ezeket fogom ezen Tanításban elő terjeszteni:

Először: Meg-mutatom, hogy mi emberek, felette igen szükölködünk egy hatalmas Segítő, Gondvisező és Óltalmazó nélkül: de a' kit az emberek között sohol fel-nem találhatunk.

Másodszor: Meg-mutatom, hogy egyedül az Istenben találtatnak-fel mind azok a' dolgok, valamellyek meg-kivántatnak a' végre, hogy ő reá fordítsuk és ő benne helyheztessük a' mi tellyes bizodalunkat.

Harmadszor: Elő-adom, minémunek kell lenni a' mi ő benne-VALÓ bizodalomunknak, hogy helyes és ő előtte kedves legyen.

EL S Ö R É S Z.

Meg-mutatom, hogy mi emberek felette igen szükölködünk egy hatalmas segítő, gondviselő és óltalmazó nélkül: de a' kit az emberek között sohól fel-nem találhatunk.

1. Mi emberek, akár minémü állapotak légyünk, számtalan fok-féle viszonytagságoknak és veszedelmes történeteknek vagyunk ki-tétettette e' világon. Nintsen senki mi közülünk, akár melly gazdag, hatalmas, betsületes, erős és egészséges legyen, a' ki szükségbe, nyomorúságba, betegségbe, kár-vallásba, gyalázatba, és több e' féle gyötrelmekbe ne eshetne. Sőt igen kevesen vagynak közöttünk, a' kik már ezek közül valamelyikbe, vagy egybe vagy többbe, benne-is ne forgottak volna. Hát az ilyen nyomorúlt teremtések nem szükölködnek-é egy olyan hatalmas és hűséges segítő, óltalmazó és gondviselő nélkül, a' ki rólunk mind ezeket el-fordithassa, vagy azt tselekedhesse, hogy ha reánk jönnek-is, ne ártsanak és veszedelmek ne légyenek minékünk.

2. Mi bennünk emberekben, fok gonosz, ártalmas és veszedelmes hajlandóságok vannak, a' mellyek felől fokszor úgy tetszik minékünk, hogy azokat jó, hasznos és szükséges követnünk. Azonban számlálhatatlanok a' fok gonosz példák-is, a' mellyek minket édesgetnek, és a' kísértetek, a' mellyek minket ösztönöznek ezen veszedelmes hajlandóságinknak követésékre. Ezek között a' veszedelmes *Scillák* és *Karibidisek* között, ezek között a' pokol' mélységébe le-merítő örvények között, nem szükölködünk-e olyan hatalmas és hűséges segítő, óltalmazó és igazgató nélkül, a' ki minket tartóztatson, oktasson, vezéreljen, igazgasson és a' veszedelemtől óltalmazzon? Nem olyanok lészünk-e a' nélkül, mint a' tengeren lévő hajó kormány nélkül, a' melly mind addig hanyattatik, hogy végre el-süllyed és el-vész?

3. Mi emberek mindnyájan alája vagyunk vettette a' halálnak, szembe kell szállanunk mindnyájunknak ezzel a' félelmeknek Királyával, a' melly többnyire unalmas, fájdalmas és fokszor csak nem elhordozhatatlan nyavalyákkal, félelmekkel és rettentésekkel szokott kinoszni. Oh melly szükséges akkor a' hatalmas és hűséges segítő, óltalmazó és gondvifelő, a' ki őrizzen, segítsen, biztasson és vigasztaljon!

De

De sohol nem találhatni olytat az emberek között. Mert:

1. Az emberek nem tudják mindenkor, mi módon és mitsoda eszközökkel kell segíteni a' nyomorúságban és veszedelemben lévőket, vagy ha tudnák-is, nints mindenkor hatalmokban a' mi a' segítségre és szabadításra szükséges volna. Tsak a' testi nyavalyákban, mitsoda bizonytalanságban vagynak sokszor azoknak mind kút-fejei, mind orvosoltatásoknak módja felől! melly tehetetlenek sokszor azoknak nem tsak el-fordításokra, hanem enyhítésekre-is! Hát a' Léleknek bajai, nyavalyái és veszedelmei körül melly tudatlanok és tehetetlenek! De:

2. Ha meg-tudnának-is minket segíteni az emberek valamikor kívántatik, ha meg-óltalmazhatnának és meg-szabadi hatnának-is: de igen kitsiny és erőtelen hajlandóságok és igyekezetek vagyon a' mi segítségünkre óltalmazásunkra, és szabadításunkra, kivált mikor magoknak semmi hasznot nem látnak benne; sőt többnyire olly gonoszok, hogy örülik szíveikben a' mások nyomorúságát, és inkább öregbiteni szeretik. De:

3. Ha valóságos és buzgó igyekezetek 's szándékjok volna-is a' mi segítségünkre

günkre óltalmazásunkra és szabadításunkra: igen változó az ő jó indulatjok és szeretetek; a' kik egy nap jó barátink, könnyen meg-eshetik, hogy más nap ellenséginké lesznek; a' kik ma szeretnek és javunkat akarják, könnyen meg-eshetik, hogy holnap gyűlölnek és veszedelmünket kívánják. De:

4. Ha állandó és változhatatlan volna is az ő mi hozzánk-való jó indulatjok és szeretetek: rövid és bizonytalan az ő életek. Sokszor mikor nem-is gondolnánk el-jő a' halál 's el-ragadja őket, és akkor porba esik, füstbe mégyen minden bizodalom, a' melly ő rajtok fundáltatik. Bizony hát tsak töredékeny nádhoz támaszkodik, a' ki ő benne bizik, és semmi valóságos tsendefséget 's bátorságot nem szerezhethet a' mi szívének az ő benne-való bizodalom. Innét mondja az Isten Beszéde: *Ne bizzatok a' Fejedelmekben, az embereknek fiaiban, kikben nintsen szabadításra-való erő. Ki-mégyen az ő Lelkek és ők földé lesznek, az napon el-vész minden ő gondolatjok. Látni-való azért, hogy noha szükölködünk egy hatalmas segítő, óltalmazó és szabadító nélkül: de azt a' magunkhoz hasonló emberek között fel nem találhatjuk.*

¹Sólt.

146: 3.

4.

M Á S O D I K R É S Z.

Egyedül az Istenben találatnak-fel-mind azok a' dolgok, a' mellyek meg-kívántatnak a' végre, hogy ő reá fordítsuk, és ő benne helyheztesük a' mi tellyes bizodalunkat. Azert Szent Dávid-is egyedül ő reá igazit mondván: *Bizzál az Úrban.*

Ezt a' tanátsot a' maga tapasztalásából és próbálásából adhatta és adta Szent Dávid. Meg-tapasztalta ő a' maga példán, melly keveset lehessen bizni az emberekhez. Saul Királynak olly nagy kedvébe esett vala, hogy őtet Wejévé tette. Nem úgy látszott-é már akkor, hogy Dávid ennek a' Királynak jó akaratjában meg-talált mindent a' mi őtet bódoggá és ditsőségesse teheti. De mi lett belőlle? A' mit senki nem reménylett volna: Saul Király halálos ellenségévé lett, őtet szüntelen üldözte, kergette, és minden mesterséggel az ő életének el-fogyatására igyekezett. Mi lett volna ekkor Szent Dávidból, ha az embereken kívül más hatalmas segítője, óltalmazója és gondviseelője nem lett volna? hová lett volna ekkor, ha így nem szólhatott volna: *Fel-emelem az én szemeimet a' hegyekre, honnét jönne nékem segítségem: Az én segítségem az Úrtól vagyon, ki teremtette a' Mennyet*

561.

121:1.

7.

és a' földet? Ekképen próbálásból, tapasztalásból tudta ő azt, hogy jobb az Úrban bizni, hogy nem mint az emberekben; abból tudta, hogy csak az a' bődög, a' kinek segítője a' Jákóbnak Erős Istene, és a' kinek reménysége nagyon az ő Urában Istenében; és így abból adta ezt a' tanátsot-is: Bizzal az Úrban.

Úgy nagyon egyedül az Isten az, a' kiben méltó bizni, és a' kiben-való bizodalom tsendességet és bátorságot szerezhet a' mi Lelkünknek minden gonoszok és nyomorúságok ellen. Ugyan-is:

1. Ő Mindent-tudó és véghetetlen Bőltsefségű, a' ki nem csak tudja és látja minden szükségeinket, fogyatkozásinkat, és nyomorúságinkat, nem csak hallja azok között-való minden sóhajtásinkat és fo-házkodásinkat: hanem a' módot-is látja, a' mellyen segíteni lehet, látja tökéletesen és elő-is tudja venni minden meg-tsalatkozás nélkül az eszközöket, a' mellyek óltalmunkra, segítségünkre és szabadulá-funkra lehetnek. Nagy a' mi Urunk, —
 *Sólt. 147: 5. kinek bőltsefsége meg-számlálbatatlan. Övé
 Dán. 2: 20. 21. a' bőltsefség, — ő ad bőltsefséget a' böl-tseknek, és tudományt a' tudósoknak. E' mellett:

2. Ő Mindenható, a' ki mind azt valamit az ő végetlen Tudományja és Böltségsége fel-talál, és valamit illendőnek és szükségesnek lát, fogyatkozás nélkül könnyen véghez viheti. *Mindeneket valamiket akar, tselekeszik Mennyekben és a' földön, a' tengerben és minden mélységekben. Véghetetlen bőséggel mindeneket meg-tselekedhetik, feljebb hogy nem mint kérjük vagy elménkbe bé-fogjuk. A' leg-hatalmasabb embereknek-is az ő Népe és Hívei ellen-való szándékjaikat hatalmas semmivé tenni, sőt a' magok nyakokba fordítani; mint a' Hámánét. A' melly dolgok az ember' javával és boldogságával egyenesen ellenkezni láttatnak-is, azokat-is hatalmas ügy igazgatni, hogy azokból az embernek java és boldogsága következik; mint a' Jósef el-adattatását és tömlötzbe-való vette-tését. Hatalmas ő onnét-is segítséget és szabadítást adni, a' honnét nyomorúságnál és veszedelemnél egyebet nem várhatni; mint midön Móseft annak Leánya által tartotta-meg életben 's fel-neveltette, a' kinek parantsolatja szerént meg-kell vala néki halni. Hatalmas ő meg-segíteni és meg-szabadítani akkoron-is, midön semmi út és mód nem látszik többé a' szabadulásra; mint midön Jónást a' hálnak gyomrából és a' tengernek mélységéből, a' három Ifjakat a' hétszerte bé-fűtött kemenczéből, Dánielt az orosz lányok' verméből,*

'Sólt.
135:6.

Éfés. 3:
20.

Est. 7.

1 Mós.
41.

2 Mós.
2.

Jón. 2.

Dán. 3.

Dán. 6.

R

ből, Pétert a' tömlöztből ki-szabadította.

Esa. 59: *Az ő keze soha nem rövidül meg, bogy meg-nem szabadithatna, és meg-nem fiktetül az ő füle, bogy meg-nem halgathatna.*

3. Ő végetlen jóságú szeretetű és könyörületeségű, gyönyörködik a' jó téteményben, szereti az embereket, a' Híveket nagyobb szeretettel szereti mint az

Esa. 49: *Anyja az ő méhének fiait, még a' gonoszokkal-is jól téfzen. A' mit az ő Böltségsége hasznosnak és szükségesnek lát,*

15. *azt nem tsak véghez viheti az ő Mindenhatósága, hanem véghez-is akarja vinni, és meg-akarja adni az ő Nagy Jósága és Irgalmassága, azoknak, a' kik ő reá néznek és ő benne biznak. Kegyelmes és Ir-*

145: 8. *galmas az Úr, késedelmes a' baragra, és nagy az ő kegyelmessége. Jó az Úr mindeneknek, és az ő Irgalmassága minden te-*

Jak. 5: *remtett állatin. Igen irgalmas az Úr és*

11. *könyörülő. Te Uram jó vagy és kegyelmes,*
 36: 5. *és sok irgalmasságú azokhoz, kik téged segítségül hívnak.*

4. Az ő Jósága és Szeretete állandó, változás nélkül-való. A' kiket ő egyszer szeret, soha nem gyűlöli-meg azokat, a' kiknek egyszer jó akarójokká leszzen, soha nem változik azoknak ellenségekké, valamig azok önnön magok el-nem hagyják

Esa. 54: *ötet, és el-nem szakadnak ő tőle. A' be-*
 10. *gyek*

gyek meg-indúlnak és a' balmok meg-rendül-
nek: az én irgalmaságom pedig te töled
el-nem távozik, és az én békefélegemnek szö-
vetsége meg-nem tántorodik, azt mondja a'
te könyörülő Urad. Az Istennek ajándéki
és az ő hivatala olyanok, hogy soba ő azo-
kat meg-nem bánja. Nints ő nála változás,
vagy a' változásnak árnyéka.

Róm.
11: 29.
Jak. 1:
17.

5. Ő nyilván meg-is ígérte, hogy ke-
gyelmet, segítséget, szabaditást küld azok-
nak, a' kik ő hozzá folyamodnak és ő benne
biznak. Hivj engemet segítségül a' te
nyomorúságodnak idején, meg-szabadítlak té-
gedet és ditsőitesz engemet. Az igazak ki-
áltanak, és az Úr meg-balgatja, és minden
nyomorúságokból meg-szabadítja őket. Kö-
zel vagyon az Úr a' töredelmes szívekhez,
és a' töredelmes lelküeket meg-tartja. Sok
nyomorúsági vagynak az igaznak: de mind
azokból meg-szabadítja őket az Úr. Meg-
szabadítja az Úr az ő szolgainak lelkeket,
és el-nem vejznek, a' kik ő benne biznak.
Mivelhogy ez engemet szeret: meg-szabadi-
tom őket, fel-ma asztalom őket: mert esmé-
ri az én Nevemet. Segítségül hívott enge-
met: meg-balgatom őket, vele vagyok bábo-
rúságában, meg-mentem őket és meg-ditsői-
tem őket. Hosszú napokkal hé-töltöm őket,
és meg-mutatom néki az én szabadításomat.
's a' t. Mind ezek azt mutatják, hogy
az Istenben találtatnak-fel azok a' dolgok,

'Sólt.
50: 15.
'Sólt.
34: 18,
19. 20,
23.

'Sólt.
91:
14-16.

a' mellyek meg-kivántatnak a' végre, hogy ő reá fordítsuk és ő benne helyheztefsük a' mi tellyes bizodalmunkat; azt mutatják ezek, hogy az Istenben méltán lehet bizni; és hogy az ő benne való bizodalom tsendefséget és bátorságot szerezhet a' mi lelkünknek, minden-féle gonofzok és nyomorúságok ellen.

H A R M A D I K R É S Z.

Azt adom már elő, mitsodásnak kell lenni a' mi ő benne-való bizodalmunknak, hogy helyes, és ő előtte kedves legyen. Hogy ez világosan meg-tesék: fziükség meg-külömböztetni e' három-féle dolgokat.

I. Vagynak ollyatén dolgok, a' mellyeket átallyában minden konditzió vagy fel-tétel nélkül meg-igért az Isten, és a' mellyekre nézve semmit nem kíván az embertől.

II. Vagynak ollyaténok, a' mellyeket ollyan konditzióval vagy fel-tétellel igért-meg, ha az ő ditsőségével és az ember' valóságos hasznával nem ellenkezik azoknak meg-adása.

III. Vagynak ollyaténok, a' mellyeknek meg-adását és bé-telleyesítését nyilván-ságosan

ságosan és bizonyosan meg-igérte ugyan: de úgy hogy az embertől-is kíván valamit, a' mi nélkül azt meg nem adja és bé-nem tellyesíti.

I. Azt mondám, hogy vagynak ollyatén dolgok, a' mellyeket átallyában, minden konditzió vagy fel-tétel nélkül meg-igért az Isten, és a' mellyekre nézve semmit nem kíván az embertől. Így igérte vala-meg p. o. hogy a' rendelt időben el-küldi a' Mefsiást; így igérte-meg, hogy egy napon minden halottakat fel-támaszt. Ezek minden konditzió vagy fel-tétel nélkül-való igéreték, és ezeknek bé-telleyesedésekre az embereknek semmi féle magok viselése se nem árt, se nem használ. Akár mit tsináltak a' 'Sidók; a' rendelt időben el-jött a' Mefsiás; akár mit tsinálnak az emberek: a' rendelt időben meg-lészzen a' fel-támadás. Már az illyetén dolgokra nézve-való bizodalom nem egyéb, hanem annak bizonyos várása, hogy azok a' rendelt időben minden haladék nélkül meg-lésznek. E' szerént mondotta Szent Pál: *Reménységem vagyom Istenben, hogy jövendőben meg-lészzen a' halottaknak mind igazaknak mind hamissaknak fel-támadások.*

Tsel.
24: 15.

II. Vagynak ollyatén dolgok, a' mellyeket nem átallyában, hanem ollyan konditzióval vagy fel-tétellel igért-meg az Isten,

Isten, ha az ő ditsóságával és az ember valóságos hasznával nem ellenkezik azoknak meg-adása. Illyenek minden földi jó ideig-való szabadítás és boldogítás felől tett ígéretek: minémű. p. o. valamelly terhes nyavalyából-való meg-gyógyulás, valamelly kegyetlen üldözéstől, vagy más nyomorúságtól-való meg-szabadulás, bővség, gazdagság, valamelly jó vagy ártatlan szándékban-való elő menetel, 's a' t. Ezek felől tett ugyan az Isten ígereket;

- 'Sólt. mondotta, hogy hívjuk segítségül ötet a' mi
50: 15. nyomorúságunknak idején, meg-szabadít min-
'Sólt. ket; mondotta, hogy meg-gyógyítja minden
103: 3. betegségeinket, és meg-szabadítja a' koporsó-
4. tól a' mi életünket; mondotta, hogy az Úr
37: 33. nem hagyja az igazat a' hitetlennek kezében;
'Sólt. mondotta, hogy gazdagság és bővség lesz
112: 3. az ötöt felő ember' házában, 's a' t. de
hogy ezek és ezekhez hasonló földi dol-
gokról-való ígéretek, nem áttalában, ha-
nem bizonyos meg-határozásokkal tétel-
tek legyen, és hogy nem azt jelentsek
a' mi mindenkor, hanem csak azt a' mi
gyakorta meg-esik; meg-tetszik abból,
hogy sokszor másképen-is esnek a' dol-
gok. Mert mennyiszor vóltak 's vagynak
az Istent-félők terhes és hosszú nyava-
lyákban? mennyiszor kegyetlen üldözteté-
sekben? mennyiszor szükségben, szegény-
ségben, el-hagyattatásban? mennyiszor
meg-esik, hogy kéri a' segítséget és sza-
badi-

baditást, még-is sok ideig, sokszor halál-ig-is nyomorúságban maradnak? Úgy vagy: mert ezek olyan ígéretek, a' mellyeknek bé-telleyesedések, ha ki-nem tétetik-is világosan: de mindenkor ettől a' konditziótól vagy fel-tételtől függ: ha az Isten' ditsősége és az ember' haszna más-képen nem kívánja. Az illyetén dolgokra nézve-való bizodalom-is annak okáért abban áll, hogy kételkedés nélkül el-hidjük, hogy az Isten hatalmas meg-adni, a' mit ő tőle kérünk és várunk, és hogy azt az alkalmas időben a' rendes eszközök által meg-is adja, ha az ő ditsőségével és a' mi valóságos hasznunkal nem ellenkezik.

III. Vagynak ollyatén dolgok, a' mellyeknek meg-adását és telleyesítést, nyilvánosságosan és bizonyosan meg-igérte ugyan az Isten: de úgy hogy az ember-től-is kíván valamit, a' mi nélkül azt meg-nem adja és bé-nem telleyesíti. Így ígérte vala-meg régenten Jósuénak és az Izrael népének, hogy Jérikó Városának kö-falai le-omlanak ő előttök: de úgy hogy e' végre nékiek meg-hagyta, hogy azt a' Várost, hat napok alatt, mindennap egyszer-egyszer, a' hetedik napon pedig hétszer meg-kerüljék a' Szövetség' ládájá-val, és kürtöljenek. Ekképen nyilván meg-igérte a' bűn-botsánatot és az örök boldogságot: de úgy hogy e' végre azt hagyta

Jós. 6.

Ján. 3: 16. hagyta az embereknek, hogy a' Jéſus Kriſtusban hidjenek, meg-térjenek és kegyeſen éljenek.

Az illetén dolgokra nézve-való bizodalomnak-is azért ollyannak kell lenni, hogy azzal együtt légyen mindenkor a' tökéilletes és ſzíves ſzándék annak tſelekedésére és végbe vitelére, a' mit az Iſten kíván az embertől: külömben helytelen ſőt oktalán bizodalom léſzen. Nem nagy helytelenség 's oktalanság lett volna-é Jófuében és az ő népében, ha azt várták volna, hogy a' Jérikó' kö-falai le-omoljanak, ha ők nem kerülgetik-is azt. Mert meg-igérte ugyan az Iſten, hogy le-omlanak azok: de a' végre ő nékiek azt hagyta, hogy kerülgeſék azt, és kürtöljenek körülötte; a' mellyet-is azért ſzükséges képen meg-kellett tſelekedni ő nékiek a' végre, hogy az Iſten' igéretének bé-telyleſedését láthafſák. Nem külömben nagy helytelenség és oktalanság az, ha valaki azt várja, hogy az Iſten meg-botsátja az ő bűneit, és örök boldogságot ad néki, akár mit tſelekedjen, 's akár mint viſelje magát. Mert meg-igérte ugyan az Iſten, hogy meg-botsátja a' bűnt, és örök boldogságot ad: de úgy hogy az embertől meg azt kívánja, hogy a' Jéſus Kriſtusban igazán hidjen, a' bűnt gyűlölje, távoztasſa, és kegyeſen éljen; a' mellyet-is azért ſzük-

Szükséges képen tellyesíteni kell a' végre, hogy valaki helyes bizodalommal várhasfa és annak idejében meg-is láthassa ezen Isteni drága ígéretnek be-tellyesedését.

De azonban szükséges, hogy az ilyen bizodalom alázatósággal és méltatlanságunknak meg-esmérésevel egybe köttetett legyen. Nem kell azt képzelní, mintha annak meg-tselekedéséért, a' mit az Isten mi tőlünk kíván, érdemlenénk az Isten' ígéretének rajtunk-való bé-tellyesedését; nem kell gondolni, hogy az Isten azért tselekedné-meg velünk, a' mit meg-ígért, hogy mi meg-tselekekszük, a' mit meg-parantsolt. Mert (hogy még egyszer ezt a' példát elő hozzam) nem nagy helytelenség lett volna-é Jósueban és az Izrael népében, ha azt képzelték volna, hogy az ő kerülések 's kürtölések érdemlette 's okozta Jérikó' falainak le-omlását, és hogy azok azért szakadoztak-le, hogy véghez vitték körülötte, a' mit az Isten nékiek meg-hagyott. Sőt inkább épen azért hagyott nékiek ilyen erőtlen és arra a' végre alkalmatlan tselekedeteket, hogy abból lássák és meg-esmérjék, hogy azt nem ők szerzették, hanem az Isten' hatalmása és ő erántok-való különös jó-volta tselekedte. Hasonlóképen a' Híveknek, a' kik az örök Bóldogságot és Dicsőséget nagy bizodalommal várják ez élet

élet után, nem jó volna úgy gondolkozni, hogy azt az ő Hitek és kegyes tselekedeteik érdemlik és szerzik ő nékiek: sőt inkább ezen ő erőtelen és hibás tselekedeteikből azt kell meg-esmérniek, hogy az a' véghetetlen jutalom nem másfunnan, hanem az Istennek ő hozzájok-való jóvóltából és irgalmasságából származik, és így kell gondolkozniok a' Jéhus Kristus

Luk. 17: tanátsa szerént: *Ha mind azokat meg-tselekedéndjük-is, a' mellyek nékünk parantsoltattak, ezt mondjuk: baszontalan szolgálk vagyunk: mert a' mit kellett tselekedniük azt tselekedtük.*

Még hat dolgokat jegyzek-meg, a' mellyeket meg-kell tartani a' végre, hogy az Istenben-való bizodalom helyes legyen:

I. Soha nem kell az Istenben-való bizodalomban annyira menni, hogy azt várjuk hogy mi érettünk tsudát tselekedjen, mint néha tselekedett. Nem kell azt várni a' betegnek, hogy úgy gyógyítavánál fekvő nagy beteget, vagy ama

Ján. 6. tsa-meg ötet a' Kristus mint ama Bethesda

Mát. 9. gutta-ütöttet és egyebeket. Nem kell várni a' tömlőtzen lévőnek, akár melly ártatlan legyen, hogy úgy szabadítsa-kí

Tsel. 12. onnet az Isten, mint régenten Pétert. Nem kell azt várni a' szükölködőnek és éhező-

éhezőnek, akár mitsoda kegyes és szent életű légyen, hogy olyan formán táplálja őtet az Isten mint amaz özvegyet, ^{2 Kir. 4^a} vagy mint az Izrael fiait a' pufztában. ^{2 Mós. 16.} Az ilyen bizodalom, vak-merőség és Isten kísértés volna. Nem kell egyébkor tsudát várni Istentől, hanem tsak akkor, midőn azt világosan meg-igérte: egyébkor pedig tsak olyanokat kell és lehet várni ő tőle, a' mellyek a' dolgoknak rendes folyások szerént meg-eshetnek.

2. Soha nem kell az Istenben-való bizodalomban annyira menni, hogy az Istentől rendeltetett és mutatott eszközöket meg-vefsük, az alatt a' reménység alatt, hogy az Isten azok nélkül-is ha akarja véghez viheti. A' szegény, az éhező ne gondolja azt, hogy ha nem munkálkodik-is, jól tartja 's el-táplálja az Isten. A' beteg ne gondolja azt, hogy ha ő semmi orvofsághoz nem nyúl is, meg-gyógyítja őtet az Isten, ha meg-akarja gyógyítani. A' rendes eszközöket mindenekben elő kell venni: külömben az Isten meg-bántatik. Vak-merőség és Isten-kísértés az, mikor az ember eszközök nélkül várja az ő segítségét. De más felől az eszközökhöz sem kell úgy ragaszkodni 's bizni, hogy az Istenről el-felejtkeznénk, és az előmenetelt tsak azoknak tulajdonitanánk: hanem minden előmenetelt az Istentől kell

H várni,

várni, minden bódogulást az Istennek kell tulajdonítani és közfönni.

3. Annyira sem kell menni az Istenben-való bizodalomban, hogy veszedelemre vésük magunkat, abból a' bizodalomból, hogy az Isten hatalmas minket abban meg-tartani, 's abból ki-menteni. Való hogy hatalmas az Isten: de a' vak-merőknek, 's az ötet kísértőknek kedvekért, nem vészi elő az ő hatalmát.

Mát. 4: 5-7. Az ördög-is ilyen vak-merő bizodalomra akarta a' Kristust kísérteni, midőn a' Templom' tetejére állitván ötet azt mondotta: *Ha Isten' Fia vagy, botosátkozzá alá innét.* De a' Kristus nem tselekedte: hanem azt felelte néki: *Meg-vagyon írva, ne kísértsed a' te Uradat Istenedet.*

4. Szükség hogy az Istenben-való bizodalom, békecséges türemsel egybe kötött legyen. Mert sokszor esnek az Istent-félő emberek-is nyomorúságok közze.

Jób. 1: 1. Jóbról a' mondatik, hogy *tökéletes vala, igaz, Istent-félő, és a' gonoszoknak gyűlölője:* még-is melly rettenetes kár-valásokon és fájdalmon ment által! Dávid

1 Sám. 13: 14. az Istennek *sztíve szerént-való ember* volt: még-is mennyi üldöztetéseknek és viszontagságoknak tétetett-ki! Sőt a' Jépus az

Mát. 17: 5. Istennek szerelmes Fia volt: még-is mennyi nyomorúságok és viszontagságok között

zött forgott! Így ma-is a' Hívek nem lehetnek nyomorúságok nélkül. Ollyankor azért a' békefséges-türest és az Isten' akaratjában-való meg-nyugovást együvé kell kötni az ő benne-való bizodalommal.

Várni kell, és tsendefségben kell lenni az Siral. 3: 16.
Úrnak szabadtádságig. A' szenvedések között-is bizni kell; mikor halad-is a' szabadtás, sőt mikor femmi utat és módot nem láthatni-is többé arra: akkor sem kell el-vetui az Istenben-való bizodalmat. És soha nem kedvesebb a' Hívő ember az Isten előtt, mint midőn nyomorúságok között lévén, ő reá néz és ő benne bizik.

5. Ártatlan és jó, nem pedig bűnös és tilalmas dolgokban kell bizni az Istenben. Melly nagy helytelenség és illetlenség p. o. az, midőn valaki boszszú-állásra igyekeztvén, vagy valami igazságtalan ügyben nyertes akarván lenni, vagy valami álnok igyekezeteiben boldogúlni kívánván, az Istenre fordítja szemeit, ő tőle vár 's kér arra segítséget, és bizik, hogy azt az ő segítsége által véghez viheti. Már az ilyen, gonosz és Istent gyalázó bizodalom: mert az Istent a' bűnnek tselekedésében társúl, és segítségül akarná venni. Nem szabad, nem lehet, az ilyen dolgokban bizni az Istenben; sőt inkább félni rettegni kell ő tőle: mert ő

gyűlöli és meg-bünteti a' gonofzságnak tselekedőit. Hanem egyedül a' szabados, jó és ártatlan dolgokban kell és lehet bizni ő benne.

6. Utoljára, a' Szent Dávid hozzá adása szerént: Bizzál az Urban és tselekedjél jót: Szükséges hogy az Istenben-való bizodalom, közönségesen, kegyes-séggel, és az ő kedvében-való járással legyen egybe köttetve. Mert vallyon bizhatik-e a' Király' grátziájához, segítségéhez és jó akaratjához, a' ki nem-hogy a' Király' kedvében járna, sőt inkább olyan dolgokat tselekezik, a' mellyeket az gyűlöl, annak parantsolatit lábai alá tapodja, és azt az ő engedetlenségivel és pártolkodásival boszszontja? Ezen szerént, helytelen, fundamentom nélkülváló, sőt Istent boszszontó bizodalom az, mikor nem jár az ember az Isten' kedvében, nem tselekezi azt, a' mi ő előtte kedves, hanem ellenkező képen él az ő akaratjával, és ötet gonofz életével, rendetlen tselekedeteivel boszszontja: mégis bizni mér ő benne, mind ez életbeli dolgaira, mind örökké-való állapotjára nézve, várja hogy áldja-meg ötet minden dolgaiban, tégye szerentséssé kereskedéseiben, bóldogítsa szándékiban, őrizze veszedelemtől; sőt azt-is várja, hogy halálakor nyiffa-meg néki a' Meny-orfzágot,

got, és tégye részese ötet az örök boldogságban. Vakmerő és képtelen bizodalom! Nem így, nem: hanem úgy a' mint Szent Dávid mondja: *Bizzál az Úrban és tselekedjél jót.*

B É - R E K E S Z T É S.

Ezekből három dolgokra tartsd te magadat kötelesnek kerefsztyén ember:

1. Hogy emberben ne bizzál, mint a' te boldogságodnak, elő-menetelednek és szabadulásodnak fő-szerző okában és adójában. Ne bizzál; nem-tsak azért, hogy meg-tsal fokszor az emberben-való bizodalom: hanem kiváltképen azért, mert Istennek meg-tagadása, és ő tőle-való-elszakadás az, midőn valaki embertől várja, a' mit ő tőle kellene várni. A' honnét, nem tsuda, hogy ő *átkozottnak tartja a' Jérem. férjfiút, a' ki bizik emberben, és erőtségét 17:5 helyhez teti a' testben.* Bizhatni ugyan az emberekben-is mint eszközökben; a' szükölködő bizhatik a' jól-tévő és könyörülő gazdagban, az ügye-fogyott az igazságot szerető Biróban, az el-nyomorodott valamelly hatalmas jó-akaróban, a' jobbágy a' jó Fejedelemben, a' beteg az értelmes Orvosban, 's a' t. de tsak úgy mint Isten' kezében lévő eszközökben; úgy hogy azonban szemét szívet az Istenen

tartsa, és valami jót azoktól vészen, az Istennek tulajdonítsa és köszönje. És így:

2. Arra köteleztetel, hogy mindenkor és mindenekben az Istenben bizzál; nem tsak kedved szerént-való: hanem kedvetlen állapotidban-is; nem-tsak akkor, mikor szem-látomást tapasztalod magad körül az Isten' segítségét: hanem akkoron-is, mikor fokáig tart a' kedvetlenség és halad a' segítség. Az Istenre támaszkodj mind jelen-való, mind jövődöbéli dolgaidra nézve: tudván, hogy ő mindenkor javadat akarja. Tedd-le azt a' gondolatot, hogy tsak a' vólna bódlog ember, és tsak azt szeretné az Isten, a' kinek semmi baja nintsen és világi bódlogtságban él: sőt inkább hidd-el, hogy sokkal bódlogabb az olyan ember, és sokkal bizonyosabb lehet az Istennek szeretete és jó-akarata felől, ja' ki keresztet visel, és nyomorúságok között forog. *Bódlog ember, a' ki kísértetet szenved: mert minekutánna meg-próbáltatik, el-vészti az életnek Koronáját, mellyet igért az Ur az ötet szeretőknek.* Bizzad az Istenre azért te magadat, és nyúgodj-meg az ő te erántad-való gondviselesének útai-ban, akkoron-is, midön az ellenkezik a' te tetszéseddel és fel-tételeidde: meg-gondolván, hogy mindenkor jobb az a' mint az Isten rendeli, mint sem a' mint te-jónak gondolnád. A' nyomorúságok és

Jak. 1:
12.

és ellenkező dolgok miatt, a' mellyek vagy rajtad vagynak, vagy reád következnek, akár minémüek és akár melly tartókok légyenek, el-ne tsüggedj és el-ne vesd az Istenben-való bizodalmat: sőt annál inkább hozzá ragaszkodj és reá támaszkodj. Szegény! ügye-fogyott! özvegy! árva! kárt-vallott! méltatlan gyalázatot, üldöztetéft, fogságot szenvedő! koldus! beteg! ne tsüggedj-el: hanem *bagyjad az Úrra a' te útadat, és bizzáll ő benne, és ő meg-tselekeszi, valami tenéked javadra-való.* De azonban:

3. Arra köteleztetel, hogy az Istent féljed, és a' te életedet az ő parantsolati szerént rendelni igyekezzed. Mert valamennyi ígéreteket tett az Isten, mind azokat tsak azoknak tette, a' kik őtet félik és ő néki engedelmeskednek. Hogy bizhatnál azért ő benne, ha engedetlen lennél ő hozzá? hogy várhatnál jót ő tőle, ha gyűlölségesse tennéd te magadat ő előtte a' te bűnös életeddél? Nem lehetsz ugyan bűn nélkül-való, tudom: de tsak szánt-szándékkal-való és uralkodó gonofzság ne légyen te benned, tsak hogy az Isten' félelmét előtted hordozzad, az ő parantsolati szerént élni tellyes szivedből akarj és igyekezz, fogyatkozásídat bánjad és jobbitani kívánjad: a' te erőtlenségednek fogyatkozásiért nem

vagy gyűlölséges ő előtte; sőt inkább ilyen állapotban, az ő kegyelmében és szeretetében vagy a' Jésus Kristusért. Tehát bátorságosan magadra-is szabhadod és magadéivá teheted minden ő kegyelmes ígéreteit; következés képen tellyes bizodalmod lehet ő benne életedben és haláloedban. Utoljára-is azt mondom azért: *Bizzál az Urban, és tselekedjél jót. Amen.*

VI. PRÉDIKÁTZIÓ.

A' Szent Apostolok' Prédikálásának tsudálatos nagy hatalmáról és annak szerző okáról. *)

Textus: Márk. 16: 20. *Azok pedig ki-menvén prédikálnak mindennütt, az Úr együtt tselekedvén ő vélek, és az ő beszédeket erősítvén a' jelek által, mellyek azokat követik vala.*

A' Jésus' Tanítványiról mondatik itt, hogy ki-menvén prédikálnak mindennütt: a' pedig az Úr Jésusról mondatik, hogy

*) Pünköstitben mondatott.

hogy együtt tselekedett vélek, és az ő beszé-
 deket erősítette jelek által. A' Tanitvá-
 nyoknak ez a prédikálásra-való ki-mene-
 telek, a' Jéhus' Menybe menetelével köt-
 tetik itt egybe. Mert a' letzkét meg-elő-
 ző versben a' mondatik: *Az Úr minekután-
 na szóllott volna nékiek, fel-viteték Menybe,
 és üle az Istennek Jobjára.* Ennek mind-
 járt utánna tétetik ez: *Azok pedig ki-
 menvén prédikálának mindenütt 's a' t.* A'
 mellyet nem úgy kell venni, mint ha a'
 Szent Apostolok a' Kristus' Menybe me-
 netele után, mindjárt széllyel oszlottak
 volna prédikálni: mert hiszen az Úr Jé-
 hus nyilván meg-hagyta vala nékiek Meny-
 be menetele előtt, *hogy el-ne mennyenek* Tsel. 1:
mindjárt Jérusálemből, hanem meg-várják 4.
ott az Atyának ígétetét; az az: a' Szent
Léleknek ki-töltetését, a mint meg-va-
la nékiek ígértetve. Minekutánna azért
 ki-töltetett reájok Pünköst napján a' Szent
 Lélek: azután lett ez az ő minden he-
 lyekre-való ki-menetelek az Évangyélió-
 mi Tudománynak prédikálására. Hogy
 hát még-is a' Jéhus' Menybe menetelével
 köttetik az egybe: azzal nyilván a' jelen-
 tetik, hogy valamint a' Szent Léleknek
 a' Tanitványokra-való ki-töltetése,
 úgy az ő prédikálásoknak tsudálatos ha-
 talmassága és elő-menetele, a' Jéhus' Meny-
 be menetelének és meg-ditsóittetésének
 munkája és gyümöltse vólt.

Három dolgot fogok azért ezen Tanításban tselekedni :

Először : Elő - terjesztem , melly tsudálatos nagy hatalmafsága volt a' Szent Apostolo' prédikálásának a' Szent Léleknek ki-tölttetése után.

Másodszor : Meg-mutatom , mi adott ezen egynehány együgyü és erötelen emberek' prédikálásának olly tsudálatos nagy hatalmafságot.

Harmadszor : Ezekből három vagy négy jegy-zéleket tézsek hitunknek erősítésére , lelki lankadtságunknak gerjesztésére.

EL S Ö R É S Z.

Elő - terjesztem , melly tsudálatos nagy hatalmafsága volt a' Szent Apostolok' prédikálásának a' Szent Léleknek ki-tölttetése után. Olly tsudálatos nagy hatalmafsága volt annak , hogy az Évangyéliomi Tudománynak az által lett el-terjedése , fellyül haladott minden emberi reménységet. Mert mihelyt a' Szent Apostolok prédikálni kezdettek : sereggenként bé-vették a' keresztyén Vallást minden helyeken az emberek , mind 'Sidók mind Pogányok , és olly hamar el-terjedett az , hogy mintegy harmintz eszten-dök alatt Idvezitönk' Menybe menetelétől fogva , nem tsak a' Római Birodalomnak nagyobb részében lábra kapott , ha-
nem

nem azon kívül-is a' földnek utolsó határáig el-hatott. Mellynek tsudálatos volta, hogy annál inkább meg-tesék: e' három dolgokat kell meg-gondolni:

I. Melly nagy változásnak kellett esni az embereknek mind hiedelmekben, mind erköltseikben, midőn a' Keresztyén Tudományt bé-vették?

II. Kitsodák és mitsodáfok voltak, a' kik azt prédikálták?

III. Melly hatalmas és kegyetlen el-lent-állóik voltak?

I. Nagy változásnak kellett esni az embereknek mind hiedelmekben, mind erköltseikben, midőn a' Keresztyén Tudományt bé-vették.

1. Hiedelmekben. Mert mit kellett el-hinni egy Pogánynak, midőn a' Keresztyén Tudományt bé-vette? Azt kellett annak el-hinni, hogy mind azok az Istenek, a' mellyekhez ő és az ő Elei nagy tisztelettel víszeltettek, merő hijába-valóságok 's útálatosságok, és hogy az a' Vallás, a' melly annyi fok száz eíztendőktől fogva a' Pogányok között gyakoroltatott, költeményekből, hazugságokból, képtelenségekből, sőt gonosz dolgokból áll.

áll. Azt kellett továbbá annak el-hinni, hogy csak egy Isten vagyon: de a' ki három személyjü, és hogy e' három Isteni Személyek közül az egyik, tudni-illik a' Fiú Isten, le-szállott Menyből, a' 'Sidók között nagy szegénységben született, egész életében a' maga Nemzetségebeliktől gyűlöltetett, üldöztetett, végre meg-fogatott, kereszt-fára feszítettet, és gyalázatosan meg-ölettetett; azután feltámadott, Menybe visszament, elébbeni Isteni Méltóságára fel-emeltetett, és ott uralkodik mindeneken mind örökké. Azt kellett végezetre annak el-hinni, hogy ebben a' meg-feszítettetett Istenben kell bizni, ehez kell ragaszkodni, ezt kell tisztelni és imádni, minden boldogságot ettől, és ez által kell reményleni és várni. Nem lehetetlennek látszik-é, hogy egy Pogány, a' ki a' természetnek sűrű sötétségében született, ezekről soha semmit nem hallott, és egészen más forma veledésekben neveltetett, egyszeribe el-hihesse és bé-veheffe ezeket?

Hát a' 'Sidónak mit kellett el-hinni, midőn bé vette a' Keresztyén Tudományt? Azt hogy nem Móses, hanem Jésus a' Mária Fia a' fő Proféta, sőt a' Messiás, a' ki az ő Nemzetségeknak eleitől fogva ígértetett; hogy az ő Isteni tiszteletbéli minden tzerémoniáik és rend-tartásaik, a'
mel-

mellyeket az Isten szabott-ki Móses által az ő Attyainak, a' Jéhusban bé-tellyesedtek, és azért el-is töröltettek; hogy a' Messiásnak szegénynek, alázatosnak kellett lenni e' világon, fokat kellett szenvednie, és meg-is ölettetnie; hogy annak országa nem külső világi, hanem belső lelki ország, szabadítása nem testi, hanem lelki szabadítás, és végre, hogy a' környül-metelkedés femmi méltóságot és kedveséget nem szerez többé Isten előtt: hanem a' Jéhusban-való Hit az, a' melly mind a' 'Sidót mind a' Pogányt egyenlő képen, kedvesé teszi ő előtte, és az ő kegyelmének 's az Idveségnek részesévé teszi. Melly igen ellenkeztek mind ezek a' 'Sidóknak régtől fogva-való hiedelmekkel és vélekedéseikkel! és azért fokan közülök gyűlőlték-is, és meg-vetették ezeket a' tudományokat: mindazáltal ez ellent nem állott, hogy ő közöttök-is százanként és ezerenként bé-vették az Évangyéliomot az Apostoloknak szájokból és Keresztyénekké lettenek. Szent ^{Tsel. 24} Péternek tsak egy prédikálására három ⁴¹ ezeren történek-meg.

2. De nem tsak hiedelmekben, hanem erköltseikben-is és indulatjaikban meg-kellett változni azoknak, a' kik az Évangyéliomot bé-vették. Olly szembe tűnő, hirtelen-való tsudálatos változást szer-

szerzett az azokban, hogy egyszeribe elidegenedtek minden gonosz szokásoktól, a' mellyekben nevelkedtek, és sok ideig éltek, és más szívet, más indúlatokat, és hajlandóságokat vettek, mint-sem az előtt viseltek; feslett, buja, dobzodó, igazságtalan emberekből, tisztességes, szermermetes, és igaz emberekké lettenek, kevélyekből alázatosfokká, kegyetlenekből és boszszú-állókból szelidekké és türoökké, hásártosfokból békeesség-szeretőkké, fősvényekből bőv-kezüekké, vad természetűekből barátságosfokká és ember-szeretőkké változtanak az Évangyéliom' bévétele által. Egy szóval, a' gonosz és istentelen ember, jó erkölcsüvé és fedhetlen életüvé lett, mihelyt az Évangyéliomi Tudományt bévette és Keresztyéné lett.

A' mellyet hogy né tsak mondani láttassam, két régi tanút állítok elő; egy Keresztyént és egy Pogányt. A' Keresztyén tanú *Tertullianus*, ki az ő nevezetes Apológiájában, vagy mentő beszédében, mellyet a' Második Századnak elein a' Római Pogány Tsászárhoz és Tanátshoz irt a' Keresztyének mellett, azt merte mondani, hogy egy példát se mutathatnak őnékie arra, hogy eleitől fogva valamikor, valamelly Keresztyén úgy ítéltetett volna halálra, vagy más büntetésre, mint lopó, vagy gyilkos

Gyilkos, vagy szentség-törő, vagy háborító, vagy egyéb e' féle vétékben léledző, mellyekért annyi Pogányok majd mindennap büntettetnek. A' Pogány tanú legyen Plinius, a' ki Trájánus Tsászárnak Préiektuffia lévén Bitiniában, és parantsolatot vévén a' Tsászártól, hogy vizsgálja-meg a' Keresztyéneknek dolgaikat 's életeket, 's tudósítsa őtet arról: azt írta felölök a' parantsolt vizsgálás után, hogy semmi büntetésre méltó dolgot nem talált benne azon kívül, hogy tellyességgel nem akarnak az Isteneknek áldozni; külömben ártatlanok, fogadásaikban büségesek, atyafiúi szeretettel tellyesek, és az ő egybe gyűléseiknek 's Isteni tiszteleteknek az egy fő része, hogy egymást esküvéssel kötelezik, hogy semmi gyilkosságot, tolvajságot, paráznságot, és egyéb e' féle vétkeket nem tselekesznek. E' két bizonyságokból meg-tetszik, hogy az első Keresztyének közönségesen kegyes, ártatlan és fedhetetlen életűek vóltanak; és így hogy igen nagy változás esett az ő erköltseikben, indulatjaikban, és életekben, midőn Keresztyénekké lettenek. Ez annál tsudálatosabb, ha meg-gondoljuk:

II. Kitsodák és mitsodások vóltak, a' kik az Évangyéliomót prédikálták, és az által az embereket Keresztyénekké tették? Egynehány együgyű és tudatlan emberek vóltak ezek. Erőtlenek, fegy-

ver-

vertelenek, és minden külső tekintet nélkül-valók voltak. Semmi világi hatalom nem volt mellettük, a' melly őket segitette, óltalmazta és takargatta volna. Soha senkit erővel nem kényszerítettek, hogy álljon pártjokra; sem világi jutalmaknak ígéretével nem ketsegtettek senkit: sőt ellenben meg-vallották, 's nyilván-való-is volt a' minden napi példából, hogy nyomorúság, gyalázat, számkivetés, fogság, kín, halál azoknak részek e' világon, a' kik ő tőlök az Evangéliomi Tudományt bé-vészik; mesterséges hizelkedéseket sem vettek-elő, semmi hitető beszédekkel nem éltenek, hogy az embereket magokhoz vonják: hanem csak azt tselekedték, hogy nagy együgyűséggel hirdették 's bizonyították a' Jéhus Krisztusnak tsudáit, életét, halálát, feltámadását, menybe menetelét, Isteni ditsőségét; örök boldogságot ígértek azoknak, a' kik a' Jéhus-t és az ő Tudományát bé-vészik és annak engedelmeskednek, a' kik pedig azt meg-vetik, azokat azzal fenyegették, hogy a' jövő életben vég nélkül-való nyomorúságba esnek. Mindazáltal ezek az együgyű, erőtlen, szegény, és a' világ előtt el-vettetett állapotban lévő emberek, az ő együgyű, minden emberi hatalom és világi ékesen szóllás nélkül-való prédikálásokkal, fogva vitték a' Jéhus-hoz nem csak a' tudatlan köz-

köz népet, hanem a' nagy tudományú és méltóságú személyeket is, minden helyeken Ekklesiákat fundáltak, és nagy részét a' világnak meg-hódoltatták. Holott pedig:

III. Melly hatalmas és kegyetlen ellent-állók! voltak! Nem tsak nem segítette őket a' világi hatalom: hanem annak felette egészen ellenek szegezte magát. A' 'Sidók között a' Papi Fejedelmek és a' Népnak Vénei minden hatalmokat és erejeket reá-adták, hogy az Évangéliomot mindjárt kezdetében meg-fojtsák. A' Pogányok között sok Római Tsászárok, Fejedelmek és Tiszt-vifelők rajta voltak, hogy mind azokat, a' kik a' Kristust vallották és követték, el-veszessek és a' földről el-töröljék. Azért is sok izben olyan kegyetlen üldözéseket támasztottak azok ellen, a' mellyek miatt többen holtanak-meg mint az éhség, dög-halál és egyéb tsapások miatt. Ha valaki felől meg-tudatott, hogy Keresztyén: már az nem egyebet várhatott, hanem számkivetést, minden javaitól-való meg-fojztatást, tömlötzöt, kint és halált. Hegy-ásásra, kő és értz-vágásra, oroszlányokkal és egyéb fene vadakkal-való bajvivásra, forró olajba-való mártatásra, rostélyon-való meg-süttetésre, nyársra, keresztfára, és ki tudná elő számlálni mi-

tsoda féle kinokra és erőszakos halálokra ítélték azokat, a' kik Keresztyéneknek vallották magokat.

De mind ezek az iszonyú kegyetlenségek, akadályt nem vethettek az Évangéliom' terjedésének, és el-nem rettentették az embereket annak bé-vételétől és álhatatos követésétől. Tsak arra sem vehették azok az embereket, hogy magokat, minekutánna Keresztyénekké lettenek, el-titkolják: sőt inkább önként elő állottak, és magokat Keresztyéneknek lenni ki-jelentették, ki-kiáltották, és az ellenek gondolt iszonyú kinokat és halálokat, tsudálatos türéssel és álhatatofsággal, sőt örömmel és jó kedvel el-szenvedték. Ekképen mennél inkább igyekeztek fozgafztani a' Keresztyéneket, annál inkább szaporodtak. *Sanguis Martyrum, semen fuit Ecclesie*; a' meg öletett Mártiroknak vérekből, mint meg-annyi magból, sokkal több Keresztyének támadtak. Mert látván az emberek a' Keresztyéneknek a' leg-iszonyúbb kínzások között-is, a' leg-rettenetesebb halálban-is az ő tsudálatos álhatatofságokat és vidámságokat, azon úgy fel-indultak, és úgy fel-gerjedtek a' Keresztyén Tudománynak fzeretetére, hogy azonnal Keresztyénekké lettek; úgy hogy nem egyszer esett a' meg, hogy magok az üldözők és hohérok, a' kik a' Keresztyé-

tyéneknek kinzáfokban és ölésekben foglalatoskodtak; másnap ők-is mint Keresztyének azon kinra és halálra vitettek.

Illyen tsudálatos nagy hatalmassága volt a' Szent Apostolok' Prédikálásának a' Szent Lélek' ki-tölttetése után, illyen rend kívül-való nagy ereje volt az Évangyéliomnak az ő szájokban: noha magok erőtelenek, együgyűek alá-való forsúak vóltanak: még-is az ő Prédikálások ekképen győzedelmeskedett mind az embereknek meg-rögzött vallás-beli hibás vélekedéseiken és uralkodó gonosz indúlatjaikon's hajlandóságaikon, mind az ellent állóknak minden némű kegyetlen igyekezeteiken. Vallyon mi adott ezen egynehány együgyű és erőtlen emberek' Prédikálásának illy tsudálatos nagy hatalmasságot? Ezt mutatom már meg az én Tanításomnak második Részében.

M Á S O D I K R É S Z.

Magában-is igen ditsőséges ugyan az Évangyéliomi Tudomány, igen szentségesek annak Törvényei és Parantsolati, igen drágalátosok annak Igéretei és Juttalmi: mindazáltal ha meg-gondoljuk, melly fok hamis vélekedések gyökereztek vala meg az akkori embereknek mind 'Sidóknak mind Pogányoknak szívekben,

melly nagy vak buzgósággal ragaszkodtak az ő régi Vallásokhoz, melly igen ellenkeztek az ő erköltseik és hajlandóságaik az Évangyéliom' parantsolattival: könnyen által-láthatjuk, hogy annak természetű szent és ditsőséges volta, nem lett volna elégséges magában az akadályoknak meg-győzésekre. Hogy győzhette hát meg azokat? hogy mehetett-elő azok között? hogy terjesztethetett-el illy erőtlen eszközök által olly nagy hirtelenséggel és tsudálatos hatalmassággal? Bizony nem lehet azt egyébnek tulajdonítani, hanem hogy az Úr Jéhus, a' ki fel-ment Menybe, és tellyes hatalmat vett Mennyen és a' Földön, a' maga Isteni hatalmasságát egybe kötötte az Évangyéliom' hirdetésével, és annak hirdetőivel együtt munkálkodott az embereknek lelkekben és elméjekben. Ezt jelenti a' Szent Évangyélisita, mikor azt mondja: *hogy az Úr együtt tselekedett vélek, és az ő beszédekét erősítette a' jelek által, mellyek azokat követik vala.*

I. *Az Úr együtt tselekedett vélek:* az az, az Úr Kristus az ő szíveket lágyító, meg-nyerő és meg-térítő kegyelmével illette Menyből azokat, a' kiknek a' Szent Apostolok prédikáltak, mikor ők prédikáltak, akkor az Úr Jéhus belől a' szívben munkálkodott az ő kegyelme és Szent
Lelke

Lelke által. Kivánságot, szeretetet, buzgóságot szerzett az emberekben az Apostolok' beszédjeknek halgatására, el-ozlatta azoknak fetétségeket, el-háritotta hamis vélekedéseiket, meg-világosította elméjeket, meg-nyitotta, meg-lágyította sziveket, és azt tselekedte, hogy az Apostoloknak beszédjeket el-hidjék és bévegyék mint igazságnak beszédit.

2. Külső képen-is erősítette az ő beszédjeket a' jelek által, mellyek azokat követik vala. Ezek a' jelek voltak azok a' rend kívül-való tsudálatos ajándékok, a' mellyekkel a' Szent Apostolok, a' Jépus' Menybe menetelét követő Pünköft napján fel-ruháztattak a' Szent Léleknek ki-töltetése által. Tudni-illik minden féle nyelveken szólhattak, jövendőt mondhattak, a' betegségeket meg-gyógyíthatták, az ördögöket ki-űzhették, a' halottakat fel-támaszthatták, a' botránkoztatókat az ellenek tufakodókat testi büntetések alá zárhatták, sőt az ideig-való halálnak-is ki-adhatták, mint Élimás, Ananiás és Sa-Tsel. 4. fira példái mutatják. A' minden féle nyelv- és 13. veknek ajándéka különösen szolgált arra, hogy minden féle népeknek hirdethették az Évangéliomot, a' botránkoztatóknak és engedetleneknek meg-büntetésekre-való erő fel-tartotta az ő hatalmokat és betsületeket, a' több tsuda-tevő ajándékok

kok pedig, és azok által lett tsuda-tételek, az embereket ébresztették, azoknak szeméiket füleiket az Apostolokra függesztették, és az ő általok hirdettetett Tudománynak igazságát és Istentől-való voltát hathatofan erőfitették.

Ámbár azért a' Szent Apostolok alávaló emberek voltak világ szerént: mindazáltal az Isten olyan bizonysgot tett ő mellett Menyből, a' melly az ő szeméyeket betsületésé, beszédjeket hitelesé tette: midön erőt és hatalmat adott ő nékiek arra, hogy ördögöket üzzenek, betegeket gyógyítsanak, halottakat támasztsanak, és egyéb rend kívül-való tsudálatos dolgokat tselekedjenek. Ámbár sem fegyver sem femmi világi hatalom nem volt kezekben, hanem erőtlenek, söt el-vettetett állapotúak voltanak; ámbár femmi világi boldogsággal és gyönyörűséggel nem ketsegették magokhoz az embereket, hanem inkább inség és nyomorúság volt azoknak részek, a' kik meléjek állottak és az ő Tudományokat bevették; mivel mindazáltal azok a' tselekedetek a' mellyeket tselekedtek, minden emberi erőt fellyül haladtak, és Isteni mindenható erőt kívántak: azért azok mint-egy akaratjok ellen-is meg-győzték az embereket a' felől, hogy az Isten nagyon ő vélek, és hogy az a' Tudomány,

a'

a' mellynek erőltetésére tselekefzik azokat, Menyből származott, Iftentől-való és minden bé-vételre méltó. Imé azért ez adott ezen egynehány együgyü és erőtlen emberek' Prédikálásának olly tsudálatos nagy hatalmaságot, e' tette azt olly elő-menetelefsé és ellene álhatatlaná minden-féle ellenzések és akadályok között.

H A R M A D I K R É S Z.

egyszersmind

B É - R E K E S Z T É S.

Ezekből három vagy négy jegyzéseket tészek hitünknek erőltetésére, lelki lankadságunknak gerjesztésére.

1. Láthatni és meg-esmérhetni ezekből a' Jéfusnak Isteni Hatalmaságát és Ditsőséget. Imé az ő Követi, ki-meuven a' széles világra, az ő ereje és együtt munkálkodása által ő hozzá hódoltatták a' népeket és nemzetségeket, és kevés idő alatt a' világnak minden részeiben felállították az ő lelki országát. Az ő Követi együgyü, erőtlen, világi tekintet nélkül-való, alatsony forsú emberek vóltanak: de minden nyelveken szólhattak, tsudákat tselekedtek, az ördögöknek parantsoltak, a' betegeket szavokkal vagy

kezeknek reájok vetésével meg-gyógyították, a' holtakat-is fel-támasztották az ő Neve által. Nem tsak, hanem annak felette ő rajtok kívül mások-is, sokan vettek ilyen rend kívül-való tsudálatos ajándékokat, mihelyt a' Jésus Nevébe hittek és meg-keresztelkedtek: az ő Neve által ördögöket űzhettek, új nyelveken szólhattak, kigyókat vettek-fel, és ha valami mérges állatot meg-ittak, nem ártott nékiük, betegekre vetették kezeiket és meg-gyógyultak. Hogy eshettek volna meg ezek, hanem-ha a' Jésus fel-emeltetett volna a' ditsőségbe, és tellyes Isteni hatalommal uralkodnék Mennyen és a' Földön? Eképen, ama Jésum látjuk bogy ditsőséggel és tisztefésséggel meg-koronáztatott: az-ért-is méltó, bogy az ő Nevére minden térd meg-bajoljon, menyeeieknek, földieknek és föld alatt valóknak térdek, és bogy minden nyelv vallja, bogy a' Jésus Kríztus Úr, az Atya Isten' ditsőségére.

2. Nyilván mutatják ezek közönségesen a' Keresztyén Vallásnak és Tudománynak Igazságát. Mert imé melly tsudálatos elő-menetele és minden reménység felett-való terjedése vólt annak! melly nyilván tündöklik az Isteni mindenható hatalom annak fel-állásában! úgy bogy maga annak fel-állása nem kiffebb tsuda azoknál, a' mellyek annak erősítésére lettenek.

tenek. Soha egy vallás sem volt olyan nyomorult állapotban és környül-állásokban mint a' Keresztyén Vallás. Annak Feje meg-feszítettetett és meg-ölettetett, annak hirdetői alá-valók és erőtlenek, Törvényei és Parantsolati a' testnek és vérnek kedvetlenek voltak. Semmi világi óltalma és segítője nem volt, fegyver és hatalom nem munkálkodott mellette, mint a' Mahumedé mellett: sőt ellenben akadályoztatói, ellenzői, pusztitói fokak, erősek és kegyetlenek voltak; úgy hogy emberi mód szerént soha nem lehetett volna gondolni, hogy annak olyan előmenetele és állandósága leszen. Bizony nem lehet annak olly tsudálatos előmenetelének és fel-állásának egyéb okát adni, hanem hogy az Istentől-való.

3. Által-láthatni a' fellyebb valókból azt-is, hogy miért nem ad már ma az Úr Jéfus az ő Évangyélioma hirdetőinek tsuda-tételre-való erőt, és miért nem köti azzal egybe a' tsuda-tételeket mint az első időkben. Sohól nem látni már egy Lelki-Páfztort-is, a' ki minden nyelveken szólhatna, jövendőtmondhatna, betegeket szóval vagy kéz reá-vetéssel gyógyíthatna, halottakat támaszthatna. Nints már ma egy-is ilyen. Vallyon miért vagyon ez? Nem azért mintha már ma talám más Évangyéliom hirdettetnék; nem-is

azért mintha már meg-fogyatkozott volna az Úr Jézus' hatalma'sága az ő Évangyéliomának és Tudományának tsuda-tételekkel-való erősítésére: hanem azért, mivel hogy az már ma nem szükséges. Nem szükséges: mert már a' Krisztus lelki országa régen fel-állott, az Évangyéliomi Tudomány bé-vétetett, igazsága eléggé meg-bizonyított. Már az Ötödik Században élt Atyák-is, mint Augustinus és Kriszostomus, nyilván mondják, hogy az ő idejekben, sőt még az ő idejek előtt, meg-szüntek a' tsuda-tételek, mint többé nem szükséges dolgok: fokkal inkább mi ez utolsó időkben nem ditsekedhetünk azokkal. Már régtől fogva tsak rend szerént-való módon akarja az Isten, hogy kimutassa az Évangyéliom a' maga erejét az embereknek meg-térítésekben és megszenteltetésekben; azt akarja, hogy azokért az erősségekért és számtalan tsuda-tételekért, a' mellyek az első időkben lettenek annak erősítésére, mi-is el-hidjük azt ez utolsó időben, ő tőle származottnak, igaznak és idve'ségesnek lenni. De:

4. Ha a' régieket egybe vetjük a' mostaniakkal, melly méltán el-szomorodhatunk mi mái Keresztyének azon, hogy az az Évangyéliom, a' melly olly nagy erejű volt az első időkben, már most illy erőtlenné lett ez utolsó időben. Jóllehet

het akkor 'Sidóknak, Pogányoknak hirdettetett az, a' kik tudatlanságban, babonaságban, bálványozásban születtettek és neveltettek: még-is úgy meg-szenteltettek az által, hogy egészen nem csak tudományokban, hanem életekben, erköltsaikben és indulatjaikban-is meg-változtának, kegyesekké, Istent-félökké, atyafi szeretőkké és ártatlan életűekké lettenek. Most pedig, jóllehet Keresztyéneknek hirdettetik, a' kik nem kételkednek annak igazságáról és Istentől-való vóltáról: még-is nagyobb részént az ő életek, magok viselések és tselekedeteik ellenkeznek annak parantsolattal. Oh melly szomorú dolog! hogy midön egy felől szánkal valjuk az Évagyéliomot, és Keresztyéneknek neveztetünk: más felől fok részben és fok tekintetben, hol el-múlatjuk, hol nyilván meg-rontjuk a' mi tiszteinket, a' mellyekre az Évagyéliom' parantsolati és a' Jésus Kristus példája által szorosan köteleztetünk. Oh melly meg-sirathatatlan veszedelem! hogy fok Keresztyének az Évagyéliom' világában Pogányi életet élnek, és olyan bűnökben hevernek, a' mellyektől a' tiszteséges Pogányok irtóztanak.

Kérdés: Vallyon mi annak az oka, hogy a' mostani Keresztyének koránt sem olyan kegyesek, mint az elsőbb Keresztyének

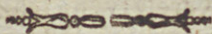
tyének vóltanak, és hogy az Évangyéliomnak nem tapasztaltatik most olyan ereje az ő meg-szenteltetésekre, mint az első időkben? Nem lehet azt mondani, hogy az attól vólna, hogy akkor tsudákkal erősítettett az Évangyéliom. Mert a' tsudatételek arra-valók vóltanak, hogy az Évangyéliomi Tudománynak igazságát megbizonyítsák azoknak, a' kik azt nem hiték, vagy a' felől kételkedtek: arról pedig ma egy Keresztyén sem kételkedik. Azt sem mondhatni, hogy az attól vólna, hogy most az Isten szűkebb mértékben akarná adni a' maga Újjá-szülő és Meg-szentelő kegyelmét. Mert mivel az Isten egy formán jó mindenkor az emberekhez, és egy formán akarja mindenkor azoknak idvefségeket: azért kétség kívül egy formán kész mindenkor, az Újjá-szülő és Meg-szentelő kegyelemnek-is közlésére. Ha azért egy kevésse gondolkodunk erről-a' dologról, úgy találjuk, hogy ennek leg közelebből-való oka ez: hogy az első időkben az emberek választásból lettek Keresztyénekké, most pedig születés által léfznek. Azt mondom, hogy az első időben az emberek választásból lettek Keresztyénekké: az az úgy lettek, hogy az előtt 'Sidók vagy Pogányok lévén, magok meg-gondolásával el-választották magoknak a' Keresztyén Vallást az ő régi vallások felett. Minthogy pedig
akkor

akkor a' Keresztyén Vallás gyűlöltetett és kegyetlen üldöztetés alatt volt: azért senki el-nem választotta azt magának, ha tsak annak parantsolatának szentséges voltok felől meg-győzöttetvén, meg-nem szeretete azt, és tökéletes szívvel reá nem szánta magát azoknak követésekre. Innét lett osztán, hogy mihelyt Keresztyénné lett valaki, mindjárt meg-változtatta elébbi életét, és szentül, kegyesen és ártatlanul kezdett élni, a' mint az Évangyéliom' parantsolati kívánták. De most születés által lesznek a' Keresztyének: az az, többnyire a' Keresztyének tsak azért Keresztyének, hogy a' Keresztyén Vallásban Keresztyén Szülektől származtak; és így nem lehet hogy már ma a' születés által számtalan fok gonoszok újjá-születetlenek hipókriták ne elegyedjenek a' Keresztyén Ekkléfiába, a' kik soha nem szerették a' Keresztyén Vallásnak parantsolatit; sőt a' kik nem is tudják azokat, és illendő képen soha nem-is gondolkoztak azokról. Innét nem tsuda, hogy már ma a' valóságos igaz kegyesség, a' Keresztyéni igaz buzgóság, és a' Krisztus' parantsolati szerént-való élet, sokkal ritkább a' Keresztyének között mint az első időkben.

Bizony ma-is tsak az a' valóságos kegyes ember, a' ki nem tsak születés által

által Keresztyén, hanem választásból-is. Nagyra lehet ugyan és nagyra kell azt-is betsülnünk, hogy Keresztyén Szüléktől származtunk, és a' Keresztyén Ekklesiának kebelében születettünk, nagy Isteni jó-téteménynek kell ezt tartanunk: mert ha a' Pogányok, vagy a' Törökök, vagy a' Sidók között születettünk volna, kétség nélkül mi-is olyanok lettünk volna: mind-azáltal tsak úgy lészünk ezzel a' születtéssel boldogok és Isten előtt kedvesek, ha a' Kristus Évangyéliomának parantsolatit, azoknak valóságos kedvellésekből és meg-szeretésekből, a' mi életünk' régulájául választván, arra határoztuk vagy határozzuk mi magunkat, hogy a' mi életünket azok szerént rendelni tellyes szívünk-ből igyekezzük; a' szerént a' mint Szent Dávid mondotta: *Meg-esküdtem és meg-állom, hogy meg-tartom a' te Igazságodnak törvényit.* Amen.

'Sólt.
119:
106.

VII. PRÉDIKÁTZIÓ.

A' Tanítványoknak veszedelmés hajókázásokról.

És annak alkalmatofságával:

Az Anyaszentegyháznak és a' Hivő embernek az örökké valóság felévaló hajókázásáról.

Textus: Mát. 8: 23-26. *És mikoron Jésus a' hajóba ült volna, követék őtet az ő Tanítványi. És imé nagy háború támadt a' tengeren, annyira hogy a' hajó elborittatnék a' haboktól; ő pedig aluszik vala. És a' Tanítványok hozzá járulván fel-költék őtet, ezt mondván: Uram! tarts-meg minket, mert el-veszünk. És monda nékik: Mit félték óh kitsiny hitűek? És fel-kelvén megdorgála a' szeleket és a' tengert; és lön nagy tsendesség.*

Ezek-

Ezeknek a' beszédeknek alkalmasoságával ezeket fogom tselekedni:

Először: Gondolóra vészem az itt elő-adatott dolgot, a' mint az betű szerént meg-esett a' Jésus Tanitványin.

Másodszor: Közelebb mégyek a' Tanitványoknak ezen haboktól és szél-veszektől hányattatott hajójokhoz, és annak példájában szemléltetem az Anyaszentegyházat.

Harmadszor: A' Hajóról fordúlok a' Tengerre, a' mellyen az hányattatott, és annak példájában szemléltetem a' világot.

Negyedszer: Meg-mutatom, miképen kell e' világnak veszedelmes tengerén hajókázunk, hogy egy napon az örök boldogságnak rév partjára el-juthassunk.

EL S Ö R É S Z.

Gondolóra vészem az itt elő-adatott dolgot, a' mint az betű szerént meg-esett a' Jésus Tanitványin. Ebből állott az, hogy minekutánna Idvezitőnk a' hozzá gyűlt fokaságnak tanításában egész nap estig foglalatoskodott volna: estve felé magánoltságot és valami pihenést akarván keresni, mondotta Tanitványinak, hogy evezzenek a' tengernek túlsó részére. Minekutánna a' partól el-indultak: Jésus le-feküdt a' hajóban, és sok fáradsági után

után el-alutt. Azonban, midőn a' tenger' mellyére jutottak volna, nagy hirtelenséggel rettenetes szélvész támadott, a' tenger fel háborodott, a' hajó a' haboktól iszonyú képen hanyattatott. Melly miatt meg-ijedvén a' Tanitványok hogy mindjárt el-vesznek, fel-köitötték álmából a' Jésum, és kiáltottak hozzá a' segedelemért 's szabadításért. Jésum megfeddvén a' Tanitványoknak kitsiny hitűséget, nagy hatalommal parantsolt a' szélnek és a' tengernek, és azonnal letsendefedett, 's a' Tanitványok minden félelemtől 's veszedelemtől meg-szabadultak.

Kérdés: Vallyon miért lett ez? Hogy az Isten előtt futni akaró Jónás ellen a' tenger fel-háborodott; hogy az Isten' népét kergető Faraót, minden népével a' habok el-borították; nem tsuda: de hogy a' Tanitványok ellen, a' kik a' Jésum hűségesen követték, és ő hozzá nagy szeretettel viseltettek, olyan iszonyú tengeri háborút engedett támadni az Isteni Gondviselés, a' melly miatt azok halálos veszedelemben és félelemben forogtak, még pedig a' Jésum jelen-létében; ezen úgy látszik méltán tsudálkozhatni.

De nem kell ezen-is tsudálkozni: mert az nem azért lett, hogy a' Tanitványok

nyok büntetteffenek és szorongattattaffanak; hanem a' Jépus' ditsőségére, a' Tanítványoknak, és minden időbéli Híveknek hasznokra lett az:

A' Jépus' ditsőségére: mert az általalkalmatofság adatott a' Jépusnak egy olyan hatalmas szabadításra, a' mellyből az ő Jóságának, Hatalmaságának és Isteniségének ditsősége ki-tündöklük.

A' Tanítványoknak hasznokra: mert az, az ő hiteknek erősítésére, a' Jépushozvaló tiszteleteknek, szereteteknek és bizodalnoknak nevelésére szolgált.

Minden időbéli Híveknek-is hasznokra: mert abból minden időbéli Hívek láthatják, hogy az Isten azokra-is a' kiket szeret, botsát ellenkező dolgokat; hogy a' Jépus hűséges követésében-is eshetnek rajtok nyomorúságok; és hogy a' Jépus, a' kinek szolgálnak, hatalmas-is, kész-is őket meg-tartani és meg-szabadítani az alkalmas időben.

Kérdés: Hogy alutt-el a' Jépus olly mélyen, hogy a' szeleknek 's haboknak zúgására, és a' háónak rettenetes hányatatására fel-nem ébredt, valamig a' Tanítványok fel-nem költötték?

Fele-

Felelet: Ez az aluvás, azokból a természeti okokból-is származott ugyan, a' mellyekből mi bennünk származni szokott. Mert Idvezítőnk valóságos ember lévén, és mi hozzánk mindenekben hasonlatos a' büntől meg-válva, szintén úgy szüksége volt az álomra a' fok vigyázás után, a' nyugalomra a' fáradság után. De más-felől bizonyos az-is, hogy ez nem akarja ellen-való álom volt, mint a' miénk fokszor: mert ő nem csak ember, hanem egyfzersmind Isten-is volt, Ura volt a' maga természetének, mikor akarta alutt, mikor pedig akarta, meg-tartóztathatta magát az álomtól; mint fokszor tselekedett, egész éjszakákat-is vigyázásban és imádkozásban töltvén-el. Sokkal inkább nem alutt az ő Isteni természete:

Mert nem szunnyad és nem aluszik az Izraelnek őrizője. Jól tudta minémü veszedelemben forog a' hajó, és melly nagy félelemmel emésztetnek a' benne lévő Tanítványok. De alunni engedte az ő emberi természetét: mind azért, hogy megpróbálja Tanítványinak hiteket; mind azért hogy annál inkább meg-esmérteffé vélek, melly tehetetlenek a' magok megtartására, és melly nagy szükségek vagon ő reája; mind pedig azért, hogy jobban-jobban nevelkedvén a' szorongatás, és közelebb-közelebb jöven a' halál: annál szembe-tünőbb és ditsőségesebb

'Sólt.

121: 4.

légyen a' szabadítás, a' melly következett. Ekképen Idvezitőnknek ezen aluvása, természeteti okokból-is következett ugyan: de természet felett-való nagy okai-is vóltanak.

Kérdés: Vallyon miben hibáztak a' Tanítványok, midőn meg-ijedvén fel-költötték Jéfuft, és kiáltottak hozzá a' szabadításért. Mert hogy hibáztak valamit, világos abból, hogy fel-kelvén Idvezitőnk, meg-dorgálta őket mondván: *Mit jélték őb kitsiny bitűek? vagy a' mint Szent Márk. Márknál vagyon: Miért vagytok illy félelmesek? hogy van, hogy nintsen bitetek?* *4: 40.*

Felelet: hogy életeket féltették a' veszedelemtől, abban nem lehet gondolni hogy hibáztak volna: mert hiszen az Isten és a' természet óltotta azt mindenbe, hogy életét szerezze és féltse. Azt sem lehet mondani hogy abban hibáztak volna, hogy Jéfuft fel-költötték, kiáltván hozzá a' szabadításért: mert hiszen ezzel még ő benne-való bizodalnokokat jelentettek, és azt bizonyították-meg, hogy egyedül ő tőle várnak szabadulást. Igaz, hogy meg-tarthatta volna őket, ha fel-nem költötték volna-is őket; a' honnét némelyek, abban gondolják, hogy hibáztak a' Tanítványok hogy a' Jésus fel-költésével azt tették-fel, hogy meg-nem tarthaja őket, ha tsak fel-nem költik. De ezt azzal épen nem tették-fel: hanem tsak

tsak azt gondolták, hogy valamint egyéb tsuda tselekedeteit nem aluva, hanem vigyázva tselekedte Idvezitőnk, úgy az ő meg-tartásokat is nem aluva, hanem vigyázva fogja veghez vinni. Úgy is volt: épen azt várta, hogy fel-kölsék őtet. Mert ha azt nem várta volna: magától is fel-tudott volna ő kelni, vagy pedig aluva is megtudta volna a' tengert tsendesíteni. De sem fel-nem költ magától, sem aluva tsendesiséget szerezni nem akart: hogy ezzel kényszerítessenek a' Tanítványok az ő hozzá-való folyamodásra és az ő fel-költésére; hogy így annál inkább meg-tesék, hogy ő általa lett a' szabadítás.

Mi nem tetszett hát Idvezitőnk' a' Tanítványoknak akkori magok-viselésekben? Az, hogy kételkedtek és a' Jébusban-való bizodalomban haboztak: minekutánna már annyi tsudálatos és hatalmas tselekedeteit látták is. Vélek volt a' hajóban a' hatalmas Tsuda-tévő, a' ki már betegeket gyógyított, vakokat világosított, halottakat támasztott az ő szemeik előtt: még is attól féltek hogy el-vesznek; vélek volt az Élet: még is a' haláltól rettegtek. Egykor Julius Césár titokban nagy sietve által akarván menni a' Kalabriai tengeren egy magános kis hajóban, hirtelen olly nagy szélvész támadott, hogy a' hajós az evezés helyett jajgatáshoz kezdett, kétségbe esvén éle-

te felől. Akkor Julius Césár ki-jelentette magát néki, ezt kiáltván: *Confide fortuna nauta: Julius est in navi; Césárem vehis & fortunam Caesaris: Légy jó reménységben hajós, bátorodj-meg: mert Julius Césár van most a' te hajóban; Césárt visszéd most és minden szerentséjét. Erre úgy meg-bátorodott a' hajós, hogy fel-vévén evezőjét, szerentséfen ki-evezett a' part-ra. Ha egy erőtelen földi Hatalmaságnak jelen-léte ennyit tehetett, és illy nagy bátorságot szerezhett ebben a' Hajóban: mennyivel inkább titeket, óh félelmes szívé Tanítványok! bátrakká tehetett volna annak meg-gondolása, hogy egy hajóban volt véletek a' leg-ditsőségesebb Tsuda-tévő, sőt az Isten' Fia a' világ' Idvezítője minden Hatalmával és Jóságával együtt; úgy hogy ha valamikor, ekkor lett volna helye és ideje azt mondandók: *Nem félnék, ha a' föld meg-indúlna-is, és ha színtén a' hegyek a' tenger közepébe be-merülnének-is; még ha zúgnak és fel-emelkednek-is az ő vizei, és ha annak báborgása miatt a' hegyek le-omolnak-is: mert az Úr mi velünk vagyon.**

'Sólt.
46: 3, 4,
12.

Meg-is mutatá Jépus, melly hatalmas Úr volt velek a' hajóban: mert fel-kelvén meg-dorgdla a' szeleket és a' tengert, vagy a' mint Szent Márknál vagyon, monda a' tengernek: *Halgass, némüllj-meg: és azon-nal*

Márk.
4: 39.

nal minden szél meg-szünt, a' tenger meg-állott, és a' szélveszes rettenetes időt, szép tsendes idő váltotta-fel. Ha valamikor, bizony ekkor nyilván valóvá tette a' Jésus a' maga Isteni hatalmafságát és ditsőséget. Midőn a' Próféták az Isten' nagy hatalmafságát le-akarják írni, azt is mondják a' többek között: hogy az Úr meg-enybiti a tengereknek zúgásokat, és azoknak habjainak zúgásokat; és hogy a' fok vizeknek zúgásoknál, a' tengernek erős habjainál erősebb a' Magaasságban lakozó Úr. Nem ezt az Isteni hatalmat vette-e akkor elő a' Jésus, midőn meg-dorgálta a' tengert és lön nagy tsendesség? és így ezzel is nyilvánságosan meg-mutatta, hogy Istentől botsáttatott, és hogy Isteni hatalommal tselekedhetett.

'Sólt.
6: 8.

'Sólt.
93: 4.

MÁSODIK RÉSZ.

Mennyünk már közelebb a' Tanítványoknak haboktól és szélveszektől hányattatott hajójokhoz, és annak példájában szemléljük az Anyaszentegyházat. Igen szép példája az, az Anyaszentegyház' állapotjának és viszontagságinak.

1. Ez a' Tanítványok' hajója kitsiny és erőtelen volt a' nagy és temérdek gályákhoz képest. Illyen volt mindenkor az Anyaszentegyház-is, kitsiny és erő-

len volt az külső képen a' hitetleneknek és tévelygőknek fokaságához és hatalmaságához képest. Noé' idejében csak az ő házában és háza-nepe között volt az igaz Ekkléfia. Abrahámnak a' minden Hívők' Attyának idejében, az egész világ bálványozókból állott, csak az ő házában tiszteltetett az igaz Isten. Égyiptomban a' Gófennek kitsiny földén meg-fért az Anyaszentegyház, azután pedig a' Kanaán' földén. Az Új Testamentom' kezdetében, tizenkét halászokból és Publikánufokból, és egynehány együgyü férfiakból 's aszszonyokból állott az igaz Ekklésia. Azután, jöllehet minden féle nyelvből és nemzetségből fokban tértek legyen-meg a' Kristushoz: de mindenkor fokkal többen voltak, ma-is fokkal többen vagynak az igazságnak ellenségi, a' bálványozásnak és tévelygésnek követői, mint az Anyaszentegyház Fiai és Leányai; úgy hogy annak erőtelenségét és kitsinységét mindenkor útalattal és unalommal nézte a' világ. Maga a' Kristus-
 Luk. 12: is kitsiny feregnek mondotta azt: *Ne félj*
 32. *kitsiny fereg! mert tetszett a' ti Atyátoknak,*
bogy adjon tinéktek Országot.

2. Ez a' Tanitványok' hajója igen szomorú és kétséges állapotra jutott vala. Fel-támadtak ellene a' fizelek, fel-emelkedtek a' habok, ide 's tova hanyattatott,

tott, veszedelemhez közelített, merülni kezdett, a' benne lévő Tanítványokat a' halál' féelme rettegtette, a' Jépus pedig alutt. Az Anyaszentegyház' hajója-is fokszor vólt ilyen szomorú állapotban. Melly fokszor fel-támadtak az ellen a' nyomorúságoknak szélvelzei és az üldöztetéseknek kegyetlen habjai! melly fokszor közelített az, az el-merüléshez! melly fokszor úgy tetszett, hogy aluszik a' Jépus, és nem gondol az Anyaszentegyházzal! Mert hogy most el-halgassam az Ó Testamentomi Anyaszentegyháznak fok-féle keserves változásit és nyomorúságit, a' mellyek miatt az abban lévő Hívek, szíveknek lelkeknek keserüségével így kiáltottak-fel: *Serkenj-fel, miért aluszol Uram, kellj-fel és ne vész-el minket örökké:* az Új Testamentomi Anyaszentegyház mennyi hányattatások és üldöztetések között forgott eleitől fogva? Mindjárt annak első plántálóinak a' Szent Apostoloknak, melly nagy dühöséggel és agyarkodással ellenek támadtak a' 'Sidók és Pogányok, fenyegették, tömlöztözték, ostorozták, kinozták és erőszakos halállal öldösték őket. Sok Pogány Tsászárok, minden hatalmokat és kegyetlenségeket elő vettek az Anyaszentegyház' rontására és pusztítására. Százanként és ezerenként meg-ölettettek a' Keresztyének, Keresztyén rabokkal meg-töltenek minden töm-

'Sólt.

44: 24.

lötzök, azoknak kinzáfokban és ölésekben el-fáradtak a' hóhérok, meg-tompúltak és el-töredeztek a' fejszék és kinzó szerfszámok. Egy szóval olly ifzonyú öldöklés és pusztítás vitetett véghez a' Keresztyéneken, hogy Dioklétziánus Tsászár, emlékeztető pénzt-is veretett ezzer a' körül-való Irátsal: *Nomine Christianorum delcto*; az az: ez a' pénz annak emlékezetére verettetett, hogy a' Keresztyéneknek nevek a' földről el-toröltetett. Oh bezzeg veszedelmes habok és szélveszek között hányattatott ekkor az Anyaszentegyháznak hajója! közel volt az el-merüléshez, és alunni láttatott a' Jépus. Az azután-való időkben-is fok-féle szomorú viszontagsági és veszedelmes hányattatási voltak annak: úgy hogy nem egyszer volt az, hogy az abban lévők keferüséggel azt kiáltották: *Uram! tarts-meg minket: mert el-veszünk.* De:

3. Ez a' Tanítványok' hajója, noha nagy hányattatásban volt, nagy veszedelemben forgott, és a' haboktól csak nem el-borított: mindazáltal el-nem merült és el-nem veszett, hanem tsudálatosan és dicsőségesen meg-szabadult: mert a' Jépus fel-ferkenvén meg-dorgálá a' szeleket és a' tengert, és lön nagy tsendefség. Ezenképen az Anyaszentegyház-is, jóllehet fok üldöztetéseknek és nyomorúságoknak hab-

habjai között hanyattatott eleitől fogva: de soha végső romlásra nem jutott és el nem veszett; sőt inkább a' nyomorúságok közül tsudálatosan és ditsőségesen ki-verekeedett. Mert a' Kristusnak líteni szemei szüntelen vigyáztak arra, az ő mindenható óltalma támogatta azt, és a' fok hanyattatások után, fokszor tsendeséget és pihenést parantsolt annak. *Közepén lakik az Isten: azért romlása nem lézzen.* Soha nem ígerhet ugyan az magának tökéletes tsendefséget és nyugalmat, valamig a' világnak habjai és szelvényei között forog: de majd el-jő egyszer az az áldott és kívánatos idő, a' mellyben az, a' Bóldog örökké-valóság-nak rév-partjára által evezvén, tökéletes tsendefségre jut. Akkor lézzen az meg tökéletesen, hogy a' Jésus parantsol a' szeleknek és a' tengernek, és lézzen nagy tsendefég.

Sólt.
46:6.

H A R M A D I K R É S Z.

Fordítsuk már szemeinket a' hajóról a' tengerre, a' mellyen az hanyattatott, és annak példájában szemléljük a' világot. Mert ha a' Tanítványok hajójának volt tengerszele, a' mellyen hanyattatott és veszedelemben forgott: vagyon a' Kristus Anyaszentegyháza' hajójának-is tengerszele, a' mellyen hanyattatik és fokszor veszedelemben

ben forog, evezvén az örökre valóságfele, az ó Mennyei Hazája-fele. Az a' tenger e' világ.

1. A' tenger' vize szép tisztának látszik, mikor tsendefségben vagyon: holott igen keferü, sós és rosz izü. Épen ilyen ez a' világ-is. Melly szép, melly kívánatos és magát kedveltető ez: de azonban melly fok keferőség és veszedelem vagyon benne! Ennek minden ditsősége ki-vagyon tétetve a' szerentse' játékjának, és fokszor a' kik ebben leg-magafsabbra mennek, szíveknek lelkeknek keferőségével leg-nagyobbat esnek; ennek aranyos puha ágyaiban fokszor nagy nyughatatlanság, arany és ezüst edényeiben fokszor keferü epe és halálos méreg vagyon; ennek tisztségei és hivatali fok bajjal és törődéffel tellyesek; ennek javai és gazdagsági minden fele bóldogságot láttatnak igérni, és úgy látszik, hogy fellelte igen bóldog, a' ki azokban fokat bir: de valósággal tsak a' gondot és nyughatatlanságot nevelik, és fokszor a' vég nélkül-való keferőségre viszik az embert. A' honnét Bölts Salamon, minekutánna mindent meg-próbált volna, valami szépségnek, kedvesnek, hasznosnak, és ditsőségesnek látszik: végre ilyen itéletet tett mind azok felől: *Láttam minden dolgokat, mellyek lesznek a' nap alatt, hogy imé mind ezek*

ezek tsak bijába - valóság és a' Léleknek gyötrelme.

2. A' tenger' vize, akár melly keferü és rosz izü légyen: még-is az abban lévő állatok szeretik azt, kedvekre laknak abban; tsak a' szárazon lakóknak kedvetlen és keferü az. Így vagyon a' világ-is. Jóllehet fok keferüséggel és veszedelemmel tellyesek ennek minden javai és gyönyörüégei: még-is a' Világ Fiainak, a' kiknek részek tsak e' világban vagyon, igen kedvesek és jó izüek azok: nem bánnák akár kié lenne a' Menyország, tsak hogy ök a' földi testi jókkal örökké élhetnének. Tsak azoknak az igaz Híveknek, a' kiket Isten ki-választott e' világ közül, tsak azoknak kedvetlenek és izetlenek a' világnak javai, tsak azok látják és érzik azoknak keferüéseket és veszedelmes vóltokat, tsak azok betsülik kevésre azokat. Az Isten-is, különösen, keferüésekkel elegyíti azoknak a' világ' javait: hogy azokat vélek únaffa, és öket a' Mennyei tökéletes jóknak kívánásokra és keresésekre indítsa, szoktassa.

3. A' tenger igen változó és álhatatlan; ha egy órában tsendesen vagyon, más órában zúgni tajtékozni kezd, és rettenetes habokat hajt. Illyen ez a' világ-

világ-is. Nintsen ebben femmi-is állandóbb és változhatatlanabb, mint az állhatatlanság és változandóság. Ebben a' mint a' jó időt esős és kedvetlen idő, a' nappalt fetét éjszaka, a' kedves meleget kedvetlen hideg, a' gyönyörűséges nyárt szomorú tél izokta követni: úgy az örömet szomorúság, a' boldogságot nyomorúság, az egészséget betegség, a' tisztefséget gyalázat, a' békefséget háborúság szokta fel-váltani. Ebben egyik Birodalom épül és emelkedik, a' másik romlik és aláztatik; egyik ember szegénységből gazdagságra megyen, a' másik gazdagságból szegénységre jut; egyik alacson forsból Méltóságra kap, a' másik a' Méltóságnak póltzáról le-esik és megúttáztatásra jut. Césár ma tiszteltetik: hólnap halálra febesítettik; Hámán ma a' Fő Méltóságban és a' Király' különös grátziájában kevélykedik, hólnap gyalázatos akasztó-fára függesztetik. Így vagyon e' világban a' dolog, nintsen ebben femmi állandóság, hanem mindenek változnak és tündéreskednek ebben.

4. A' tenger tellyes fok-féle *Monstrum*okkal éktelen tsuda formájú állatokkal. Vagynak abban nagy erős szarvú állatok, mellyekkel néha a' hajókat-is által öklelik; vagynak olyanok, a' mellyek szárnyafok és ottan-ottan repdesnek a'

ten-

tenger felett; vagynak olyanok, a' mellyek csak főből láttatnak állani, egyéb tagaik pedig nintsenek, vagynak ellenben olyanok, a' mellyeknek úgy látszik femmi fejek nintsen; vagynak végezetre abban olly éktelen és rettenetes állatok, hogy azokat tengeri ördögöknek nevezik. Így vagyon a' dolog a' világban-is: fok éktelen tsudák vagynak ebben az Isten' Képére teremtetett, de a' bűn miatt meg-romlott emberek között. Né-mellyeknek a' kevélység és istentelenség szarvakat adott, a' mellyekkel gonoszúl öklelőznek nem tsak a' magokhoz hasonló emberek ellen, hanem fokszor az Isten ellen-is; némellyeknek pedig szárnyakat adott, a' mellyekkel másoknál fellyebb igyekezik emelni magokat, és mindenek felett hajozni akarnak; némellyek tsak főből állanak, kezeik és lábaik nintsenek: ezek azok, a' kik tudják a' jót de nem tselekeszik; látják a' jó útát, de nem követik; némellyek ellenben fejetlenek: ezek azok, a' kik az idveséges Tudományban felette igen tudatlanok; némellyek két nyelvűek, az egyikkel áldják az Istent, a' másikkal átkozzák; az egyikkel éneklik az Isten' ditséreteit a' Templomban, a' másikkal pedig, hazugságot, gonofságot, tsalárdságot szóllanak a' Templomon kívül; némellyek kettős ábrázatúak: egyik ábrázatjuk az, a' mellyel közön-

zönséges helyen mások előtt meg-jelen-
nek; az tellyes emberséggel, szemérme-
tességgel és kegyességgel: a' másik az,
a' mellyet tsak a' titkos helyeken vész-
nek-fel: az tellyes szemtelenséggel és
gonofzsággal; Némellyek eb, némellyek
fertés ábrázatúak és indulatúak: ezek a-
zok, a' kik bujálkodásban és dobzódásban
élnek, és az ő tiszttalanságaikban he-
vernek; némellyek tigris, orofzlány, és far-
kas ábrázatúak és indulatúak: ezek azok,
a' kik veszekedésekben, verekedésekben
és vér-ontásokban gyönyörködnek; né-
mellyek nadály ábrázatúak és indulatúak:
ezek azok, a' kik a' szegényeknek véreket
fzopják, és magokat a' máséval gazdagit-
ják; némellyeknek nyelvek éles szablya,
dárda és hegyes tör: ezek a' hizelke-
dők, rágalmazók, hamis hir hordók, pat-
varkodók; némellyeknek szemeik lábaik-
nál vagynak: ezek azok, a' kik minden-
kor tsak a' földre és annak veszendő ja-
vaira néznek, az Istenre pedig a' minden
jóknak adójára nem emelik-fel szemeiket;
némellyek végezetre annyira bé-merültek
a' bünbe, olly rettenetefek és átkozot-
tak, hogy inkább érdemlik, hogy ördö-
göknek, mint sem embereknek neveztesse-
nek. Ekképen ha a' tenger tellyes ékte-
len tsudákkal: tellyes bizonyára a' világ-is.

5. A' tengerben a' halak üzik kergetik egy mást, a' nagyobbak meg-észik az apróbbakat, az erősebbek el-nyelik az erőtlenebbeket, és vagynak abban tsudálatos nagyságú halak, a' mellyek fok halaknak meg-evésekkel nevelkedtek olly nagyra. Epen így vagyon a' dolog a' világban-is az emberek között: *vér után* Mik. 7: 2. *óldáknak, ki-ki mind hálóval vadászza a' maga attyafját. Az istentelen el-nyeli a' nálánál igazabbat.* Habak. 1: 13. Nem szükség az Antropofágusok, vagy az ember hússal élő vadnemzetségek közzé menni ennek az ember evésnek látására és tsudálására: magunk között-is elég példáit láthatni annak. Az ajándék szerető Tisztviselők észik azoknak húfokat, a' kiknek ajándékért szolgálatnak igazságot; az Urak észik az ő Jobbágyaiknak húfokat, midőn azokat húzzák vonják, felettébb terhelik; a' kalmárok, kereskedők észik azoknak húfokat, a' kiknek felettébb drágán adnak el valamit, vagy a' jó helyett rosszszat, a' jobb helyett alább-valót adnak; a' rágalmazók észik azoknak húfokat, a' kiket gyaláznak rágalmaznak; az usorások észik azoknak húfokat, a' kiktől a' költsönért felettébb nagy usorát, vagy fok szolgálatot kívánnak; ki-ki észik az ő felebarátjának húsát, midőn azt tsalja, lopja, és magát annak kárával gazdagítja. Ha azért a' tengerben a' halak észik egy mást:

bizony a' világ' tengerében-is hasonlóképen tselekefsznek az emberek egy másfal.

6. A' tengerben kö-szálak és örvények vagynak, a' mellyek a' hajóknak fokszor végső veszedelmet szereznek: vagynak a' világi élet' tengerében-is. Illyenek a' fok nyomorúságok és ellenkező dolgok; illyenek a' fok hamis tudományok, tévelygések; illyenek a' gonoszra-való fok alkalmatofságok, izgatáfok, és minden bűnök. Ezek miatt melly fokan szenvedtek eleitől fogva, hajó-törést a' hitben és a' lelki-esméretben.

7. A' tengerben mondatnak lenni Sirenek, vagy olyan állatok, a' mellyek az ő gyönyörűséges és álmat hozó éneklésekkel el-altatják a' hajóban lévőket és azután el-vesztik. Vagynak-é a' tengerben valósággal illyenek, vagy csak Poéták' költeményei, nem állitom: de azt bizonyonnyal mondhatom, hogy vagynak a' világi élet' tengerében. Illyenek a' testi gyönyörűségek, a' mellyek fokszor az ő tsalárd kedveségekkal úgy el-altatnak fok embereket, hogy az ő álmoknak vége, örök halál leszzen. Illyen gonosz Sirenek mind azok a' dolgok, a' mellyek az embert szép szin alatt a' bűnnek álmára, onnan a' vég nélkül-való veszedelemre vonják.

8. Utóljára, vagynak a' tengerben olyan *Remora* nevű veszedelmes halak, a' mellyek a' hajók' fenekébe ragaszkodván, meg-tartóztatják azokat, hogy elő-nem mehetnek. Sokkal több veszedelmes *Remorák* vagynak bizonyára e' világban. Mikor az Isten hívja az embereket a' maga Fiának Menyegzőjére, né-mellyik azt mondja: szántó-földet vettem és ki-kell mennem, hogy azt meg-lássam. Né-mellyik azt mondja: Barmokat vettem és elmégyek hogy azokat meg-próbájam. Né-mellyik azt mondja: Feleséget hoztam, nem mehetek. Mikor az Isten inti az embereket a' meg-térésre, a' szent életnek követésére: a' földi rend kívül-vaó szorgalmatosságok, az uralkodó kedves bűnöknek szeretete, a' bűnben élőkkel való tárfalkodások, barátságok, annyira megtartóztatják az embereket, hogy az Istennek sem intései sem fenyegetései, sem tsapái, sem jó-téteményei által reá nem vétettethetnek, hogy a' bűnnek veszedelmes útját el-hagyván, a' kegyességnek és Idvetségnek útjába belé áljanak, és azon a' Menyországba törekedjenek. Az ilyen *Remorák* tselekezik, hogy noha szüntelen prédikáltatik ez Isten' Beszéde, és az ő Nevében intettetnek, kérettetnek, serkentetnek az emberek a' bűnnek el-hagyására és a' szent életnek követésére: még-is annyi bűnben élők, annyi gonoszok,

Luk. 14:
18-20.

és istentelenek vagynak; ellenben kevesen taláztatnak, a' kik az Isten' akarata szerént járnának; e' mondom ennek az oka, hogy e' világ' tengerének számtalan *Remorái*, tartóztatói, akadályai, tartóztatják akadályoztatják az embereket. Bóldog! bóldog! a' ki azok között jókor ki-fejtözhetik, és a' ki minden akadályokat meggyőzvé, szüntelen evezkél a' világ' tengerén az örökké-való Mennyei Haza-felé.

N E G Y E D I K R É S Z.

Hadd mutassam-meg azért utóljára, miképen kell minékünk e' világnak veszedelmes tengerén úgy hajókáznunk, hogy egy napon az örök Bóldogságnak Révpartjára el-juthassunk. Végyünk példát itt-is azoktól, a' kik a' tengeren hajókáznak.

I. A' kik a' tengeren hajókáznak, szükség, hogy jó erős árbotz-fájok legyen, mellyhez kötöztesenek az ő vitorláik, mellyeknél fogva az alkalmas szélből e-lebb vitesenek. A' mi árbotz-fánk a' világ' tengerén-való hajókázásunkban, legyen a' Kriitus' Keresztje. Ahoz kötözzük a' mi hitünknek, reménységünknek, és bizodalunknak vitorláit, arra nézzünk, ahoz ragaszkodjunk, azt tégyük a' mi reménységünknek, vigasztalainknak és ditsekedésünknek fundamentomául, azt mondván

Szent

Szent Pállal: *Távol légyen én tőlem, hogy dítsek edjem, hanem csak a' mi Urunk Jézus Krisztusnak Keresztében, ki által nekem e' világ meg-feszítettett, én-is e' világnak.*

2. A' kik a' tengeren hajókáznak, szükség, hogy azokkal légyen *Pixis nautica*, vagy olyan igazgató Mágnes, a' melly szüntelen mutatja azt a' lineát, a' mellyen menni kell a' hajónak a' tziel-felé; különben lehetetlen volna a' tengeren el-nem tévedni, lehetetlen volna a' tzielra el-jutni. A' mi igazgató Mágnesünk a' világ' tengerén-való lelki hajókázásunkban légyen az Isten' Beszéde. Az világosan meg-mutatja nekünk azt az útát, azt az egyenes lineát, a' melly a' Mennyei böl-dog városra viszen. Meg-mutatja az hol és mellyek légyenek azok a' veszedel-mes kö-szalak és örvények, a' mellyeket távoztatnunk kell, hogy hajó-törést ne szenvedjünk a' hitben, és a' lelki-esméret-ben. *A' törvényre azért és annak tanítá-sira halgassunk: valaki nem szólánd ('s nem járánd) annak beszéde szerént, nem leszen annak világossága.*

Esa. 8:
20.

3. A' kik a' tengeren hajókáznak, szükség, hogy vas-matskáik légyenek, a' mellyek által a' háborúnak idején a' hajót a' tenger' fenekéhez foglalhassák és a' hanyattatástól 's veszedelemtől óltalmaz-

hassák.

Sid. 6: 19. hafsák. *A Reménység légyen a' mi lelkiünknek úgy mint bátorságos és erős vas-mattkája, a' melly bé-menjen mind azokig, mellyek a' kárpiton belől vagynak. Az Istenben-való reménység által tartzuk erősen, és áthatatofan mi magunkat e' világi minden hányattatáfok és kísértetek között, és minden-féle háborúkat 's nyomorúságokat, a' mellyek e' mi világi hajókázásunkban ellenünk fel-támadnak, győzzünk meg a' jövődő bódog életnek reménysége által; tudván, hogy a' mellyeket mostan szenvedünk, ingyen sem hasonlítandók a' Ditsőséghez, a' melly nekünk meg-jelentetik.*

4. A' kik a' tengeren hajókáznak, soha tökéletes bátorságban nintsenek: mert tudják, hogy ha egy órában tsendesség vagyon, más órában veszedelmes háború következhetik: azért szüntelen vigyázásban és tartózkodásban vagynak. Így tselekedjünk mi-is: mert igen veszedelmes és változó tengeren hajókázunk. Távoztassuk a' testi bátorságot: tudván hogy ha most kedvünk szerént folynak-is dolgaink, majd nyomorúságok, ellenkező keserves dolgok, veszedelmes idők áthatnak elő. Soha azért elne bizzuk mi magunkat a' mi szerentsés

Préd. 7: 14. *dolgainkban; a' jó szerentsének idején ugyan éljünk a' jóval: de a' gonosz szerentsének idejére-is vigyázzunk: mert ezt az Isten*

aman-

amannak ellenébe helybextette; annyira hogy az ember semmit abban észre nem vehet a' mi ő reája következik. Vigyázzunk a' mi tisztjeinkre, hogy azokban szorgalmatosok légyünk; vigyázzunk a' kísértetekre, hogy azok által gonoszra ne ragadtassunk; vigyázzunk a' mi gondolatinkra, beszédinkre és tselekedeteinkre, hogy azok Istent meg-bántók, lelkünknek veszedelmet szerzők ne légyenek; vigyázzunk a' mi időnkre és napjainkra, hogy hijába-valóságban, annyival inkább bűnben és gonoszságban ne teljenek; vigyázzunk a' mi halálunkra, hogy attól készületlen ne találtassunk; vigyázzunk Lelkünkre, hogy azt e' világ miatt, valami ideig-való földi haszon miatt el-ne veszessük. *mert mit használna nekünk, ha mind e' világot meg-nyernénk-is, ha a' mi Lelkiünket el-vesztjük?*

Márk.
8: 36.

5. A' kik a' tengeren hajóknak, mikor nagy háború támad ellenük: leg-kevesebb jószágaikat-is minden kiméllés nélkül ki-hányják a' tengerbe, hogy a' hajót könnyitvén életüket meg-tarthassák. Így tselekedjünk mi-is. Mikor olyan háború támad ellenünk, mikor olyan kísértetek által ostromoltatunk, hogy világi javainkat, betsületünket, valaki előtt-való kedveségünket meg-nem tarthatjuk az Isten meg-bántása és lelkünknek meg-sértése nélkül: készek légyünk inkább min-

den nélkül el-lenni, mint az Isten' kedvéből ki-esni, és Lelkünknek kárt tenni. Hitefsük-el azt mi magunkal, hogy valami az Isten akaratjával ellenkezik, mind az nyilvánóságosan káros és veszedelmes a' mi Lelkünknek.

6. Utóljára, a' kik a' tengeren hajókáznak, imádkoznak. Szorgalmatofabbak azok az imádkozásban mint sem a' kik a' szárazon vagynak: mert tudják, hogy fok veszedelmeknek vagynak ki-tétettetve. Kivált mikor a' tenger fel-háborodik és veszedelemmel fenyeget: mindnyájan a' hajóban levők Istenhez fordulnak, kiáltanak, fohászkodnak, esedeznek, az előtök lévő veszedelem fel-indítja, kényszeríti, és meg-tanítja őket buzgóságosan imádkozni. Így tselekedjünk mi-is: mert igen háborús és veszedelmes tengeren vagyunk. Tartsuk Istenen a' mi szemeinket, kérjük őtet buzgóságos könyörgésekkel és fohászkodásokkal, hogy e' mi félelmes és veszedelmes hajókázásunkban ne hagyjon mi magunknak, hogy el-ne veszfzünk: hanem álljon mellettünk mindenkor, és légyen velünk az ő Kegyel-mével és Szent Lelkével.

Lásd:
Jón. 1:
5, 6.

Ha ezek szerént tselekeszünk, bár fokot hanyattasunk-is e' világnak tengerén, ámbár fok akadályok és veszedelmek között

között forogjunk-is, ámbár egyik mély-
ség a' másikat kiáltsa-is mi rajtunk: mind-
azáltal el-nem veszünk, hanem végtére a'
tökélletes nyúgodalomra el-jutunk. Amen.

VIII. PRÉDIKÁTZIÓ.

A' bűnre-való kísértetnek meg-
győzéséről, a' József' példája szerént.

Textus. I Mós. 39: 9. *Mi módon
mivelném e' nagy gonofzságot,
vétkezvén az Isten ellen?*

Ezek a' József' szavai. Leg-kedvesebb
Fia vólt ez az ő Attyának Jákóbnak:
azért-is az ő attyafiainak irigységekre és
gyűlölségekre esvén, olly nagy gonofzsá-
got tselekedtek ő ellene, hogy el-adták
ötet Pogány kalmároknak, a' kik ötet É-
gyiptomba vitték, és el-adták a' vitézlő
népek' Fejedelmének Pótifárnak, és ekké-
pen örökös szolgaságra jutott. Nagy ked-
vet nyert vala ugyan az ő Ura előtt hív-
séges és serény maga-vifelésével; melly-
is az ő állapotját igen türethetővé tette va-
la: de az ő Afzszonyának bűja gonofzsá-
ga és hamis vádja miatt, tömlötzbe vet-

tetett, a' mellyből többé femmi remény-
ség nem látzott a' szabadulásra. Mind-
azáltal végre tsudálatos út nyittatott ő né-
ki arra: a' fogságból ki-hozatott, a' Ki-
rály eleibe állittatott, annak álmának meg-
magyarázásaért, és bölts tanáts-adásaért
igen nagy Méltóságra emeltetett; a' melly-
ben nagy Országának igazgatójává, népek-
nek meg-tartójává, Attyának 's Attyafiai-
nak tápiálójokká lett.

Igen szép tüköre a' Jófef' élete az
Isteni tsudálatos igazgatásnak. Látni ab-
ból, melly tsudálatosan rendeli ő az em-
bereknek állapotjaikat és viszontagságai-
kat; úgy hogy noha azok tsupa történet-
ből látzának esni: de valósággal a' Fő
Úrnak titkos kezei által igazgattatnak.
Látni abból, hogy az Isten az ártatlan
jó embereket ottan-ot an kemény próbák-
ra ki-tészi: de végre meg-is jutalmaztatja,
és a' szenvedések által, útat nyit na-
gyobb boldogságra. Látni abból azt-is,
melly tsudálatosan tudja az Isten az em-
bereknek szabad akaratból való tseleke-
deteiket, sőt büneiket, és gonofságaikat,
minden tzeljok és gondolatjok ellen, kí-
vánatos és hafznos végekre fordítani.

Igen szép tüköre a' Jófef' élete sok
Jóságoknak-is. Tündöklik abból az ő
nagy békefényes-tűrése, tsendes maga-vi-
fe-

felése, és az Isten' akaratjában való megnyúgovása az ő ellenkező dolgaiban; az ő igaz szívüése, hűsége és szorgalmatos-sága az ő szolgai állapotjában; az ő alázatossága, kegyessége, a' nép' javára való gondoskodása az ő Méltóságos állapotjában; az ő nagy atyafiúi indulatja, szeretete, az ellene lett boszszúságról való tellyes el-felejtkezése az ő Bátyyaival való dolgaiban; az ő nagy fiúi hűsége és tisztelete, el-öregedett Attyához való maga-vifelésében.

De mind ezek között leg-nagyobb tisztzefségére szolgál Jófesnek az ő álhatatos és győzhetetlen tisztzása, mellyet a' leg-veszedelmesebb környül-állások között-is meg-tartott. Az ő Urának Felesége veté szemeit ő reá, és bújaságának hálójába akará keverni őtet. De semmiképen reá nem állott Jófes annak akaratjára: sőt inkább kegyes és okos beszéddel jobb gondolatokra igyekezte azt hozni, eleibe terjesztvén annak, az ő Urának ő hozzá való nagy bizodalját és jó-akaratját, és abból elméjére adván annak, melly nagy háládatlanságot, igazságtalanságot és hűségtelenséget tselekedne ő az ő Ura ellen, ha meg-egyezne abban a' gonosztban. E' mellett, vólt Jófes előtt még más nagyobb dolog-is, a' melly őtet attól a' gonosztól meg-győzhetetlenül tartóztatta:

tud-

tudni-illik az Isten' meg-bántásától való
 ifzonyodás; mellyet szóval-is ki-jelentett
 mondván: *Mi módon mivelnem e' nagy go-
 noszságot, vétkezvén az Isten ellen?*

Három dolgokat fogok itt rövide-
 den elő-terjeszteni:

Először: Melly kemény és veszedelmes kísér-
 tet vólt az, a' melly Jósefet gonoszra
 kéltette?

Másodszor: Hogy vehetett ő még-is, és hogy
 vett azon győzedelmet? hogy tarthatta,
 és hogy tartotta-meg abban a' maga ár-
 tatlanságát?

Harmadszor: Hogy győzhetjük-meg mi-is, és
 hogy kell meg-győznünk a' bűnre való
 kísérteteket. az ő példája szerént?

EL S Ö R É S Z.

Melly kemény és veszedelmes kísér-
 tet vólt az, a' melly Jósefet gonoszra kész-
 tette: nyilván mutatják annak minden kör-
 nyül-állási; a' mellyek mind, az ő ártat-
 lanságának bé-motskolására, álhataratságá-
 nak meg-törésére, és el-tántoritására való
 vóltanak. Ugyan-is:

1. Nem valami alá-való személy, ha-
 nem az ő Urának Felesége vólt az, a' ki
 ő eránta tilalmas szeretettel gerjedezt,
 és a' ki magát ő véle-is hasonlóképen akar-
 ta szerettetni; és így olyan személy vólt

az

az, a' kitől ő fok jót, nagy elő-menetelt várhatott, annak kedvében járván: ellenben könnyen el-gondolhatta, hogy ha annak ő hozzá-való bújja hajlandóságát megtsalja és visszsa veri, és az által magát annak kedvetlenségébe és haragjába ejti, elég módja és tehetsége lészzen annak arra, hogy ő véle meg-érezteffe kedvetlenségének és dühöfségre vált szeretetének keierü gyümöltseit.

2. Nem csak egy próbát tett ez a' bújja Afzszony ő rajta, hanem, a' mint a' Szent Historia fel-jegyzette, minden na-
pon szólla az Afzszonyi állat Jófesnek: az x. 10.
az: fok ideig egy nap sem múlhatott-el, hogy őtet nem kísértette és nem ketsegettette volna, fok izben elő-vett minden lehetős hitegetéseket, ígéretek, hizelkedő édes beszédeket, hogy az ő ellenkező akarátját meg-törje, és őtet a' gonosznak tselekedésére reá vegye. Azonban pedig:

3. Ifjú volt Jófes, életének leg-jobb virágjában volt, olyan időben volt, a' mellyben a' bújáságnak törei, a' testi gyönyörűségnek kísértetei leg-veszedelmesebbek szoktak lenni.

4. Örökös szolga volt: méltán kívánkozhatott jobb állapotra; a' mellyet úgy látszott, hogy azon az úton, a' melly elei-

eleibe tétetett, el-érhetett volna, leg-alább nagyot segethetett volna magán.

5. Nagy bizodalma volt már az ő Urának ő hozzá, meg-hitt tselédje volt annak; annyira, hogy Fő-gondviselővé tette vala őtet a' maga házában, és mindeneket *#. 5, 6. valamije volt ő reá bizott:* azért-is már bátor lehetett, nem esett volna egy könnyen gyanúságba az ő Ura előtt.

6. Az ő testének szép termete és az ő ékes formája egy felől, más felől pedig az ő fel-emelkedni kezdett szerentséje, melly szerént már Fő-gondviselő volt egy nagy Úrnak házában: könnyen kevély és nagyra vágyó gondolatokat szerezhettek volna ő benne, és kedvessé, sőt kapófsá teheték volna ő előtte az eleibe tétetett tilalmas dolgot, és abból következhető világi hasznot.

7. Jó módja és alkalmatósága lett volna annak a' világ szerént kedves és hasznos gonoszának, olly titkosan való követésére, hogy azt senki meg-nem tudta volna, és soha világófságra nem jött volna.

A' ki ezeket meg-gondolja, könnyen észre veheti, hogy az a' kísértet, melly által Jófes a' bújalkodásnak és tisztátalanságnak gonofságára izgattatott, olly ke-mény

mény és veszedelmes vólt, hogy annál keményebb és veszedelmesebb kísértet egy egy nem lehet.

M Á S O D I K R É S Z.

Hogy vehetett hát ő még-is, és hogy vett azon győzedelmet? hogy tarthatta és hogy tartotta-meg abban a' maga ártatlanságát? Úgy hogy az ő szíve olly erős pántzéllal vólt környül vétetve, a' mellyen semmi által nem hathatott annak meg-sebesítésére. E' vólt az Istennek igaz félelme, tisztelete és szeretete, melly az ő szívében meg-vala gyökerezve, és a' melly olly nagy iszonyodást szerzett ő benne attól a' büntől, a' mellyre kísértetett, hogy azt semmi ki-nem vehette az ő szívéből. Hasznos lett vólna ugyan az a' bűn ő néki világ szerént; sok jókat, nagy elő-menetelt várhatott vólna attól a' személytől, a' ki őtet el-tsalni igyekezte: de tudta, hogy mind az semmi és hiába-valóság az Isten' Kegyelmehez és Jóakaratajához képest, a' mellyet azért el-kellett vólna veszteni. Félhetett ugyan ő, hogy az a' személy meg-haragszik ő reá, és minden módon igyekezik kárt tenni, ha annak ellene áll: de tudta, hogy sokkal tanátsofabb és könnyebb dolog egy erőtlén Afzszony' haragjába, mint az Élő Erős Istenébe esni, és magát annak bűn-

büntetésire méltóvá tenni. Ifjú volt ő: de tudta, hogy azért szintén olyan köteles az Istennek engedelmeskedni és az ő kedvében járni. A' bűn, a' mellyre tsaloggattatott, kedves és gyönyörüséges lett volna ugyan a' testi érzékenységeknél: de tudta, hogy az a' gyönyörüség hamar elmúlik, és hosszú keferüségét hágy maga után; tudta, hogy véghetetlenül drágább és állandóbb gyönyörüség az Isten kedvében maradni és ártatlanságát megtartani. Szolga volt ugyan ő, és méltán kívánkozhatott jobb állapotra: de tudta, hogy bűnnel és ártatlanságának elvesztésével nyerni jobb állapotot, nagy szerentsétlenség és bóldogtalanság; tudta, hogy minden bóldogság az Isten igazgatásától függ, a' kinek kedvéből magát azzal a' bűnnel ki-kellett volna ejteni; tudta, hogy semmit nem használ néki, ha mindent megnyér-is e' világon, ha az ő lelke megbüntettetik. Követhette volna ugyan titkon a' gonofzságot, úgy hogy az emberek nem tudták volna: de tudta, hogy az Istentől nem lehet el-titkolni, a' ki lát 's tud mindeneket. Ezek után, semmi ereje nem lehetett ő rajta a' kísértetnek, noha az keményen ofstromolta őtet: mert az Istennek félelme, tisztelete és szerete, a' mellytől az ő szíve el-volt foglaltatva, meg-győzött és viszsa vert mindent, a' mi őtet meg-tántorithatta volna,

és

és arra birta ötöt, hogy a' bünnek nagy lélekkel, álhatatosan ellene állott, ezt for-gatván szívében és szájában: *Mi módon mivelném e' nagy gonofzságot? vétkezvén az Isten ellen.*

Nagy gonofzság, vagy nagy gonofz közönségesen a' bün: mert az ezer meg-ezer féle rendeletlenségeknek háborúságok-nak és nyomorúságoknak kút-feje e' vilá-gon; meg-firathatatlan károkat azok az em-beri társaságnak; erejét, egészséget, javait, betsületét meg-emészti az embernek, a' ki azt követi, meg-fosztja az Isten' Kegyelme-től, gyűlölségesé teszi ő előtte; és vég-re lelkét testét örök veszedelembé ejti. Nagy gonofz azért közönségesen a' bün.

De melly méltán nevezte Jófes nagy gonofznak különösen azt a' bünt, a' melly-re kísértetett. Mert valami a' bünt iszo-nyúvá teszi, mind az kiváltképen-való módon fel-találtatik a' bujálkodásban; kü-lönösen pedig a' házafság-törésben. Az által, az Isten' Képe-re teremtett okos ember, a' baromi indulatoknak szolgájá-vá, útalatofsá, mind Isten mind embe-rek előtt gyalázatofsá tétettetik; olyan igazságtalanságot tselekefzik mások ellen, mellyet soha viszsza nem szerezhethet, és ki-nem pótolhat; egész familiák meg-szo-morittatnak és meg-háborittatnak azzal,

és nintsen annál egy-egy veszedelmesebb métellye az emberi tárfaságnak. Bóldogtalan az olyan ember, a' ki annak bilin-
tseiben hever!

De a' mi Jósefet attól leg-inkább tartóztatta, és a' mi azt nagy gonofszá-
tette az ő szemei előtt, e' volt kivált-
képen, hogy az által vétkezett volna az
Isten ellen. Vétkezik az Isten ellen, a'
ki valamit ollyat tselekezik, a' mi ő
előtte kedvetlen, és a' mi által meg-bán-
tatik. Tulajdonképen ugyan ő meg-nem
bántattathatik. Sokkal ditsőségefebb és
tökéletesebb ő, fokkal erőtlenebbek és
alább-valók vagyunk mi, hogy sem mint
őt meg-bánthatnánk, és az ő bóldogsá-
gát leg-kiffebbnyére-is meg-zavarhatnánk.
Semmi kárt nem vall ő abban, midőn mi
bünt tselekezzünk: hanem minden kár
mi magunkra hárúl; valamint semmi hasz-
na nintsen abban-is, midőn jót tseleke-
zzünk: hanem minden haszon mi magunk-
ra hárúl. Mindazáltal nem lehet gon-
dolni, hogy mind egy volna az Istennek
akár mit tselekedjenek az emberek. Mert
ő Fő Urok nékiek, ő tőle vették léte-
leket, életeket és mindeneket, az ő sza-
bad rendelése alatt vagynak, okofságot
és szabad akaratot adott nékiek: azért-is
ő néki engedelmeskedni tartoznak, és
tellyes jussal kívánhatja tőlök, hogy az

ő akaratja szerént rendeljék életeket. Mit tselekeszik azért az ember, mikor ollyat tselekeszik a' mi az Isten' akaratjával ellenkezik? Vétkezik ő ellene; az az, kivészi magát az ő uralkodása alól, pártot üt ő ellene, visszsa-él az ő tőle vett ajándékokkal, és ekképen magát az ő kedvetlenségébe ejti és méltó büntetése alá veti. Ez az, a' mi a' bűnt leg-nagyobb gonofszá teszi; ez az, a' mi attól leg-inkább tartóztathat.

E' tartóztatta Jósefet-is mindenek felett, midőn bujálkodásra kísértetett. A' józan okofság és a' lelki-esméret tudtára adták ő néki, hogy az a' tselekedet, a' mellyre izgattatik, az Isten akaratjával egészen ellenkezik. Az Isten' felől-való értelme, mellyet mind a' józan okofságnak diktálásából, mind tanításból vett: bizonyosá tette őtet a' felől, hogy az Isten ellensége gyűlölője a' paráznaságnak és a' házaság-rontásnak; és hogy az ollyan igazságtalan, háládatlan és undok tselekedet, lehetetlen hogy az Isten' kedvében és kegyelmében-való létellel megálhasson. Ezeket tudván és meg-gondolván, úgy nézte azt az ő nemes Lelke mint nagy gonofzt, mellyel vétkezne az Isten ellen: azért-is iszonyodván attól, nagy Lélekkel és meg-vesztegethetetlen alhatatósággal ellene állott a' tisztátalan

Azszony' kívánságának; mondván: *Mi módon mivelném e' nagy gonoszt? vétkezvén az Isten ellen.*

Melley fokot foglalnak magokban ezek a' kevés beszédek! melley fokot mondott ez az Istent-félő Ifjú ezekkel! Mint ha mondotta volna: Hogy vetemedném én arra, hogy illy vakmerőképen vétkezzem? Meg-sérteném én azzal, sőt egézflen megtagadnám azt a' tiszteletet, mellyel az én Istenemnek tartozom. Tudom, hogy az ő mindeneket látó szemei mindenütt rajtam vagynak, látja, tudja minden gondolatimat, indulatimat, kívánságimat, tselekedeteimet, semmi fetétséggel, semmi rejtek helyvel el-nem titkolhatom azokat ő tőle. Tudom azt-is, hogy ő leg-felségefebb, leg-tökellতেfebb és leg-ditsőségefebb Valóság, a' kinek minden okos teremtfek mélységes tisztelettel tartoznak. Ha pedig én erre a' bűnre vetemedném: olyat tselekedném ennek a' Felséges és Ditsőséges Úrnak szemei előtt, a' mi ő előtte kedvetlen lenne, és az ő akaratjával 's az ő néki tartozó minden tiszteimmal ellenkezne. Hová lenne így az a' tisztelet, mellyel én-is egyebekkel együtt ő néki tartozom? Az emberek előtt-való szemérem meg-tartóztatna engemet, hogy ő előttök illyen rútságot ne tselekedjen: hát a' Mindent-tudó, Mindenütt-jelenvaló,

való, Mindenható, Felséges és Ditsőséges Istennek tisztelete, hogy ne tartóztatna engemet? hogy tselekedném ezt az ő szemei előtt?

Melly igen ellenkeznék ez azzal a' szzeretettel-is, mellyel ő néki tartozom, és a' mellyre olly sok féle képen köteleztetem. Ő az, a' ki engemet teremtett, a' ki nékem testet lelket adott, a' ki engemet étellel, okofsággal és egyéb tehetségekkel meg-ajándékozott. Ő az, a' ki én környülöttem kitsinységemtől fogva gondoskodott, a' ki engemet táplált, hordozott, óltalmazott, és a' ki én velem számlálhatatlan jó-téteményeket közlött. Melly buzgó szzeretettel és háládatofsággal tartozom azért én-is ő néki! hogy tselekedném azért tudva és kész akartva olytat, a' mi ellenére, kedvetlenségére és bántására lenne ő néki?

Melly igen ellenkeznék ez az ő néki tartozó félelemmel-is. Ő az én Fő Uram, a' kinek tellyes hatalma vagyon én rajtam, és a' kitől függ minden dolgom. Az én boldogságom és boldogtalanságom az ő kezében vagyon. Meg-tarthat és el-vefzthet. Ha ő ellenem vagyon, boldogtalan vagyok, ha az egész világ jó akaróm-is: ellenben ha az egész világ ellenségem-is, boldog vagyok, ha ő mel-

lettem vagyon. Az emberek árthatnak testemnek, de többet nem tselekedhetnek: ő pedig testemet és lelkemet el-vefztheti. Igen Szent ez az én Fő Uram és igen Igaz: az ő Szentsége útálja a' bűnt, az ő Igazsága pedig nem lehet hogy megne boszszúlja az ő előtte utálatos gonofzságokat. Hogy ne félnék én az ilyen Istentől? hogy tselekednék ő ellene illy utálatos gonofzságot?

Kétség kívül ezek és ezekhez hasonló gondolatok forgottak a' Jófes szívében, midőn az ő buja Afzfzonya mindennap szólván nékie, édesgette és ketsegettette őtet a' bujálkodásra; a' melly gondolatokat ki-is jelentett, és mind befoglalt ezekkel a' kevés de igen fontos és hathatós szókkal: *Mi módon mivelném e' nagy gonofzságot? vétkezvén az Isten ellen.* Oh bődög Ifjú! a' kinek szíve, illy drága gondolatoknak vólt mőhelye a' bűnnek tsalárd ketsegettetései ellen, a' mellyek által az igen kemény és veszedelmes kísértet között-is meg-tarthatta a' maga tisztaságát és ártatlanságát.

H A R M A D I K R É S Z.

egyszer smind

B É - R E K E S Z T É S.

Hogy győzhetjük-meg mi-is, és hogy kell meg-győznünk a' bünre-való kísérteteket az ő példája szerént? Mert mi-is fok féle veszedelmes kísérteteknek ki-vagyunk tétettetve e' világon, fok ösztönözöink vagynak nekünk-is a' gonoszra, fok felől édesgettetünk és tsalogatatunk a' bünnek útára. Lefelkednek utánunk a' gonosz Lelkek, és szüntelen azon vagynak, hogy bünre vigyenek. Mert noha az ő kísérteteknek és bünre-való izgatásoknak módját nem tudjuk, és észre nem vészszük: mindazáltal bizonyos a' Szent Irásnak bizonyásigiból és példáiból, hogy azt tselekedhetik tselekezis. A' mi romlottságunk-is fokszor javafol bünt, a' mi indulatink és kivánságink hamar fel-gerjednek, hogy minket vétkes dolgokra vigyenek. Ez a' világ-is gonoszban helybextetett, a' mint Szent János mondja; az az fok féle veszettséggel, romlottsággal, gonosz emberekkel, gonosz példákkal, gonoszra-való izgatásokkal és alkalmatóságokkal tellyes, a' mellyek mind gonoszra kísértenek. Kisértet minden bünre-való alkalmatóság melly előnkbe akad: a' pedig

Lásd:
 1 Péter. 5:
 8.
 1 Thefs.
 3: 5.
 1 Krón.
 21: 1.
 Ján. 13:
 2.
 Tsel. 5:
 3.

1 Ján. 5:
 19.

melly számlálhatatlan! Mennyi alkalmazhatóság vagyon a' bujálkodásra és tisztátalanságra! mennyi a' tsalárdságra és igazságtalanságra! mennyi a' kevélységre és fel-túvalkodásra! mennyi a' mértékletlenségre és dobzódásra, mennyi a' ver-fengésre és háborúságokra! mennyi minden egyéb bűnökre! Bóldog! bóldog! a' kinek szíve az Istennek tiszteletével, szeretetével és félelmével tellyes lévén, és az Istennek mindenütt jelenvalóságát, mindentudóságát, szentségét, tisztaságát, kegyelmének drága vóltát, haragjának rettenetességét, és a' bűnnek iszonyúságát mindenkor maga előtt forgatván, a' gonofzra-való minden kísérteteknek és alkalmazhatóságoknak ezt veti ellenekbe Jóseffel: *Mi módon mivelném e' nagy gonofzt? vétkezvén az Isten ellen.*

Akarod-e azért óh ember! meg-győzni a' bűnre-való minden kísérteteket, izgatáfokat és alkalmazhatóságokat? akarod-e azok között meg-tartani a' te ártatlanságodat? Nem lehet az külömben, hanem ha meg-szerzed, és mint leg-drágább kintset álhatatosan meg-tartod azt a' lelki minéműséget, a' melly Jósefben találtatott: tudni-illik, ha az Istennek igaz félelmével, tiszteletével és szeretetével meg-töltöd a' te szívedet; ha úgy nézed a' bűnt, mint nagy gonofzt; ha az Istennek félel-

mét,

mét, szeretetét, tiszteletét magad előtt hordozni, és mind azt, valami azzal ellenkezik, irtózással és iszonyodással nézni meg-tanúlod. Ha egyszer annyira mégy, hogy valamikor bűnre kísértetel, mindjárt ez ötlük elmédbe 's e' jön szádra: *Mi módon mivelném e' nagy gonoszt? vétkezvén az Isten ellen:* már akkor tiéd lesz a' győzedelem, nem leszen a' kísértetnek annyi ereje, mestersége és hatalma, hogy bűnre viheffen, akár a' gonosz Lelkeknek, akár a' te romlottságodnak, vagy akár melly tsalárd ajakaknak, és akár melly nagy haszonnak vagy gyönyörűségnek kísértete legyen az. Ellenben a' nélkül mint a' polyvát vagy a' tollat a' sebes szél: olly könnyen elragadják az embert a' bűnre-való kísértetek.

Tartóztathat ugyan a' büntől az emberektől-való félelem-is, a' szemérem-is, a' világi kárnak 's haszonnak meg-gondolása-is, de a' tapasztalás bizonyítja, hogy mind ezek csak igen erőtelen gátat vehetnek, a' mellyet a' bűnre-való izgatások és kísértetek hamar el-szakasztanak. De a' melly szív az Isten' félelmével, tiszteletevel és szeretetével tellyes, a' melly szívben az Isten' Mindentudóságáról, Mindenütt-jelen-valóságáról, Szentségéről, Igazságáról, Kegyelmének drága vóltáról, haragjának rettenetességéről-való gondolatok mindenkor jelen vagynak: az ollyan

szív, hasonlatos a' jól meg-erősített Vár-
hoz, a' mellyet ha fokáig ostromol-is az
ellenség, de végre el-fáradva és szégyen-
nel kénytelenítettik el-menni alólla.

Óh! melly meg-sirathatatlan nagy go-
nosz annakokáért az, hogy e' mostani meg-
veszett időben, nagy részént a' Keresz-
tyéneknek szívek üres az Isten' félelmétől,
tisztetetétől és szeretetétől, a' Vallás tsak
tzerémonióvá lett, a' bűn nem tartatik
nagy gonosznak. Nem tsuda osztán,
hogy a' bűnre-való kísérteteknek, iz-
gatásoknak, alkalmatosságoknak olly nagy
erejek vagyon, hogy azok a' bújaságra,
mértékletlenségre, tsalárdságra, igazság-
talanságra, kegyetlenségre, és minden
egyéb bűnökre könnyen el-ragadják őket;
sőt fokoknak nem-is kell kísértet, nem
kell semmi izgatás és tsalogatás, hanem
önként magok keresve keresik az alkal-
matosságokat és módokat a' bújálkodásra,
tsalárdságra, dobzódásra, és a' több bü-
nökre, önként bé-keverik magokat azok-
nak töreibe és hálóiba, lelkeknek meg-sí-
rathatatlan kárával. Ritka a' Jófesi tartó-
zkodás és győzedelem; mert ritka a' Jófesi
Isteni félelem.

De a' ki bóldog akar lenni: kövesse
a' Jófes' példáját, a' ki e' világi életnek
fok törei, hálói és kísértetei között sze-
ren-

rentséfen akar járni, a' ki el-akarja kerülni a' veszedelmet, és az Isten' kedvében 's kegyelmében kíván lenni és maradni: félje Jóseffel az Istent, nagy gonosznak tartsa a' bűnt, és valamikor arra kísértetik, ezzel vessen ellent annak: *Mi módon mivelném e' nagy gonoszt? vétkezvén az Isten ellen.* A' ki meg-tanúl így győzedelmeskedni, azt igérte annak a' Krisztus, hogy együtt ülteti azt magával az ő Királyi Székibe. Amen.

Jel. 3:
21.

IX. PRÉDIKÁTZIÓ.

A' Köz Igazságnak és Felebaráti szeretetnek leg-tökéltefebb Törvényéről.

Textus: Mát. 7: 12. *Valamit akartok, hogy tselekedjenek az emberek ti veletek, azont tselekedjétek ti-is azokkal: mert ez a' Törvény és a' Próféta.*

Ezekben a' Beszédekben a' Köz-Igazságnak és Felebaráti szeretetnek leg-tökéltefebb Törvénye vagyon: és ez egy kiváltképen-való azok között a' drága gyön-

gyöngyök közül, mellyekkel az Úr Jéhus Kristus az ő hegyen mondott Isteni Tanítását meg-rakta és meg-gazdagította.

Három dolgokat fogok a' körül tselekedni :

Először : Azt , a' mennyire szükséges leszén , meg-világosítom és annak helyes értelmét meghatározom.

Másodszor : Annak méltó , igaz , és illendő , ditsőséges és drágalátos voltát meg-mutatom.

Harmadjzor : A' mostani Keresztyéneknek az-
zal ellenkező életeket és magok-viselelé-
ket meg-fíratom.

ELŐ RÉSZ.

A' mennyire szükséges leszén meg-világosítom , és annak helyes értelmét meghatározom. Magában-is ugyan elég világos Törvény ez : *Valamit akartok , hogy tselekedjenek az emberek ti veletek , azont tselekedjétek ti-is azokkal.* Akár melly egy-ügyü ember meg-értheti , hogy ezzel azt akarja Idvezítőnk , hogy a' mit mi kívánunk másoktól mi magunkra nézve : mi-is azt készek légyünk másokkal meg-tselekedni ; a' miképen mi kívánjuk , hogy mások bánjanak mi velünk : mi-is akképen bánjunk azokkal. Így példának okáért , kívánjuk , hogy mások minket szükségünkben segítsenek , szomorúságunkban vigasztal-

taljanak, veszedelmes állapotinkban szabadságnak: nekünk-is hát azonképen kell tselekedni másokkal; kívánjuk, hogy mások mi rólunk jól szóljanak, a' kárt rólunk, a' mennyire tőlök lehet, el-fordítsák, velünk emberségesen bánjanak, a' nekünk tett ígéreteket be-teljesítsék: nekünk-is hát azonképen kell tselekedni másokkal; akarjuk, hogy mások minékünk igazán beszéljenek, szín-mutatás nélkül viseljék magokat mi hozzánk, a' mi jó-tétevényinkért háládatofok legyenek, hibáinkat, erőtlenséginket el-tűrjék, nekünk, mikor vétünk ellenek, meg-botsáffanak, a' gonoszért-is jóval fizessenek: nekünk-is hát azonképen kell tselekedni másokkal 's a't.

De jóllehet illy világos Törvény ez: mindazáltal vagynak még-is némelly dolgok, a' mellyeket ennek helyes értelmének meg-határozására szükség meg-jegyezni. Ezek azok:

1. Mikor Idvezítönk azt mondja: *Valamit akartok*: ezen tsak ollyan akarást kell érteni, a' melly a' kegyességgel, tisztességgel és illendőséggel meg-egyez; nem pedig valami bünös, illetlen és rendetlen akarást. Külömben a' *profánus* kegyesség nélkül-való emberek, rútúl vissza élhetnének ezzel a' Törvényel sok gonoszságoknak palástolására. Azt mondhat-

hatná a' hamis Biró: én akarnám, hogy engemet hamis ügyekben-is óltalmaznának ajándékomért: tehát a' Krisztus' Törvénye szerént óltalmaznom kell nékem - is ezt vagy amazt az ő hamis ügyében a' jó ajándékért. Azt mondhatná a' boszszú-álló: én akarnám, hogy az én boszszú-álló igyekezetemben engem segítsenek: tehát a' Krisztus' Törvénye szerént én-is jól tselekezem, midőn az olyan igyekezetekben segíték másokat. Azt mondhatná a' tisztátalan bűja indulatú: én akarnám, hogy az én bűja indulatimnak tellyesítésekben mások meg-egyezzenek: tehát a' Krisztus' Törvénye szerént, én-is jól tselekezem, midőn valakivel az olyanokban meg-egyezzek. Azt mondhatná akármelly bűben élő: Én akarnám, hogy engemet az én gonosz tselekedetim között-is szereffenek 's hozzám jó indulattal légyenek: tehát a' Krisztus' regulája szerént, én-is jól tselekezem, midőn a' gonoszt tselekedőket szeretem, és azokhoz jó indulattal viseltetem; és így a' többi. De nem lehet a' Krisztus' Törvényével illy gonoszúl viszsza élni: mert ő tsak olyan akarást értett, a' melly a' kegyességgel, a' tisztességgel és illendőséggel meg-egyezz.

2. Mikor Idvezítőnk állításképen azt mondja: *Valamit akartok, hogy tselekedjenek ti veletek az emberek, azont tselekedjétek ti-is*

azok-

azokkal: ebben ez-is benne van tagadás-
képen: Valamit nem akartok, hogy tsele-
kedjenek ti veletek az emberek, azt ne
tselekedjétek ti-is azokkal. P. o.: Nem
akarjuk, hogy mások minket keferítsenek,
fzorongassanak, egészségünkben vagy éle-
tünkben meg-sértsenek: minékünk sem kell
hát azt tselekedni másokkal; nem akarjuk,
hogy mások minket meg-lopjanak, meg-
tsaljanak, javainkat vagy nyilván-való ra-
gadozáffal, vagy mesterséges igazságtalan-
sággal tőlünk el-idegenítsék, nem akar-
juk, hogy minket gyalázzanak, betsüle-
tünkben sértegeffenek: mi nekünk sem
kell hát azt tselekedni másokkal. Ekké-
pen mind azt, a' mit tselekednünk kell
a' mi felebarátunkal, mind azt, a' mit
nem kell tselekednünk, bé-foglalta Idve-
zítőnk ebbe a' Törvénybe: *Valamit akar-
tok, hogy tselekedjenek ti veletek az emberek,
azont tselekedjétek ti-is azokkal.*

3. Jól meg-kell jegyezni, hogy Id-
vezítőnk nem azt mondja: Valamit tsele-
kesznek az emberek ti veletek, azont
tselekedjétek ti-is azokkal; és valamit nem
tselekesznek ti veletek, ti se tselekedjé-
tek azokkal. Mert meg-lehet 's meg-is
esik számtalan sokszor, hogy az emberek
gonoszúl tselekesznek mi velünk, vagy
el-múlatják azt meg-tselekedni, a' mivel

tartoznának: de azért ez semmi just nem ád arra, hogy mi-is azonképen tselekedjünk azokkal. Mert Idvezítőnk azt mondja: *Valamit akartok, hogy tselekedjenek ti veletek, azont tselekedjétek ti-is azokkal; valamit nem akartok, hogy tselekedjenek ti veletek, ti se tselekedjétek azokkal.* Nem azt kell hát ezen Törvény szerént nézmem, miképen bánnak én velem az emberek: hanem azt keil meg-gondolnom, miképen akarnám, hogy bánnának velem, és a' miképen én akarnám, hogy azok én velem bánnának, akképen kell bánnom azokkal. Nem azt kell mondanom Sámsonnal: *a'*

Bir. 15: *miképen tselekedtek én velem, én-is úgy tselekezem vélek:* hanem azt kell mondanom: *a'* miképen én akarnám 's kívánnám, hogy én velem tselekednének, én úgy tselekezem vélek. Mert a' Krisztus nem az embereknek én erántam-való magok-vifeléseket és tselekedeteiket tette, az én azok eránt-való magam-vifelésemnek regulájául és tüköréül: hanem az én tulajdon kívánságomat és akaratomat, melly szerént én kívánnám 's akarnám, hogy miképen tselekedjenek azok én velem, és miképen vifeljék magokat én hozzám; nem azt hagyta nékem, hogy én azoknak én hozzám-való magok - vifelésekhez szabjam az én azokhoz-való magam-vifelésemet: hanem azt hagyta, hogy az én azokhoz-való magam-vifelésemet ahoz szabjam, a' miképen

képen szeretném, hogy azok viselnék magokat én hozzám: *Valamit akartok, hogy tselekedjenek ti veletek az emberek, azont tselekedjétek ti-is azokkal.*

4. Ennek a' Törvénynek helyes értelmére szükséges, hogy a' különböző állapotú és hivatalú személyek egymás helyébe gondolják magokat, 's úgy tegyenek ezen Törvény szerént ítéletet arról, hogy mit kell tselekedniek vagy nem tselekedniek egy másfal. E' nélkül ez a' Törvény fökször kevéset érne, sőt rendeletlenségeket szerezne. Példának okaért: a' gazdag így okoskodhatnék a' Kristusnak ezen Törvényéből: én nem akarom, hogy a' szegények engemet segítsenek, tápláljanak, ruházzanak: tehát a' Kristus' régulája szerént, én sem tartozom vélek azt tselekedni; az egélséges azt mondhatná: én nem akarom, hogy a' betegek engemet apolgaszanak, vigalztaljanak, mellettem gondoskodjanak: tehát a' Kristus' régulája szerént nekem sem kell a' betegekkel azt tselekedni; a' szolga azt mondhatná: az én Uram azt akarja, hogy magamat ő előtt meg-alázzam, parantsolatjának engedelmeskedjem: tehát a' Kristus' Törvénye szerént ő-is tartoznék én velem úgy tselekedni; mikor valaki nyomorúságban inségben lát valakit, azt mondhatná: én nem akarom 's nem kívánom, hogy ez

én rajtam szánakozzon és könyörüljön: tehát a' Krisztus' regulája szerént, nékem sem kell azt ő véle tselekednem, 's a' t. Így mondom tsupa rendeletlenségeket szülne ez a' Törvény. De gondolják tsak ezek magokat egy más helyébe; a' gazdag gondolja magát a' szegény helyébe, és kérde-meg a' maga Lelkét, hogy ha ő szegény volna, mit akarna hogy ő véle tselekednék a' gazdag, és mindjárt meg-látja ezen régula szerént a' szegényhez-való igaz és valóságos tiszteit; az egészséges gondolja magát a' beteg helyébe, és úgy kérde-meg a' maga Lelkét, hogy mikor ő beteg volna, miként akarná, hogy tselekedjenek ő véle, és mindjárt meg-tudja ezen régula szerént a' betegekhez-való kötelelségeit; a' szolga gondolja magát az ő Ura helyébe, és úgy kérde-meg a' maga Lelkét, hogy ha ő Úr volna, miként akarná, hogy az ő szolgája viselné magát ő hozzá, és a' miképen ő akarná, épen úgy kell neki magát ezen régula szerént viselni az ő Urához; a' bódog gondolja magát a' bódogtalan és nyomorúlt helyébe, és úgy végye szívére, hogy ha ő olyan bódogtalan és nyomorúlt volna, mit akarna hogy tselekednének ő véle az emberek, és a' mit az ő szíve mond, épen az ezen régula szerént, a' bódogtalanhoz és nyomorúlthoz az ő tartozó kö-

telefsége. Ezenképen szükség, hogy a' Fejedelem az alatta-valóknak, az alatta-valók a' Fejedelemnek, az Úr a' szolgának, a' Biró a' törvénybe idéztetteknek, a' Lelki-Páfstor a' Halgatóknak, a' Halgatók a' Lelki-Páfstornak, az Atya az ő Fiának, a' Fiú az ő Attyának, egy szóval minden-féle állapotú Keresztyén, a' más-féle állapotúnak helyébe gondolja magát, és úgy tégyen ítéletet, a' Kristusnak ezen Törvénye szerént, a' másikhozvaló köteletségiről. Ezek a' négy dolgok tartoztak ennek a' Törvénynek világoztatására, és helyes értelmének meghatározására: *Valamit akartok, hogy tselekedjenek ti veletek az emberek: azont tselekedjétek ti-is azokkal.*

M Á S O D I K R É S Z.

Már annak méltó, igaz, és illendő, drágalátos és ditsőséges voltát mutatom meg.

I. Méltó, igaz, és illendő voltát. Meg-tetszik az:

1. Annak meg-gondolásából, hogy mivel minden emberbe, szint-úgy egyikbe mint a' másikba, természetel bé-vagyon óltva a' maga szeretete, melly szerént mind egyik mind másik ember, nem

lehet hogy ne akarja azt, a' mit lát magának hasznosnak lenni, azt pedig a' mit károsnak lát, nem lehet hogy ne akarja magától el-hárítani: azért-is valamint engemet a' magam természeti szeretete, el-múlhatatlanul kötelez 's ösztönöz arra, hogy én kívánjam 's akarjam azt, hogy az én ember-társaim én velem úgy tselekedjenek, a' mint nékem jó és hasznos, úgy pedig ne tselekedjenek, a' mint nékem rosz és káros: azouképen az én ember-társaimat-is mindnyájokat, a' magok természeti szeretete ugyan arra ösztönözi 's kötelezi önnön magokra nézve. És így mind engemet, mind azokat, ugyan azon indító ok kötelezi 's ösztönözi ugyan azon dologra. Ha hát nékem méltó és igaz okom vagyon arra, hogy ő tőlök azt kívánjam, hogy én velem jól tselekedjenek, roszszúl pedig ne tselekedjenek: ő nékiek-is szintén úgy méltó és igaz okok vagyon arra, hogy én tőlem ugyan azt kívánják; és így következésképen méltó, igaz és illendő dolog, hogy valamit én akarok, hogy az emberek tselekedjenek én velem, én-is azont tselekedjem azokkal.

2. Annak meg-gondolásából-is megtetfzik ez, hogy természettel minden emberek egyenlők egymással. Ha látzik-is közöttök külömbség; p. o. nagy külömb-

lömbség látszik a' Király és Jobbágy, a' gazdag és szegény, az Úr és a' szolga között: de az a' különbség tsak az olyan külső dolgokban vagyon, a' mellyek az ember' valóságára nem tartoznak, és a' mellyek nélkül lehet valaki ember. Azokban pedig a' mellyek az emberi valóságra tartoznak, mindnyájan egyenlők: egy vérből származtak, egy forma lelkek, testek, tagaik, érzékenységeik, indulatjaik 's természeti juffaik vagynak, és egyenlő végre fietnek. Ez így lévén nem méltó, igaz, és illendő dolog-é az, hogy a' mit mi a' mi hozzánk hasonló emberektől meg-kivánunk, hogy mi velünk meg-tselekedjenek: mi-is kötelesséknek tartjuk mi magunkat arra, hogy azt a' mi hozzánk hasonló emberekkel meg-tselekedni készek légyünk. Ha minékünk vagyon igaz juffunk a' mi hozzánk hasonló emberektől ezt vagy am azt kívánni: nintsen-é azoknak-is szintén olyan juffok ugyan azt kívánni mi tőlünk ő hozzájuk hasonló emberektől. Ha bűnös dolognak tartjuk, sőt kárhoztatjuk, midőn a' mi hozzánk hasonló emberek el-múlatnak erántunk olyan kötelességeket, a' mellyek felől úgy tetfzik nekünk, hogy tartoznának azokkal minékünk: nem kell-é azt-is bűnös dolognak tartanunk, és nem méltán lehet-é kárhoztatni mi bennünk-is, ha mi-is el-múlat-

juk a' mi hozzánk hasonló emberek eránt azon kötelefségeket, és így ismét nem méltó, igaz, és illendő dolog-é az, hogy valamit mi akarunk, hogy az emberek tselekedjenek mi velünk, azont tselekedjük mi-is azokkal? Látni-való bizonyára, hogy ez olyan Törvény, a' mellynek igazsága a' természetből foly, és a' mellynek méltó, igaz, és illendő vóltáról, a' józan okosság és a' lelki-esméret mindennek bizonyosságot téfzen.

II. Nem tsak méltó, igaz, és illendő: hanem egyszersmind igen drágalátos és ditsőséges Törvény-is ez. Drágalátosá és ditsőségesé téfzi azt:

I. Az, a' mit mond róla Idvezitőnk a' Letzkében, hogy *ez a' Törvény és a' Próféták*; az az: valamit az Isten az egész Törvényben és a' Próféták' Irásiban megparantsolt az embereknek, vagy megtilalmazott, az ő felebarátjaikra nézve, az mind öfzve van summálva és bé-van foglalva ebben a' rövid mondásban: *Valamit akartok, hogy tselekedjenek ti veletek az emberek, azont tselekedjétek ti-is azokkal.* Igen sokat foglal hát ez magába: nintsen egy kötelefségünk-is a' mi felebarátinkra nézve, a' melly benne nem vólna ebben. Mert ha mindenkor úgy tselekednénk a' mi felebarátinkal, a' mint mi akarjuk, hogy azok

azok mi velünk tselekedjenek, és ha soha nem tselekednénk azokkal úgy, a' mint mi nem akarjuk, hogy azok mi velünk tselekedjenek: úgy soha nem vétenénk egy kötelesség ellen-is, mellyel a' mi felebarátinknak tartozunk, és bé-telleyesítenénk mind azokat a' tiszteket, a' mellyeket Isten azokra nézve meg-parantsolt. Soha nem bántanánk azokat, nem rágalmaznánk, soha kárt nem tennénk azoknak, soha nem irigyelnénk, és nem akadályoztatnánk azoknak elő-meneteleket, soha nem örülnénk 's nem segítenénk azoknak szerentsétlenségeket, soha nem szidnánk nem átkoznánk azokat, nem kívánnánk azoknak gonoszt, 's a' t: mert mind ezeket nem akarjuk, hogy mások mi velünk tselekedjenek. Ellenben igazak, hűségesek, jól-tévők lennénk azokhoz, bé-kével türnénk azoknak hibáikat, könnyen meg-botsátanánk azoknak, örömeft segítenénk azokat szükségeikben, tanítanánk tudatlanságokban, szánánk, vigasztalnánk, segítenénk nyomorúságaikban, terjesztenénk azoknak jó hireket neveket, óltalmaznánk azokat a' gonosztól, imádkoznánk azokért, 's a' t. mert mind ezeket akarjuk, hogy mások mi velünk meg-tselekedjenek. Melly drágalátos és ditsőséges Törvény az, a' melly illy kevés szók alatt, illy fok és nagy kötelességeket tökéletesen bé-foglal! És így:

2. Olly drágalátos és ditsőséges Törvény ez, hogy ebből és ez által akárki meg-tudhatja, és ki-találhatja a' legkétségesebb állapotokban-is, mivel tartozék felebarátjának. Ha soha nem hallotta volna-is valaki az Isten' parantsolatit, ha soha senkitől nem tanittatott volna-is: ez az egynehány szóból álló Törvény megtanítja, el-igazítja ötöt, és meg-mutatja néki, miképen kell magát az ő felebarátjához jól és Isten előtt tetsző módon viselni minden-féle állapotokban 's környül-állásokban. Mert tsak szálljon magába, és gondolja-el mit akarna ő, és mit nem akarna, hogy az emberek tselekedjenek ő véle ez vagy amaz állapotban, vagy környül-állásokban, mellyekben az ő felebarátja vagyon; és a' mit ő akarna, azt tselekedje ő-is az ő felebarátjával, a' mit nem akarna, ő fe tselekedje azzal: így mindenkor jó és Isten előtt kedves úton fog járni az ő felebarátira nézve. Ollyan Törvény azért ez, a' melly egyfzersmind bizonyos út-mutató és Tanító-mester a' mi felebarátinkal-való minden dolgainkban.

3. Az-is drágalátosfá és ditsőségesfésé téfzi ezt a' Törvényt, hogy ez egyene-fen az emberi társaságnak bóldogságára tzéloz, és semmi nintsen a' mi bóldogabbá tehetné azt, mint ennek a' Törvény-

vénynek meg-tartása. Ha volna olyan Ország avagy Város, mellyben a' Krisztusnak ezen Törvénye jól meg-tartatnék mindenektől: a' bizonyára leg bódogabb Ország és város volna a' nap alatt. Mert ott az Uralkodók az ő hatalmokkal senki nyomorgatására és szorongatására viszsza nem élnének: hanem egészlen az alattok-valóknak bódogításokra fordítanák azt. Az alattok-valók igaz hűséggel és engedelmeiséggel viseltetnének az Uralkodókhoz és Igazgatókhoz, és a' tettetés nélkül-való tiszteletet, szeretetet és egyebet is mindent a' mivel tartoznak, megadnák azoknak. Nem volna ott az Itéletekben semmi igazságtalanság, nem volna a' kereskedésben és tárfalkodásban semmi hamiság és tsalárdság. A' gazdagok örömeft osztogatnák ott javaikat a' szegényeknek, és nem lenne ott szükölködő. Nem bántanák ott az emberek egymást, senki nem tenne kárt a' másíknak sem betsületében, sem javaiban. Nem lenne ott panaszolkodás, nem hallatnék firás és kiáltás annak utszáin. Egy szóval földi Paraditsom lenne az, és annak népe felől lehetne tellyes erőben ezt mondani: *Bódog nép az a' mellynek így vagyon 'Solt. dolga: bódog nép az, a' mellynek Istene 144: 15 a' Jehova. Hozzá adom:*

4. Hogy ennek a' Törvénynek méltó és igaz, drágalátos és ditsőséges voltát, az okosabb Pogányok-is látták, és azért azt szerették 's követni-is igyekeztek.

Dio-
genes.
Laërt.

Aristoteles meg-kérdeztetvén arról, hogy miképen kell magunkat barátinkhoz viselnünk: azt felelte: úgy a' mint mi akarjuk, hogy azok viseljék magokat mi hozzánk. *Trajanus* Tsászárról azt hagyták emlékezetben, hogy midőn baráti felettebb-való nagy nyájasságáért feddenék, és intenék, hogy ne botsássa-le magát annyira mindenhez, hogy Méltósága útálatba ne menjen, azt felelte: *En az én Jobbágyimnak olyan Urok akarok lenni, a' minémű Urat kívánnék én, ha Jobbágy volnék.* Ki-

Sveto-
nius.

Lam-
pridius.

váltképen *Alexander Severus*ról, hasonlóképen Római Pogány Tsászárról megjegyeztetett, hogy ő különösen gyönyörködött a' Jéfusnak ezen Törvényében, és házainak falaira, ajtaira, kapuira így iratta-fel: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris: A' mit magadnak nem akarsz: mással se tselekedd.* Nagyobbra betsülte ezt minden Pogány Böltsek' mondáfinál, és azt mondotta, hogy nem lehet hogy jó indulattal ne nézze a' Keresztyéneket, minekutánna tudja, hogy illy drágalátos Törvények vagyon, a' melly szerént életet intézik; sőt a' Jéusft, ennek a' Törvénynek szerzőjét, házi Istenei közé számlálta és tisztelte. Ha ennyire bé-

ha-

hatott egy Pogány szívére ennek a' Törvénynek méltó, igaz, drágalátos és dicsőséges volta: hát a' Keresztyéneknek mitsoda bűnsületben kell ezt tartani? minéműi kézséggel és vigyázással kell ezt követni?

H A R M A D I K R É S Z.

egyszer smind.

B É - R E K E S Z T É S.

De bizonyára meg-firatásra méltó a' Keresztyéneknek ezzel a' Törvénnyel ellenkező életek és magok-vifelések. Imé ez a' Törvény, a' melly a' Teremtőtől mindnyájunk' szívébe bé-iratott, és ama nagy Király a' Jéfus Kristus által az ő Országának fundamentalis Törvényéül kiadatott: a' mái Keresztyének közül tsak-nem egészen számkivetésbe küldetett; úgy hogy ha valamelly okos Pogány az ő tselekedeteiket, és egy máshoz-való magok-vifeléseket egybe vetné ezzel a' Törvénnyel, és abból tenne ítéletet, soha el-nem hihetné, hogy ők annak a' Jéfusnak Tanitványi, a' ki ezt a' Törvényt kiadta, vagy hogy az a' Jéfus adta volna ki ezt a' Törvényt, a' kinek ők Tanitványi.

Mert

Mert ugyan-is ezzel nagyobb részént és többnyire egészen ellenkezőképen viselik magokat. A' fok erőszakosságok, boszszúság-tételek, elnyomatatófok, versengések, rágalmazások, kár-tételek, a' fok irigységek, gyűlölségek, igazságtalanságok, könyörületlenségek, a' mellyek által keferüvé szokták tenni egymásnak ezt a' világi életet: ellene mondhatatlan bizonyági ennek. Mikor ő nékiek valamire szükségek vagyon, mikor valami jót kell vélek tselekedni, akkor bezzeg meg-tudják gondolni és itél-ni, mivel tartoznak mások ő nékiek, és tudnak panaszkodni, ha kivánságok 's akarataik szerént nem tselekefsznek vélek: de mikor másokkal kell valamit tselekedni a' mit azok akarnának, vagy nem tselekedni a' mit azok nem akarnának; akkor kész akartva meg-vakítják magokat, és nem látják, látni sem akarják az ő kötelességeiket. Akarják, hogy mások nékiek örömeft szolgáljanak, és mikor szükséges segítségül légyenek: magok pedig igen fősvények és tartózkodók a' szolgálatban és segítségben. Akarnák, hogy mások szin-mutatás nélkül-való igaz szívűséggel lennének ő hozzájuk: ők pedig merő szin-mutatással és álnoksággal járnak mások körül. Akarnák, hogy mások mindenkor igazsággal és szeretettel bánnának ő vélek: ők pedig könnyen és ha-

mar igazságtalanul és szeretetlenül bánnak másokkal. Nem akarnák, hogy mások őket gyalázzák, betsületekben sértegessek, javaikban károsítsák, nyomorúságaikban nevelsék és tsúfolják: ők pedig ezeket fokszor tselekeszik másokkal. Ama Pappal és Lévitával, száraz szemmel és kemény szível el-nézik a' mások nyomorúságit, bajait szorongattatásit, és szükségait, és nem hogy bort és olajt töltenének azoknak sebeikbe, sőt inkább fokszor etzetet és mérget töltenek azokba, nem hogy enyhitenék azokat, sőt inkább fokszor keferitik, és azoknak nyavalyáikat öregbitik: semmit nem gondolván azzal, hogy ha ők hasonló állapotban vólnának, egézfelen másképen akarnák, hogy ő vélek tselekednének. Egy szóval látni-való, hogy a' mostani Keresztyének úgy tselekesznek és úgy viselik magokat, mint ha a' Krisztus azt mondotta vólna nékiek: Valamit akartok, hogy az emberek tselekedjenek ti veletek, ti azt ne tselekedjétek azokkal: valamit ellenben nem akartok, hogy az emberek tselekedjenek ti veletek, ti azt tselekedjétek azokkal.

Luk. 102
31, 32.

Óh meg-veszett és el-fordúlt Keresztyénség! a' melly illy ellenkezőképen viseli magát az ő Krisztusának akaratjával. Óh engedetlen szolgák! óh szó-fogadatlan Tanítványok! a' kik az ő Úroknak paran-

tsolatját, az ő Mestereknek tanítását ennyire hátok-megé vetették és lábaik alá tapodták. Óh bódogtalan és szomorú állapot, a' mellyre e' miatt jutottak a' Keresztyének! Óh tsúnya és illetlen ábrázat, a' mellyet a' Krisztus' ezen Törvényével ellenkező magok-viselések által magokra öltöztek! Mert innét lett az, hogy ritka a' Keresztyének között a' tsalárdság nélkül-való ember, ritka a' hűséges barát, ritka az igaz jó-akaró. Innét lett az, hogy alig lehet többé találni, a' kinek bátran hidjen az ember, és a' kinek igaz szívűségéhez félelem nélkül bizhasson. Innét lett az, hogy a' nyomorúságban szánakozót és könyörülőt igen keveset, örvendezőt, tsüfolót, boszszontót igen sokat találni. Innét lett az, hogy a' Keresztyének között a' fok vizfsza-vonások, versengések, rágalmazások, kár-tételek, alattomban-való áskálódások, álnok praktikák miatt, tsendesen 's nyugodalmasan nem élhetni, a' nagy szeretlenség és könyörületlenség miatt pedig, a' reánk jöhető nyomorúságok és szerentsétlenségek között kevés vigasztalást és segítséget reménylhetni. Innét lettek, mondom, mind ezek és ezekhez hasonló több illetlenségek, rendeletlenségek és bódogtalanságok, hogy a' Keresztyének el-vetették szemek elől a' Köz-Igazságnak és Szeretnek ezt a' leg-szebb, leg-jobb és leg-tökéletesebb

Tör-

Törvényét: Valamit akartok, hogy tselekedjenek az emberek ti veletek: azont tselekedjétek ti-is azokkal.

Ne is gondolja senki, hogy mindenkor ilyenek lettek volna a' Keresztyének. Óh be más formák voltak az első időkben, midőn még a' Kristus' meleg Vére forrott az ő szívekben! Olly szembe-tűnő szívélséggel és szeretettel víveltettek egymáshoz, hogy azt látván a' Pogányok, tsudáltak, és tsudálva ezt mondogálták egy másnak: *Né be szeretik egymást ezek a' Keresztyének.* Meg-lehetett akkor (a' mint egy nevezetes Író elő adja) meg-lehetett akkor esmérni a' Keresztyéneket az ő atyahívi szeretetekről, igaz szívüségéről, és szolgálatra-való készségekről. Ha valaki nyomorúságba, szükségbe, betegségbe esett közöttök: mint-egy tufakodtak egymással annak segítésében, enyhítésében és könnyebbitésében. Mennél gazdagabbak, nemesebbek és méltóságosabbak voltak, annál készebbek és buzgóbbak voltak az ő inségben 's szükségben lévő attyokfiainak segitségekre. A' Keresztyénség semmivé tette közöttök a' Méltóságnak, Tisztségnek, Állapatnak különbségét, és arra birta őket, hogy mindnyájan egyenlőknek tartották magokat a' Jésus Kristusban. Akár melly nagy Nemes vérből származtak, akár melly nagy

gaz-

Tertul.
apolog.

gazdagsággal és méltósággal birtak, az ő szegény és alacson forszú Keresztyén-társait, Attyokfiaiknak, Nénnyeknek, Húgaiknak mondták, az ifjabbak az öregeket Attyoknak, Annyoknak, az öregek az ifjabbakat Fiaiknak, Leányaiknak tartották, és magokat azokhoz a' szerént hordozták. Olly Isteniek és Mennyeiek voltak az ő irgalmasságoknak és szereteteknek munkái, hogy egyik a' másiknak mint-egy Isten helyett volt a' segítségben és jó-téteményben, és a' Krisztusnak ezen mondását: *Valamit akartok, hogy tselekedjenek az emberek ti veletek, azont tselekedjétek ti-is azokkal.* Ismét: *A' mit az én kistsiny atyámsiai közül egygyel tselekesztek, én velem tselekeszitek:* soha ki-nem vetették elméjékből. Sőt az ő jóságokat, szíveségeket és szereteteket az ő üldözőikre és leg-gonoszabb ellenségeikre-is ki-terjesztették. Mert, ha azok közül valamelyik szükségbe, nyomorúságba, vagy beteg ágyba esett: a' Keresztyének, a' kiket az előtt üldözött és nyomorgatott, készek voltak elő állani szolgálatjára, segítségére és enyhítésére. Ágya körül nagy szeretettel forgolódtak, édes kezekkel emelgették, forgatták, támogatták, apolgatták, eledelekkel újjították, fekélyeit kötözték, tisztították, fájdalmait minden tőlök ki-telhető módon enyhíteni igyekeztek, és annak kinjait és nyomorúságait, belső szíves szá-

szánakozásból meg-könyvezték. Mellynek látására és tapasztalására a' Pogány Világ álmétkodott, és fokban közzülök úgy néztek a' Keresztyéneket, mint Angyalokat.

Imé illyenek voltak az első időkben élt Keresztyének, így követték és tellyesítették a' Krisztusnak ezen drágalátos Törvényét: *Valamit akartok, hogy tselekedjenek ti veletek az emberek, azont tselekedjétek ti-is azokkal.* Óh be távól vagyunk azoktól mi mostaniak! be nem egyebek vagyunk mi, hanem ezeknek az igaz Keresztyéneknek allyai, szemetei és falakjai! be más szokáink, indulatink és erköltseink vagyunk minékünk! annyira, hogy csak el-hinni 's képzelni-is nehéz nekünk, hogy valaha olyan Keresztyének, a' minémüeket le-írek, lettek volna e' világon.

Óh vallyon lészén-é még valaha a' Keresztyéneknek olyan *aureum Seculumok*, olyan drága arany idejek? Virágoznak-é még valaha a' Keresztyének olly ékesen és dicsőségesen, mint azok az első Keresztyének? Lészén-é még valaha a' Keresztyén-ség ollyan kívánatos és Isten előtt kedves állapotban, mint volt a' régi időkben? Mit mondhatok ennél egyebet: *Téríts-meg* Siral.
Uram minket te hozzád és meg-térünk, új- 5: 21.
jítsd-meg a' mi napjainkat mint vala a' régi idöben. Fohászkozzon 's igyekezzen min-
O den

den Keresztyén, hogy az ő élete és maga-viselése a' Jésus Kristusnak ezen drágá-látos Törvényével mind inkább - inkább meg-egyezzen, és hogy ekképen az ő igaz Híveinek és Tanítványinak boldog serege közzé számláltafsék, mind itt az időben, mind amott az örökké-valóságban. Ámen.

X. PRÉDIKÁTZIÓ.

Az Isten' Házaihoz való helyes és illendő tiszteletéről.

Textus : Mát. 21: 12, 13. *Bé-méne Jésus az Isten' Templomába, és ki-üzé mind azokat, a' kik árúlnak és vásárolnak vala a' Templomban, és a' pénz-váltók-nak a/ztalaikat, és a' galamb-ávosoknak /zékeiket fel-forgatá. És monda nékiek: Meg-vagyon írva: az én Házam Imádkozás-nak Házának mondatik: ti pedig azt latroknak barlangjokká tet-tétek.*

Ezen

Ezen el-olvastatott Beszédek körül, ket-
tőt fogok Isten' Kegyelme által tsele-
kedni :

Elsőben : Ezeket , a' mennyire szükséges vi-
lágositom.

Azután : Ezek szerént a' magunk Templomai-
hoz tartozó illendő és helyes tiszteletet
meg-mutatom.

EL S Ö R É S Z.

Ezeket , a' mennyire szükséges , vilá-
gosítom. Leg-elsőben - is azt kell tudni
ezekre , hogy mivel az Isten' parantsol-
atja szerént a' meszfsze lévő Tartományok-
ból-is fel-kellett gyűlni esztendőnként a'
'Sidóknak a' három nagy Innepekre Jé-
rusálembe , hogy ott az Isten előtt bé-mu-
tassák magokat a' Templomban , és áldoza-
tokat tégyenek ; és mivel igen bajos , költ-
séges , sőt lehetetlen-is lett volna a' mesz-
fszire lakozó 'Sidóknak az ő lakó helye-
ikből hozni magokkal áldozathoz való
dolgokat : innét a' Jérusálemi Papok meg-
engedték , sőt úgy rendelték , hogy a'
Templomnak külső részében , a' hol az ól-
tár volt , és az égő áldozatok lettenek ;
ökrök , juhok , galambok , liszt , olaj , és
egyéb áldozathoz meg-kivántató dolgok
árúttassanak ; hogy a' meszfsziről jött 'Si-
dóknak kezek ügyében légyenek és kön-

nyen 's hamar meg-szerezhefsék azokat, Es mivel az idegen tartománybéli 'Sidók, idegen pénzeknek nemeit vitték magokkal Jéusálembe, a' mellyeket a' Kanaán' földén szokásban lévő pénzekre el-kellett váltani: innét a' pénz-váltók-is bé-tsúfztak a' Templomba, a' kik asztalokat tévén elő, az idegen pénzeknek nemeit valami nyereséggel folyó pénzre váltogatták. Illyetén árulók és vásárlók, illyetén galamb-árosok és pénz-váltók voltak azok, a' kiket Jéus a' Jérusálembéli Templomban talált: mint hogy már akkor közel volt a' Húsvét Innepe.

Ezek a' tselekedetek magokban nem lettek volna bünösök és tilalmasok; sőt inkább ditséretes és szükséges volt a' megszűzről jövő népnek könnyítésére igyekezni: hanem a' volt a' nagy gonofzság, hogy ezeket olyan helyen tselekedték, a' melly az Isten' tiszteletére volt szenteltetve. Mert a' külső világi tselekedetek, akármelly ártatlanok, sőt ditséretesek és szükségesek légyenek magokban, bűnösökké válnak, midőn az Isten tiszteletére szenteltetett helyeken léznek, és rúvál meg-fertéztetik az olyan helyeket, a' mellyek egyedűl az olyan dolgokra és tselekedetekre rendeltettek, mellyek egyenesen az Isten' tiszteletére szolgálnak. Nem tsuda azért, hogy Idvezitőnk látván

az árulókat és vásárlókat a' Jérusálemi Templomban, annyira fel-buzdúlt Lelkében, hogy azokat onnét ki-üzte, a' pénz-váltóknak asztalaikat és a' galamb-ávosoknak székeiket fel-forgatta.

De Kérdés: Egy alaton forsú, minden világi hatalom nélkül-való, szegény, alázatos, együgyü ember, minémü Idvezítőnk volt az ő testének napjaiban, hogy üzhetett-ki annyi gonosz el-fajult szívü embereket, a' kik a' magok hasznaik után jártak, 's a' mellett a' magok ítéletek szerént jó dolgokban foglalatoskodtak? hogy engedelmeskedtek néki? hogy nem támadták-meg őtet? hogy nem állottak ellene? Erre nem elég azt mondani, hogy már akkor a' Jéuszt az ő Isteni tanításaiból és tsuda-tételeiből akaratjók ellen-is meg-esmérték Istentől jött Prófétának lenni, és azért nem mertek reá támadni 's ellene állani: mert hogy merték hát azután tsak harmad vagy negyed nappal őtet meg-támadni meg-fogni és meg-ölni. Ezen kívül a' mit itt halála előtt kevéssel tselekedett, azt már mászor-is tselekedte vala, tudni-illik mindjárt hivatalának kezdetében. a' midön még prédikállásáról és tsuda-tételeiről alig esmértetett.

Lásd:
Ján. 2:
14-17.

Azt kell azért itt mondani, hogy ekkor a' Jéus a' maga titkos Isteni Erejét

és Hatalmát vette-elő, és az által azoknak az embereknek lelkek-esméretét meg-retentette, ellenséges és ő ellene gerjedező indulatjaikat le-verte, és őket, a' mint akarta, ki-űzhette és el-széleszthette. A' honnét *Hieronimus* azt mondja, hogy a' Jésus tsuda-tételei között majd leg-tsudálatosabb ez, hogy egy ember, és olly alá-való ember, a' ki-kevés idő-múlva meg-feszítettett, a' Papi Fejedelmeknek, Irás-tudóknak és Fariseusoknak ellenekre, annyi fokaságot ki-űzhetett a' Templomból, azoknak székeiket és asztalaikat fel-forgathatta, úgy hogy senki kezeit reá nem vetette, és még tsak nem-is ellenkezett véle. Bizonyos-is hogy annyi *profanus* kegyesség nélkül-való embereknek indulatjaikat meg-fogni, meg-változtatni, és egy-szeribe félbe szakasztani; arra nem kisebb Isteni Hatalom kívántatott, mint a' vizet borrá, a' meg-hólt Lázárt élővé, a' vakon születettetett látóvá tenni.

Ezen buzgó kemény tselekedetéhez, hasonló buzgó kemény beszédek-is ragasztott Idvezitőnk, mondván a' 'Sidóknak: *Meg-vagyon írva: Az én Házam imádkozásnak házának mondatik: ti pedig azt latroknak barlangjokká tettétek; mint-ha mondotta volna: Tudhatjátok el-fajúlt 'Sidok, hogy az Isten Éfaiás által, Imádkozás házának mondotta a' maga Házát,*

a' mellyel világosan azt mutatja, hogy az ő néki szenteltetett Házat olyan tiszteletben kell tartani, hogy azt nem egyébre, hanem csak imádkozásra, és egyéb Isteni tiszteletre tartozó dolgokra kell fordítani: ti pedig azt adásra vevésre fordítván, az Istennek abban-való tzeljät gonoszúl elfordítjátok, azt rútvál meg-fertéztetitek, az adással vevéssel együtt járó lopások, tsalárdságok, igazságtalanságok, versengések, zajgások által, sok illetlenségeknek és gonoszságoknak helyévé, sok gonosz szívü, fösvény indúlatú és tsalárd embereknek hajlékává tészitek; úgy hogy a' mit Jérémiás által mondott az Isten az akkori 'Sidóknak, azt mondhatja most ti-néktek-is: *Latroknak barlangjává lett é' Ház ti előttetek. Meg-vagyon írva: Az én Házam Imádkozásnak Házának mondatik: ti pedig azt latroknak barlangjokká tettétek.*

Jér. 7:
11.

MÁSODIK RÉSZ.

Ezen rövid világosítás után, szólni fogok már a' magunk Templomaihoz tartozó helyes és illendő tiszteletéről. Mert jóllehet a' Jérusálemi Templom, a' mellyről eddig szóllottam, már régen el-rontattott, úgy hogy *nem maradt abban egy kö* Mát. 24: *más kövön, melly el-nem romlott volna; a'* 2. *mint Kristus Urunk meg-jövendölte vala: mindazáltal annak el-romlásával, nem*

fogyott-el az Isten' Háza, hanem az Új Testamentomban-is vagynak Isten-Házai; azok tudni-illik, a' mellyekben az Igaz Isten az ő akaratja szerént lélekben és igazságban imádtatik.

Kérdés hát: Vallyon már ma az ilyen-
tén Isten-házai szentebb helyek-é egyéb
helyeknél? Tudjuk hogy az Ó Testamen-
tomban, először ugyan a' Gyülekezet'
Sátora, azután a' Jerusálemi Templom,
olyan helyek vóltanak, hogy nem tsak
leg-szentebb helyeknek kellett azokat
tartani, hanem annak felette úgy hozzá-
jok vólt azokhoz a' Szentség köttetve,
hogy azokon kívül több olyan szent-he-
lyek sohol nem találtattak. A' melly at-
tól vólt, hogy az Isten úgy ezekhez a'
helyekhez kötötte vólt a' maga tisztele-
tét, hogy másutt sohol nem szabad vólt
áldozatokat tenni ő néki, hanem ha vala-
mi rend kívül-való történetekben; sőt az
imádkozást-is akármelly más helyen úgy
kellett tenni, hogy a' Jerusálemi Tem-
plom-felé kellett fordulni; jelentvén azzal
az imádkozó, hogy az ő Imádságát úgy
végye Isten, mintha abból a' Szent Hely-
ből bortsáttatnék ő eleibe. De már az Új-
Testamentomban, nintsen a' helyek kö-
zött ilyen nagy különbség, és egyhez
sintsen így hozzá köttetve a' Szentség;
mert már olyan idő állott-elő, a' melly-
ben

ben az igaz imádók, akármelley helyen imádbatják az Atyát lélekben és igazságban; a' mint Idvezitönk előre meg-mondotta vólt, és lelki jó illatú füstel minden helyen áldozhatnak ö néki; a' mint meg-jövendöltetett Malakiásnál. Azért-is már az Isten' házainak és azoknak a' helyeknek, a' mellyeken azok épittetve vagynak, nintsen valami *inhærens* beléjek óltatott, egyedül-való és más helyekkel nem közöltethető Szent-ségek. A' honnét midön a' IV-dik Században az Ariánusok el-hatalmazván elfoglalták vólna a' tiszta tudományú Keresztyéneknek Templomaikat, és azon fok Hívek felette igen törődtek vólna: az akkori Szent Atyák feddették azokat, azt adván elméjekre, hogy az elfoglaltatott Templomok nem vóltak olyan szent helyek, hogy azokhoz hasonlókát ne lehetne találni, és hogy azokon kívül-is ne lehetne az Istent igazán és ő előtte tet-sző képen tisztelni. Nevezetesen *Hilarius* azt mondotta nékiek: *Látom hogy ti helytelen szeretettel ragaszkodtok a' Templomoknak kö-falaiboz, és azoknak épüületét tisztelitek. A' mi engemet illet, én a' hegyeket, erdőket, tömlötzőket, barlangokat, szintén olyan alkalmatosoknak, sőt alkalmatosabbáknak itélem az Isten' imádására, mint a' Templomokat: mert ilyen helyeken laktak a' Proféták, ilyen helyeken íblettetek a' Szent Lélektől.*

Ján. 4:

23.

Mal. 1:

11.

Ebből mindazáltal nem kell gondolni, és épen nem azt akarom mondani, hogy semmi különbséget nem kellene tenni az Isten-házai és más helyek között. Mert ha nintsen-is azoknak épületének, fájának, köveinek magokban-való és elválthatatlan szentségek: de vagyon más dologtól vett szentségek, tudni-illik az azokban gyakoroltatni szokott Isteni szolgálattól. Mivel hogy azok a' végre rendeltettek, hogy azokban a' Hívek egybe gyülekezve imádják, és szolgálják az Istent: ez azt tselekeszi, hogy azok szentebbek legyenek és méltán szentebbeknek tartattassanak minden más helyeknél, a' mellyek erre a' leg-szentebb végre nem rendeltettek. Ha valahol ketten avagy hárman egybe gyűlnek a' Jépus' Nevében az Isten' imadására: mindjárt szent az a' hely, akár puztán, akár erdön és akár hol legyen; szentségét pedig vészi attól a' szent munkától, a' melly azon véghez vitetik. Mennyivel inkább az Isten-Házai, olyan helyek lévén, a' mellyekben soha semmi világi foglalatosságok nem gyakoroltatnak, hanem egyedül a' végre tartatnak, hogy azokban mindenkor a' leg-szentségefebb munka, tudni-illik az Istennek imádása gyakoroltassék: annyival nagyobb azoknak szentségek, és ugyan azért Isten-házainak-is méltán mondattathatnak.

Ezek-

Ezekből meg-tetfzik, mi az a' miért tisztelettel és szeretettel kell viseltetni az Isten-Házához. Nem azért hogy az pompás és ékes épület, nem azért hogy arannyal ezüsttel tündöklök, és egyéb épületek felett nagysággal és szépséggel fényeskedik: hanem azért hogy az Imádságnak-háza, Istennek tiszteletére és imáadására rendeltetett Ház. Azért-is jóllehet a' Jérusálemi Templom, mind az első az Éfaiás idejében, mind a' második a' Jésus idejében, nagyobb, ditsőségesebb, arannyal és ezüsttel tündöklőbb volt minden inái Templomoknál: még-is sem maga az Isten Éfaiás által, sem pedig Idvezitónk nem emlegette azt, nem így szóllott: az én Házam ditsőségesen épült Ház, arannyal ezüsttel, sok drágaságokkal tündöklő Ház; hanem azt mondotta: *Az én Házam Imádságnak Háza.* Egyedül ezt vette fel, és ebben helyhezette annak ditsőségét és tiszteletre méltó voltát, hogy az Imádságnak Háza volt.

Innen már, az Isten-Házához-való helyes tisztelet és szeretet-is az, a' mellynek fundamentoma és indító oka ez, hogy abban a' Hívek az Isten' szentséges Nevét egy szívvel és szájjal imádják, az ő tökéletességeit ditsőitik, az ő jó-témenyiért hálákat adnak, az ő Kegyelmeiért esedeznek, az ő idvefséges esmé-

retében épülnek, az ő benne-való bizodalomban erősíttetnek, és az ő lelki áldásokkal 's kegyelmekkel tellyes jelenlétebe részesülnek. Ez az a' miért az Isten-Háza tiszteletre és szeretetre méltó; ez az a' miért a' Hívő ember, ma-is méltául elmondhatja arról Szent Dáviddal: *Uram*
 561r. *szeretem a' te Házában-való lakásomat,*
 26: 8: *és a' te Ditsőséged hajlékának helyét. Melly*
 561r. *igen szerelmetesek a' te Hajlékid, ób Sere-*
 84. *geknek Ura! Az Úrnak pitvariba-való men-*
telnek kívánsága miatt el-fogyatkozik az én
Lelkem, az én szívem és testem kívánczo-
nak az Élő Erős Istenhez. Bóldogok, a'
kik lakoznak a' te Házában, és szüntelen
téged ditsérnek.

Ezek szerént azért sem felettebb keveset, sem felettebb fokot nem kell tulajdonítani az Isten-Házainak.

1. Felettebb keveset tulajdonítanak azok, a' kik úgy tartják, hogy azokat nem igen szükség gyakorolni; hogy a' nélkül-is lehet jó Keresztyén valaki, tsak tisztefséges jó életet éljen; hogy mivel az Isten mindenütt jelen vagyon, és akár hol meg-halगत: azért nem szükség az ő imádására Templomot keresni; annyival-is inkább, mivel oda fok Istentelen bűnben élő emberek-is elegendnek, a' kiknek jelenlétek botránkozásokra és buzgóságoknak

nak meg-zavarására vagy az Istent-fé-
lőknek. Továbbá, felettébb keveset tu-
lajdonítanak az Isten-Házainak azok-is,
a' kik félelem, alázatofság, tisztelet és
buzgóság nélkül jelennek-meg azokban,
és sokszor úgy viselik ott magokat, a'
miképen egy földi halandó Fejedelem há-
zában és jelen-létében nem mernék visel-
ni magokat. Hát még azok, a' kik az
Isten-Házában bújaságnak, irigységnek,
gyűlölségnek, boszszú-állásnak indulatival
gerjedeznek, tisztátalan és gonosz gon-
dolatokban 's képzelődésekben foglalatos-
kodnak? Ezek azok, a' kik az Imádság-
nak Házát ma-is latroknak barlangjokká
tészik.

Igy kell-é meg-utálni azt a' Házát,
illy felettébb keveset kell-é tulajdonítani
annak a' Háznak, a' melly Imádságnak Há-
za, a' mellyben az Isten Szentséges Ne-
ve imádtatik, az ő Tökéletességei ditsóit-
tetnek, jó-téteményei hirdettetnek, szent
Beszéde prédikáltatik, Szent Sákrament-
mi gyakoroltatnak? Így kell-é meg-utálni
azt a' Házát, illy felettébb keveset kell-é
tulajdonítani annak a' Háznak, a' melly-
ben az Isten különösen jelen vagy, és
a' melly felől azt ígérte, hogy abban ki-
váltképen-VALÓ módon közli a' maga lel-
ki áldásait és kegyelmeit azokkal, a' kik
ötet abban lélekben és igazságban imád-

ják? Bizonyára a' ki az ilyen Házat így meg-útálja, a' ki az ilyen Háznak illy felettébb keveset tulajdonit: az, az Istent nem féli és nem szereti igazán, és magánosan sem tiszteli őtet, akár mit mondjon, illendő buzgósággal. Mert a' ki az Istent igazán féli, szereti, és tiszteli: nem lehet hogy az, azt az ő félelmét, szeretetét és tiszteletét, közönséges helyen-is az Istenhez meg-bizonyítani gyönyörűségének ne tartsa.

2. Ellenben, felettébb fokot tulajdonitanak az Isten-Házainak azok, a' kik azt gondolják, hogy ha mindennap vagy gyakorta el-mennek a' Templomba, és ott a' külső Isteni tiszteletet véghez viszik: azzal mindent véghez visznek, a' mi az Isten előtt-való kedveségre szükséges. Innét vagyon, hogy fokban, a' kik elég szorgalmatosok az Isten-Házában, és ott énekelnek, könyörögnek, figyelmeznek az Isten' Beszédére, kegyességet mutatnak, a' Templomon kívül a' Krisztus' parantsolatival ellenkező életet követnek, esküvésben, szitkozódásban, dobzódásban, bujálkodásban, lopásban, tsalárdságban, gyűlölségben, versengésben élnek: onnét vagyon mondom ez, hogy fokban olly felettébb fokot tulajdonitanak az Isten-Házainak, hogy azt hitették legyen-el magokkal, hogy ha ott véghez viszik az Isteni szolgálatot, azután akár miképen élhetnek.

Je-

Jegyezze-meg azért és hidje-el minden Keresztyén, hogy ez a' Templomban-való külső Isteni szolgálat épen nem elég az Isten előtt-való kedveségre; sőt tellyefséggel haszontalan, nem tsak hanem annak felette útálatos és gyűlölséges Isten előtt a' belső Isteni szolgálat nélkül, mellyel a' Templomon kívül kell szolgálni ötet *). Miben áll ez a' belső Isteni szolgálat? Ebben, hogy az Istenhez mindenkor és mindenütt mélységes tisztelettel és alázatofsággal, szívbéli igaz félelemmel és szzeretettel viseltetsünk; az ő előtte gyűlölséges dolgokat, mi-is gyűlölségeseknek tartjuk és távoztassuk, azokat pedig, a' mellyek ő előtte kedvesek, mi-is kedveseknek, szzerelmeteseknek tartjuk és köveszük; a' testnek vétkes indulatit és kívánságit zabolázzuk, fojtogassuk; e' világ nak gonosz szokásit és példáit ne köveszük; lelkünket testünket az Istennek szenteljük, a' mi életünket és tselekedeteinket az ő parantsolati szzerént intézni tellyes szívvvel és kívánsággal igyekezzük; és ha valamiben vigyázatlanságból és erőtlenségből hibázunk, minthogy nintsen ember, a' ki sokszor ne hibázna, mihelyt észre vészszük, alázzuk-meg magunkat Isten előtt, fájlaljuk romlottságunkat, tartunk

*) Ennek bővebb meg-mutatását, láthatni a' Második Prédikátzióban.

tsunk penitentziát, nagyobb vigyázásra határozzuk magunkat, kérvén az Isten' Kegyelemét. Ez a' belső Isteni szolgálat, a' melly nélkül ez a' külső elégtelen, sőt kedvetlen és útalatos a' mi Istenünk előtt.

B É - R E K E S Z T É S.

Ne válaszfza-el a' Keresztyén ember egyiket-is a' másiktól. Gyakorolja az Isten-Házát-is illendő szorgalmatossággal, tisztelettel, alázatossággal, félelemmel és buzgósággal, szerezse abban imádni, tisztelni és ditsóítani az ő Teremtőjét, az ő Jól-tévő Attyát és Istenét. De még ezzel meg-ne elégedjen, hanem meg-gondolván, hogy ez az egész világ-is Isten-Háza, Isten-Temploma, melly az ő jelen-létének számlálhatatlan nyomaival tellyes: úgy éljen 's úgy viselje magát e' világban-is mint Isten-Házában, tisztaságban és ártatlanságban, félelemmel és alázatossággal járván ő előtte életének minden rendiben; mind addig, mig végre el-jut az örökké-valóságnak Templomába, a' hol az ő Teremtő, Meg-váltó és Meg-szentelő Istenét tökéletes szentségben, és boldogságban ditsóítheti mind örökkön örökké. Amen.

2840. 1933
gyarapodási naplózám.

